

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

30 กันยายน 2550

สารบัญ

บทความบริหาร	3
กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว	12
ภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่อโลก ประเทศ และอุดมศึกษาไทย	17
ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร	17
พลังงานและสิ่งแวดล้อม	20
การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต	22
โครงสร้างเศรษฐกิจ	23
โลกาภิวัตน์	24
ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี	26
โลกยุคสารสนเทศ	27
การกระจายอำนาจการปกครอง	29
การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง	31
เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต	33
เศรษฐกิจพอเพียง	35
ประเด็นทิศทาง และนโยบายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว	37
รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น	37
การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน	41
ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา	46
บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ	48
การเงินอุดมศึกษา	52
การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา	54
เครือข่ายอุดมศึกษา	56
การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้	57
โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้	59
บรรณานุกรม	64

บทควมบริหาร (Executive Report)
กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551-2565

เป้าหมายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 เมื่อสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ.2565 คือ การ *“ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัว สำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่าย อุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ”*

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่สองครอบคลุมช่วงเวลา 15 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2551 - 2565 จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา(สกอ.) ภายใต้การกำกับของคณะกรรมการการ อุดมศึกษา(กกอ.) และสถาบันคลังสมองของชาติ ภายใต้มูลนิธิส่งเสริมทววมหาวิทยาลัย ตามนโยบาย ของรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ กรอบแผนอุดมศึกษาเกิดจากการสังเคราะห์ วิเคราะห์ ข้อมูล ความคิดเห็นที่ได้จากการประชุมระดมสมองประมาณหนึ่งร้อยครั้งระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งจาก หน่วยงานรัฐ การวางแผน การจัดการทรัพยากร และการศึกษา ได้ปรึกษากับภาคการผลิตและบริการ กลุ่ม ประชาสังคม เยาวชนนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษารวมถึงวิทยาลัยชุมชน มีการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้นำ ทางการเมืองระดับประเทศ ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น ศึกษาเอกสารวิชาการ และทำวิจัยเพิ่มเติม

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับที่สองนี้ ออกแบบโดยคำนึงถึงมิติบูรณาการและองค์รวม ของการพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ (Strategic direction) สาระหลักมีสองส่วน ส่วน แรกเป็นการวิเคราะห์ภาพฉายและนัยยะสำคัญที่เป็นปัจจัยแวดล้อมรุนแรง ส่งผลกระทบต่อมนุษย์และ โลก ประเทศไทย จนถึงอุดมศึกษา ส่วนสองเป็นปัจจัยภายในระบบอุดมศึกษา ภาพฉายปัจจุบันและ อนาคต(scenario)มี 7 เรื่องคือ ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม การมีงานทำ และตลาดแรงงานในอนาคต การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง การกระจายอำนาจการปกครอง เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต และเศรษฐกิจพอเพียง ปัจจัยภายในระบบอุดมศึกษา ได้พิจารณา 9 ประเด็น ได้แก่ รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเงิน อุดมศึกษา การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา เครือข่ายอุดมศึกษา การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนา พิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร ประชากรไทยยังเพิ่มขึ้นต่อไปอย่างช้าๆ จำนวนเด็ก และเยาวชนที่ลดลง อัตราการปันผลประชากรที่จะหมดไป และผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ภาพฉาย ดังกล่าวชี้ให้อุดมศึกษาโดยเฉพาะสำหรับประชากรวัยอุดมศึกษา 18-22 ปี ต้องลดการขยายตัวอย่างไม่มี จุดสิ้นสุดเช่นหลายทศวรรษที่ผ่านมา โดยเน้นคุณภาพ อุดมศึกษาต้องเพิ่มบทบาทด้านการเพิ่มผลิตภาพ เศรษฐกิจของกลุ่มวัยทำงาน เน้นการศึกษาต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนงานและอาชีพ การเกิดอาชีพ ใหม่ อุดมศึกษาต้องส่งเสริมผู้สูงอายุให้ยังมีผลิตภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social and economic productivity) **พลังงานและสิ่งแวดล้อม** เป็นปัญหาร่วมของทุกประเทศ ประเทศไทยพึ่งพิงพลังงาน นำเข้าสูง ส่งผลต่อเศรษฐกิจประเทศ เนื่องจากราคาพลังงานโดยเฉพาะน้ำมันเพิ่มขึ้นต่อเนื่องและจะไม่ ถูกลง การใช้พลังงานจากฟอสซิลสร้างปัญหาเรือนกระจก ส่งผลต่อความอยู่รอดของมนุษย์ชาติ อุดมศึกษาต้องสร้างความตระหนักการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ใน การศึกษาทุกระดับและในหมู่ประชาชน ผลิตบัณฑิตและความรู้ลึกด้านการอนุรักษ์และจัดการพลังงาน พลังงานหมุนเวียนโดยเฉพาะพลังงานชีวภาพ และพลังงานทางเลือก ทำงานกับภาคการผลิตเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน เร่งรัดความเข้าใจสาธารณะ จนถึงการสร้างคนและองค์ความรู้ด้านการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งดิน น้ำ ป่าไม้ ระบบนิเวศ

ในส่วนการมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต มี 4 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ ตลาดแรงงาน ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และโลกสารสนเทศ **การเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไทย**ที่ชัดเจนต่อเนื่องคือภาคบริการและ ภาคอุตสาหกรรมเติบโตมาก สำคัญทั้งการจ้างงานและผลผลิตในรายได้ประชาชาติ อุดมศึกษาต้อง ทำงานกับภาคการผลิตจริง จำนวนบทบาทความสำคัญของกลไกที่ขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจทั้ง ผู้ประกอบการขนาดเล็ก SME ธุรกิจของครอบครัวกลุ่มสำคัญ บริษัทข้ามชาติ เพื่อให้โจทย์ชัดและสร้าง ผลงานได้ชัดเจน อุดมศึกษาต้องทำงานทั้งกับอุตสาหกรรมรายสาขาและกลุ่มอุตสาหกรรมเชิงพื้นที่เช่น นิคมอุตสาหกรรม ผลิตบัณฑิต ฝึกอบรมและเพิ่มผลิตภาพในลักษณะdemand led ทำงานกับหน่วยงาน วางแผนและภาคการผลิตเพื่อผลักดันอุตสาหกรรมความรู้ วิเคราะห์และชักนำภาคบริการใหม่ที่สำคัญจาก การพิจารณาห่วงโซ่มูลค่าของบริการแต่ละประเภท ความรู้และเทคโนโลยีที่ใช้ในแต่ละห่วงโซ่ ภาค เกษตรแม้จะลดสัดส่วนในรายได้ประชาชาติ แต่คนยังอยู่ภาคเกษตรในสัดส่วนที่สูง มีแรงงานออกจาก ภาคเกษตรปีละนับหมื่นคน เป็นกระแสที่ยากที่จะหยุดยั้งและหวนกลับ แต่ประเทศไทยต้องยืนหยัดให้ ภาคเกษตรรองรับคนที่อยู่ในภาคเกษตรให้อยู่ได้และอยู่ได้ดีขึ้น อุดมศึกษาต้องช่วยเตรียมความรู้และ สร้างทักษะให้แรงงานที่ออกจากภาคเกษตรจนถึงระดับหนึ่งก่อนเข้าสู่ภาคการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มและ ความสำคัญของระบบเกษตรทั้งเกษตรน้ำฝนเกษตรก้าวหน้า เน้นความสำคัญของภาคเกษตรต่อความ มั่นคงทางอาหาร (Food security) ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่ และประเทศ เป็นผู้รู้ผู้เล่นสำคัญด้าน อุตสาหกรรมอาหารและการแปรรูปวัตถุดิบการเกษตร ในส่วน**โลกาภิวัตน์** อุดมศึกษาจะถูกกระทบและมี

ทั้งโอกาสที่จะเติบโตจากโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีทางการศึกษา โดยเฉพาะตามข้อตกลงของ WTO ข้อตกลงพหุภาคี และทวิภาคี จากการที่ประเทศไทยจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 ที่พลเมืองส่วนใหญ่เป็นมุสลิมและพูดภาษาบาฮาซาอินโดนีเซีย อุดมศึกษาไทยสามารถวางตำแหน่งผู้เล่นหลักในอาเซียนได้โดยการคู่ต้นแบบจากประชาคมยุโรป เช่น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษาและปริญญาที่ยอมรับร่วมกันได้ (Mutual recognition) อุดมศึกษาไทยต้องเตรียมความพร้อมสำหรับ “ศตวรรษแห่งเอเชีย” ที่จีนและอินเดียเป็นผู้เล่นสำคัญ ตระหนักว่า *ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี* นำมาซึ่ง “ผลิตภาพ” (Productivity) และ “นวัตกรรม” (Innovation) ในกระบวนการผลิตสินค้าและบริการ เรียนรู้จากนักคิดอนาคต (Futurists) ต่อเทคโนโลยีที่มองเห็นในวันนี้นี้ หน่วยงานที่สำคัญของรัฐได้ร่วมกับภาคเอกชนกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่อุดมศึกษาเข้าไปเป็นผู้เล่นสำคัญ *โลกยุคสารสนเทศ* เป็นสังคมไร้พรมแดน เกิดการจ้างงานและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย เทคโนโลยีแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ มีนวัตกรรมและตลาดแรงงานใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มและมูลค่าสูง บนฐานของนวัตกรรม ทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานและสารสนเทศ

การกระจายอำนาจการปกครอง เป็นภาพฉายที่สำคัญที่ประเทศไทยไม่มีประสบการณ์มาก แต่จะเพิ่มความสำคัญต่อความเป็นไปและความเป็นอยู่ของบ้านเมืองในอนาคตอย่างสูง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยมีแนวทางการกระจายอำนาจประกอบด้วย การถ่ายโอนภารกิจ การกระจายอำนาจการเงิน การถ่ายโอนบุคลากร การพัฒนาระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน การปรับปรุงการบริหารจัดการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ การกำกับดูแลการถ่ายโอนภารกิจ และการสร้างระบบประกันคุณภาพบริการสาธารณะ อปท. ต้องการการสนับสนุน ความเชี่ยวชาญในการติดตั้งระบบ การจัดการความรู้ การฝึกอบรมและยกระดับความสามารถของบุคลากร เป็นต้น นอกจากนี้ ท้องถิ่นยังมีงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากส่วนกลาง และมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีค่าบำรุง และค่าธรรมเนียม การที่อุดมศึกษาทำงานกับท้องถิ่นจะเสริมภารกิจหลักหนึ่งของ อุดมศึกษาคือการบริการสังคมให้โดดเด่น รองรับเหตุผลของการจัดตั้งและการส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษา บางกลุ่มที่อยู่ในภูมิภาคและท้องถิ่น งบประมาณ อปท. เป็นแหล่งรายได้ที่จะเพิ่มความสำคัญ สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ในการทำงานกับอปท. อุดมศึกษาควรร่วมตัวทำงานเป็นเครือข่ายพื้นที่ (เชิงภูมิสังคมและเขตการปกครอง) และเครือข่ายเชิงประเด็น เพราะโจทย์ท้องถิ่นเป็นโจทย์บูรณาการ ต้องการความรู้หลายระดับหลากหลาย การทำงานต้องการมววิฤติทั้งฝ่ายอุปสงค์และอุปทาน ประเด็นหลักที่เป็นเรื่องใหม่ท้าทายอุดมศึกษาไทยคือ **การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง** เราเห็นว่าการต่อสู้โดยใช้กำลังทหารด้วยกองทัพ โดยรวมยุติไปพร้อมกับการจบลงของสงครามโลกครั้งที่สองเมื่อ

กลางทศวรรษ 1940 และการยุติสงครามเย็นที่ทำได้โดยตัวแทนอีกสามทศวรรษต่อมา สงครามสมัยใหม่เป็นการต่อสู้ระหว่างประชาชน รัฐบาลแบบสงครามและภาคีรัฐชัดเจน ความขัดแย้งและความรุนแรงในโลกกระทบประเทศไทยมากบ้างน้อยบ้าง ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ระเบิดขึ้นในปี พ.ศ. 2547 หลังจากมีเหตุการณ์รุนแรงระดับเล็กน้อยเรื่องมาหลายสิบปี ด้วยปัจจัยภายในที่สะสมมาหลายร้อยปี ผสมกับการนำเข้าวิธีการทหารลดหย่อนเพื่อแยกสามจังหวัดภาคใต้ รัฐกำลังแก้ปัญหาด้วยความเด็ดขาดในเบื้องต้น สร้างการเข้าถึงเข้าใจ เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและอาชีพในปัจจุบัน ควบคู่กับการสร้างความเข้าใจและโอกาสอย่างถาวรในอนาคตด้วยการศึกษา ทั้งนี้อุดมศึกษาจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในระยะกลางและยาว

ทุกประเทศให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนของตนเอง ผู้ได้รับผลโดยตรงของแผนอุดมศึกษา ระยะยาวคือ **เยาวชนไทย นักศึกษาไทย และบัณฑิตในอนาคต** เด็กเยาวชนและนักศึกษาในวันนี้เปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคต่อคนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ สะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมภายหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัยทั้งปวง (Post-industrial / Post-modern) มีสัญญาณชี้การเปลี่ยนแปลงชีวิตงานของบัณฑิตในอนาคตที่แตกต่างจากปัจจุบัน อาทิเช่น การทำงานโดยมีหลายอาชีพทั้งตลอดช่วงอายุ การทำงานไร้สังกัด (Freelance) ความเสี่ยงต่อรายได้ไม่แน่นอน การจับคู่ผู้ร่วมงานและเปลี่ยนผู้ร่วมงาน เป็นต้น มีความไม่สอดคล้องกัน (Mismatch) ระหว่างการศึกษาและทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต นอกจากความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยง การออกแบบและสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม อุดมศึกษาควรเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม (Socialization) สมรรถนะพื้นฐานร่วม (Base line competencies) ที่ข้ามพ้นความรู้วิชาการที่เป็นแท่ง ความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (Tacit knowledge and ability) ที่หาไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ สร้างความพร้อมเพื่อเปิดโลกทัศน์สำหรับบัณฑิตในสภาวะโลกาภิวัตน์ด้านภาษาและวัฒนธรรม รู้และเห็นคุณค่าของพหุลักษณะพหุวัฒนธรรม เพิ่ม mobility และความหลากหลาย (diversity) ของนักศึกษาด้วย ต่างภูมิหลังวัฒนธรรมและสังคม ต่างเผ่าพันธุ์ รวมถึงอาจารย์ การแลกเปลี่ยนและหลักสูตรสองภาษาจะเป็นกลไกสำคัญ อุดมศึกษาพึงจัดให้มีการศึกษาในระบบ “**ศิลปศาสตร์**” (Liberal Arts Education) ในยุค Post Modern-Post Industrialization ทั้งนี้หมายรวมทั้งสาระแห่งศาสตร์และกระบวนการแห่งศาสตร์ เรียนรู้บนฐานการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคม (Work-based / Community-based education) เช่น Internship/Apprenticeship ในภาคการผลิตและภาคสังคม สหกิจศึกษา (Co-operative education), ทักษะวิศวกรรม (Engineering practice school) **เศรษฐกิจพอเพียง** ที่ประชาชนชาวไทยได้รับพระราชทาน

จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น สถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายและปฏิบัติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในชั้นเริ่มต้น อุดมศึกษาควรเป็นผู้นำให้วิเคราะห์ได้ปฏิบัติได้ บนฐานทรัพยากรภูมิสังคม สร้างความรู้ใหม่ เกิดผลเป็นรูปธรรมทั้งระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน พื้นที่ (กายภาพ การปกครอง และภูมิสังคม) องค์การ ภาคการผลิต

ตามที่กล่าวแล้ว กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวมีมิติบูรณาการและองค์รวมการพัฒนา จึงพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและปัจจัยภายในอุดมศึกษาเอง ปัจจัยแรกคือรอยต่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา หลักฐานเชิงประจักษ์และแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงคือ นักเรียนมัธยมที่เป็นตัวบ่อนอุดมศึกษามีคุณภาพโดยรวมต่ำลง ดูจากสัมฤทธิ์ผลการศึกษา จนถึงความสามารถพื้นฐานทางด้านภาษาไทยซึ่งเป็นฐานของการเรียนรู้วิชาการ ทุกคนตระหนักว่าคุณภาพนักเรียนตกต่ำเป็นผลจากคุณภาพของครู เกี่ยวพันไปถึงสถานภาพที่ต่ำของครูทำให้ไม่มีนักเรียนเก่งเป็นครู หมุนเวียนเป็นวัฏจักรที่ต้องแก้ไขได้ นอกจากนั้นค่านิยมด้านปริญญาทำให้มีผู้เรียนอาชีวศึกษาน้อยลงเป็นลำดับทั้งที่แรงงานระดับกลางจำเป็นยิ่งในภาวะขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ ทั้งนี้รัฐต้องจริงจังกับการจัดการเรื่องคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เข้มขันกับอาชีวศึกษา อุดมศึกษาเองต้องให้เวลากับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาสามเรื่อง เรื่องแรกคือ**พัฒนาและสร้างครูคุณภาพสูงซึ่งเป็นตัวคูณ (Multiplier)** ทำให้มีคณาจารย์ครู โดยมีการทบทวนการผลิตครูออกจากระบบ 5 ปี ครูมัธยมศึกษาและครูช่างเทคนิคต้องมีฐานแน่นทางวิชาการ ทั้งฝึกสอน รวมทั้งฝึกทักษะจริงในสถานประกอบการสำหรับครูช่างเทคนิคที่อาจต้องการเวลาเพิ่มมากกว่าหนึ่งปี เรื่องสองคือการ**พัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ**ซึ่งเป็นเสมือนหัวรถจักรสำหรับประเทศในอนาคต เรื่องสามคืออุดมศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาและกำลังทำงานสามารถเข้าศึกษาต่อในอุดมศึกษาได้ด้วย**ความยืดหยุ่น** ประกอบอาชีพต่อไป ไม่ต้องทิ้งงานทั้งอาชีพ ศึกษาในเงื่อนไขเวลาที่ไม่มีขีด ไม่ผูกมัด นักศึกษาที่เป็นผู้ขับเคลื่อนภาคการผลิตจริง ไม่กำหนดว่าต้องเรียนสำเร็จในเวลาอันสั้นเช่นระบบการศึกษา 4 ปี ซึ่งเป็นเรื่องของนิสิตนักศึกษาในวัย 18-22 ปี และการสะสมหน่วยกิตในทำนองธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank)

ในส่วนของระบบอุดมศึกษาปัจจุบันที่มีสถาบันให้ปริญญาประมาณร้อยห้าสิบแห่งที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ มีความซ้ำซ้อน แย่งชิงนักศึกษาและทรัพยากร มีปัญหาคุณภาพ **การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน** ต้องใช้กลไกมาตรฐานและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อลดเล็กลักษณะที่ไม่ใช่ความต้องการของสังคมหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ ปิดหน่วยงานที่มีคุณภาพการศึกษาต่ำ เกิดระบบอุดมศึกษาที่แบ่งงานกันทำ (Division of labor) วางตำแหน่งของแต่ละสถาบันให้เหมาะสม (Positioning) แบ่ง**อุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม** คือ กลุ่มวิทยาลัยชุมชน, กลุ่มมหาวิทยาลัยสี่ปีและ

มหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์, กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเฉพาะทางมหาวิทยาลัย Comprehensive, และกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย มหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา ทั้งสี่กลุ่มจะตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล ภาคการผลิตจึงการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ระดับท้องถิ่นและชุมชน การรองรับการเปลี่ยนอาชีพ เปลี่ยนงาน เลิกจ้างงาน การพัฒนาผลิตภาพของผู้ทำงานต่อเนื่อง ผู้ที่พ้นวัยทำงาน จนถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต **ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการ** ช่วยกำหนดทิศทางจนถึงการพัฒนา มหาวิทยาลัยได้เร็ว อุดมศึกษาไทยต้องปรับปรุงเรื่องนี้ตั้งแต่ระดับองค์กรกำหนดและกำกับนโยบายคือ สภามหาวิทยาลัย ผู้บริหารทุกระดับ ข้อเสนอของแผนอุดมศึกษาระยะยาวคือสร้างกลไกพัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งสภามหาวิทยาลัยและผู้บริหารระดับต่างๆ ปรับระบบธรรมาภิบาลซึ่งรวมถึงโครงสร้างสภามหาวิทยาลัยให้มีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกเป็นหลัก สภามหาวิทยาลัยมีสำนักงานเลขาธิการทำงานเต็มเวลาสนับสนุน จนถึงการปรับคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้ทำหน้าที่คณะมนตรีหรือคณะกรรมการ (Commission) ที่มีมนตรีหรือกรรมการ (Commissioners) เต็มเวลา และปรับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้สอดคล้องกัน

ในการประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย มหาวิทยาลัยไทยไม่ติดกลุ่มมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีคุณภาพทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของประเทศต่ำ โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับท้ายๆ ของประเทศที่ได้รับการจัดอันดับ อุดมศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศ การสร้างความเป็นเลิศของการวิจัยของอุดมศึกษาจึงขึ้นกับการวางโครงสร้างระบบวิจัยในภาพรวม ซึ่งรวมถึงนโยบายระบบวิจัย การจัดสรรทรัพยากรวิจัย การบริหารจัดการทุนวิจัย ตลอดจนการประสานพลังระหว่างหน่วยปฏิบัติการวิจัย ความเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชน ในฐานของศรัทธาที่มีต่ออุดมศึกษาถูกคาดหวังว่าเป็นกลไกสำคัญในการ**พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ** ด้วยความจำกัดของทรัพยากรและนักวิจัยคุณภาพสูง อุดมศึกษาต้องโฟกัสใจไทยวิจัยและสร้างกลไกความเป็นเลิศ ระบบการประเมินสมรรถนะการวิจัยของกลุ่มวิชาการในมหาวิทยาลัย - ระบบ **Research Assessment Exercise (RAE)** ที่ใช้ในต่างประเทศควรมีมาประยุกต์และปรับใช้ เพื่อการประเมินความสามารถการวิจัยและจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยสำหรับอุดมศึกษาไทย มหาวิทยาลัยควรผลักดันให้เกิด**ระบบวิจัยแห่งชาติ** ที่ควรประกอบด้วยองค์กรระดับชาติที่กำหนดนโยบายวิจัย องค์การจัดสรรเงินทุนวิจัยและหน่วยงานวิจัยที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้เฝ้าสำคัญ สร้าง**ระบบความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิต** เพื่อให้อุดมศึกษาทำภารกิจจากมุดอุปสงค์(demand led)เพิ่มขึ้น **มีกลไกการทำงานร่วมกันในลักษณะพหุภาคี** ระหว่างมหาวิทยาลัย กลุ่มมหาวิทยาลัย ศูนย์ความเป็นเลิศ ภาคอุตสาหกรรมในและต่างประเทศ ภาคสังคมและชุมชน

กลไกสำคัญที่หลายประเทศใช้การปฏิรูปอุดมศึกษาได้สำเร็จคือธรรมาภิบาลและการบริหาร และการปฏิรูป**การเงินอุดมศึกษา** การลงทุนในอุดมศึกษาผ่านระบบงบประมาณปัจจุบันยังไม่สะท้อนคุณภาพการศึกษา และยังมีได้ใช้เป็นกลไกกำกับเชิงนโยบายอย่างเต็มที่ การแบ่งภาระค่าใช้จ่ายเพื่ออุดมศึกษาระหว่างผู้เรียน รัฐ และผู้ได้รับประโยชน์จากผลผลิตอุดมศึกษาไม่เหมาะสม นอกจากนั้น สถาบันอุดมศึกษาไทยจำนวนมากมีภาระที่จะต้องแสวงหาแหล่งทุนเพื่อรักษามาตรฐานการศึกษา นอกเหนือจากรองรับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น ได้รับการค้ำจุนจากสาธารณชนว่าเป็นอุดมศึกษาพาณิชย์ แผนอุดมศึกษาระยะยาวเสนอให้รัฐปรับการจัดสรรงบประมาณประจำปีสำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ยังเป็น Supply-side financing ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศและ เป็นไปตาม Performance-based มากขึ้น พิจารณาและจัดรูปแบบใหม่ของ**กองทุนประเภท Contribution scheme** ตั้ง **กองทุนพัฒนาอุดมศึกษา** เพื่อการพัฒนาอาจารย์และบุคลากร เชื่อมโยงอุดมศึกษากับภาคการผลิต สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจโดยมหาวิทยาลัย การพัฒนาแรงงานความรู้และเกษตรกรที่เลิกอาชีพ การเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนท้องถิ่น สร้างกลไกกำหนดและจัดสรรงบประมาณควบคู่กับการทำแผน ยุทธศาสตร์ การกำกับคุณภาพด้วยองค์กรกันชน (Buffer organization) ใช้**หลักการ Financial autonomy** ในการบริหารการเงินอุดมศึกษาบนฐานการแบ่งกลุ่มอุดมศึกษา

การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศควบคู่กับการเติบโตของอุดมศึกษาอย่างรวดเร็วและขาดทิศทางในทศวรรษที่ผ่านมา การนำสถาบันอุดมศึกษาเกือบห้าสิบแห่งที่อยู่ในกระทรวงศึกษาธิการเดิมมารวมกับสถาบันอุดมศึกษาเดิมในทบวงมหาวิทยาลัย ทำให้เห็นเงื่อนไขเร่งด่วนที่จะสร้างอุดมศึกษาให้มีคุณภาพคือระบบ**การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา** ทั้งนี้การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต้องคำนึงถึง**การพัฒนาหลายมิติ** เช่น ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถด้านการวิจัย สมรรถนะทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การบิดเกลียวทางสังคม คำนึงถึง**ช่วงวัยต่างๆของการทำงานและพัฒนา (Life cycle development)** จัดให้มี**กระบวนการ Mentoring**โดยผู้มีความรู้และประสบการณ์บนฐานของการพัฒนาจากการทำงานจริง แผนอุดมศึกษาระยะยาวได้เสนอให้มีทิศทางชัดเจนในการจัดทุนการศึกษา การมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยและผู้เรียนในการออกค่าใช้จ่ายในการส่งนักศึกษาไปต่างประเทศ และการสร้างทิศทางสำหรับมหาวิทยาลัยรัฐใหม่ด้วยอัตราค่าเล่าเรียนที่รัฐบาลกำหนดให้

มหาวิทยาลัยไทยมีความแตกต่างสูงและมีช่องว่างของระดับการพัฒนา (University Divide) หลายมิติ อาทิเช่น ขนาด งบประมาณ ประเภท อายุ สถานที่ตั้ง บุคลากร คุณภาพของนักศึกษา คุณภาพของสถาบัน ตลอดจนชื่อเสียง เป็นต้น หลายปัญหาของอุดมศึกษาแก้ไขไม่ได้หากมหาวิทยาลัยยังแยกส่วน

กันทำงาน ไม่รวมพลัง (Synergy) หรือแบ่งงานกันทำ (Division of labor) แม้สถาบันมีคุณภาพและความเป็นเลิศ เมื่อไม่ทำงานร่วมกันก็ไม่สามารถสร้างสรรคผลงานในระดับประเทศหรือที่สูงขึ้นไป ยุทธศาสตร์สร้างพลังร่วมโดย**เครือข่ายอุดมศึกษา**เป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนและผลักดันด้วยนโยบายและกลไกงบประมาณ สถาบันอุดมศึกษาควรควมรวมการเรียนการสอน การทำงานและการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานร่วมกัน จนนำไปสู่การควมรวมสถาบันเมื่อพร้อม รัฐสนับสนุนให้สถาบันที่เข้มแข็งสร้างความสามารถสถาบันใหม่ สร้างเครือข่ายพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร การทำงานภาคสังคม เป็นต้น

ปัจจัยพื้นฐานสามจังหวัดภาคใต้ที่น่าสู่ปัญหาความรุนแรง ข้อเสนอแนวทางการสร้างความสมานฉันท์และการพัฒนาพื้นที่ ได้กล่าวถึงในเรื่องการจัดการจัดการความขัดแย้งและความรุนแรงในสภาวะฉายที่ระบุนมาแล้ว ในปี 2550 รัฐบาลได้ทำแผนยุทธศาสตร์ในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสกล.กำหนด**การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้**เป็นส่วนหนึ่งของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ซึ่งประกอบ ด้วยการพัฒนาเด็กเยาวชนและนักศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบัน อุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาสู่อาเซียน แนวทางหลักเป็นการใช้ปัญญาให้เข้าถึง เข้าใจ ยอมรับและเห็นคุณค่าของสังคมไทยที่มีความเป็นพลุกซณณ์ พหุวัฒนธรรม การสร้างmobilityสำหรับเด็กเยาวชนและประชาชนในภาคใต้ สร้างโอกาสการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การประกอบอาชีพในภาคใต้ ความเชื่อมต่อกับอาเซียนและประชาคมมุสลิมในโลก

โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ของอุดมศึกษา เป็นทั้งหัวใจและปัจจัยสำคัญของอุดมศึกษา ครอบคลุมทั้งโครงสร้างเชิงสาร์ตดะและโครงสร้างทางกายภาพที่สำคัญ 4 ประการ ส่วนหัวใจคือโครงสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและสังคมในปัจจุบันและอนาคต ส่วนที่เป็นปัจจัยคือสังคมสารสนเทศ สังคมฐานความรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ อุดมศึกษาต้องตระหนักว่าการอุดมศึกษาอนาคตเป็นทั้ง “การเตรียมคนเข้าสู่ชีวิตและการปรับแต่งคนเข้าสู่งาน” นอกจากความรู้เทคนิค วิชาการ วิชาชีพแล้ว **รัฐที่สนับสนุนการศึกษา “ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts Education)** ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะหลักสูตรเพิ่มเติม จนการปรับบางสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นมหาวิทยาลัยด้านศิลปศาสตร์ เพิ่มรูปแบบ ออกแบบหลักสูตรศิลปศาสตร์ในยุคหลังอุตสาหกรรม (Post Modern Liberal Arts) ที่สามารถรองรับความต้องการ ของคนรุ่นใหม่และตลาดแรงงาน เช่น ดนตรี ศิลปะ เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาการสมอง การบริหารจัดการ พลังงานและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและนักคิดของโลก เป็นต้น รวมทั้งคำนึงถึง การสนับสนุนการศึกษาพิเศษในรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมให้อุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางด้าน

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ e-Society, e-Industry, e-Commerce, e-Education, และ e-Government ผ่านนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ (Government procurement) สร้างหัวใจหรือสมอง ของการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ รัฐพึงกำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลของตนเองที่ทันสมัยอยู่เสมอ จัดระบบการคุ้มครองผู้บริโภคจากการให้บริการข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัย โดยผู้เรียนและผู้ปกครองมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลอุดมศึกษาที่มีความถูกต้องและทันสมัย สนับสนุนอุดมศึกษาให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึง (Access) และการลดช่องว่างดิจิทัล (Digital divide) เพื่อการเรียนรู้เฉพาะตัว (Customization) ไปจนถึงการเรียนรู้ของมวลชน (Massification) ลงทุนการวิจัยและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รัฐลงทุนให้อุดมศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ วิจัยทดลอง และสาธิต จัดทำสื่อการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยออกสู่สาธารณะ (Open courseware) ลงทุนและจัดการในการจัดระบบเครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ศึกษาและเตรียมการรองรับผลกระทบเชิงลบ (Discordance) อันเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จัดตั้งกองทุนพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพของสถาบันอุดมศึกษา ประการสุดท้ายในการรักษาผลิตภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ อุดมศึกษาควรจัดทำกรอบนโยบายการพัฒนาแบบ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของอุดมศึกษา วางระบบรวมภาคีภาคของการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม ประสานหลากหลาย (Multisectoral approach) การบริหารจัดการ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญคือหัวใจ สร้างกรอบการประกันคุณภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ทั้งนี้เพื่อให้อุดมศึกษาสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมความรู้ สังคมอุดมปัญญา

กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565)

- มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สอนและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้เรียนพร้อม ๆ กับทำหน้าที่รวบรวม สังเคราะห์วิเคราะห์ สร้าง และเผยแพร่ “ความรู้” ผ่านกระบวนการศึกษาวิจัยโลกในอดีต สิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ผลที่สังคมควรได้รับจากมหาวิทยาลัยคือ “บัณฑิต” ที่มีความรู้ สามารถเข้าสู่ชีวิตการทำงาน เป็นพลเมืองที่ได้รับการขัดเกลาทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นอย่างดี ส่วนความรู้และองค์ความรู้ที่เป็นผลผลิตจากมหาวิทยาลัย นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางเศรษฐกิจแล้ว ยังจะต้องช่วยนำพาสังคมไปสู่ความเป็นอารยประเทศอย่างยั่งยืนอีกด้วย
- ในรอบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา มุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และพยายามสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของบริบทต่าง ๆ ตั้งแต่กระแสโลกาภิวัตน์ นำโดย การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงินของโลก ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด ปัญหาการก่อการร้าย โรคระบาด ความเสื่อมโทรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติอันเป็นผลกระทบที่ตามมา
- สถานภาพภายในประเทศเองยังมีปัญหาคุณภาพของคนอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นภาพสะท้อนจากผลิตภาพของแรงงานไทย ซึ่งยังมีประสิทธิภาพต่ำเมื่อเทียบกับหลายๆ ประเทศ ความอ่อนแอของการสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและการวิจัยเพื่อการพัฒนายังคงเป็นจุดจุดรั้งการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ประกอบกับการประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในช่วงต้นทศวรรษ ส่งผลสะท้อนต่อประชาชนอย่างกว้างขวาง ประเทศยังคงพึ่งพิงในเชิงโครงสร้างการผลิตที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบ พลังงาน เงินทุน และเทคโนโลยีในสัดส่วนที่สูง ประชาชนยากจนยังคงมีอยู่กว่าร้อยละสิบ วิกฤตค่านิยมอันเป็นผลมาจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากภายนอก ผ่านสื่อสารมวลชน และเทคโนโลยีสารสนเทศ และล่าสุด ภาคการเมืองที่ขาดเสถียรภาพอย่างรุนแรง
- การพัฒนาประเทศในอนาคตตั้งอยู่บนฐานของพันธกิจและเป้าหมายที่เหมาะสมกับยุคสมัยและมีความก้าวหน้า มีสมดุลกับพลวัตการเปลี่ยนแปลง ในบรรดาแผนระดับชาติทั้งหลาย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้กำหนดพันธกิจ 4 ด้านคือ พัฒนาค้น สร้างเศรษฐกิจ สร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพคน พัฒนาชุมชนและแก้ปัญหาความยากจน ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน รักษาฐาน

- ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาระบบธรรมาภิบาลทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ทั้งหมดนี้เป็นเป้าหมายระดับประเทศในช่วง 5 ปีข้างหน้า ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเป้าหมายที่อุดมศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นการพัฒนาคน พัฒนาความรู้ และบทบาทของอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม
5. อย่างไรก็ตาม การวางแผนอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับธรรมชาติของการพัฒนาและการจัดการ การศึกษาระดับอุดมศึกษานั้น ต้องอาศัยความต่อเนื่องและการคิดค้นประเมินผลเป็นระยะเวลายาวกว่า 5 ปี โดยมีการปรับแผนเป็นระยะๆ “แผนอุดมศึกษาระยะยาว” ฉบับที่ 1 ถูกจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2533 เพื่อเป็นแผนเชิงรุกไปสู่อนาคต โดยใช้ฐานข้อมูลจากงานวิจัยเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับสภาพการณ์ และความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของประเทศ แผนดังกล่าวมีระยะ 15 ปี ครอบคลุมระหว่าง พ.ศ. 2533 - 2547 ซึ่งถือได้ว่าได้วางแนวทางการพัฒนาที่เป็นพื้นฐานสำคัญ และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเร่งจัดทำแผนอุดมศึกษา ระยะยาวฉบับที่ 2 เพื่อมีให้กระบวนการพัฒนาอุดมศึกษาเชิงระบบต้องสะดุดหรือ ไร้ทิศทาง
  6. โดยสรุป สารสำคัญของแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 ได้วางหลักการพื้นฐานไว้ 4 ประการ คือ การกิจอุดมศึกษาเพื่อการกระจายโอกาสและความเสมอภาค การกิจเพื่อประสิทธิภาพของอุดมศึกษา การกิจเพื่อคุณภาพและความเป็นเลิศของอุดมศึกษา และความ เป็นสากลของอุดมศึกษาไทย
  7. ในบรรดาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 1 ได้เสนอไว้ต่อรัฐบาล นั้น ได้มีการพัฒนาการของอุดมศึกษาในช่วงของแผนฯ ทั้งในส่วนที่มีสัมฤทธิ์ผลตามแผน และในส่วนที่ยังไม่ประสบสัมฤทธิ์ผล อาทิเช่น
    - การจัดตั้งและดำเนินการกิจทางด้านมาตรฐานการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา
    - การมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายของผู้เรียน นอกเหนือจากค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมต่างๆ แล้ว มีการร่วมรับภาระในรูปแบบของเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาตามที่ได้เสนอไว้
    - คุณวุฒิของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีสัดส่วนปริญญา เอก : โท : ครี เป็น 25:60:15 จากที่กำหนดไว้ 30:60:10
    - ได้มีการนำเอาแผนอุดมศึกษาระยะยาวมาใช้เป็นกรอบการปฏิบัติเพียงครั้งหนึ่งของช่วงเวลา
    - สถาบันอุดมศึกษาของรัฐเพียงจำนวนหนึ่งที่เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐที่มีความ เป็นอิสระ คล่องตัว และมีประสิทธิภาพ
    - การผลิตบัณฑิตสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มีอัตราส่วน 25:75 จากที่ตั้งเป้าไว้ 50:50

- การจัดสรรงบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาโดยรวมของประเทศมีสัดส่วน 0.25 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ จากที่กำหนดไว้ 1.5
8. นอกจากความต่อเนื่องของทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาแล้ว ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงและพลวัตของสถานการณ์ในโลก และภายในประเทศ ก็มีผลกระทบต่อการศึกษาทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิเช่น การเปิดเสรีทางการค้าทั้งในระดับพหุภาคีและทวิภาคี ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเกี่ยวข้องกับกาวิจัยและพัฒนา ความขัดแย้งทางการเมือง การทหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับ กระบวนการสันติภาพและสันติศึกษา การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศใหญ่ เช่น จีนและอินเดีย ซึ่งมีสัมพันธภาพและความร่วมมือที่ดี ทั้งกับประเทศและอุดมศึกษาไทย สำหรับบริบทการพัฒนาประเทศไทยก็มีพลวัตเช่นกัน อาทิ เช่น การเคลื่อนตัวของสังคม ในภาคการเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ ไปจนถึงภาคการผลิตใหม่ๆ เช่น อุตสาหกรรม ฐานความรู้ รูปแบบการใช้พลังงาน ซึ่งพึ่งพาการนำเข้าเชื้อเพลิง และผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อม ไปจนถึงบทบาทของแนวคิดการพัฒนาในรูปแบบใหม่ๆ เช่น การนำเอารัฐวิสาหกิจพอเพียงมาใช้ ทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น
  9. ในขณะที่เดียวกัน การพัฒนาอุดมศึกษาไทยจะเผชิญต่อการพัฒนาการในระดับอุดมศึกษาสากล มิได้ จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า วงการอุดมศึกษาโลกมีจุดเน้นและนวัตกรรมหลายประการ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น แนวทางการเรียนการสอนในรูปแบบใหม่ การพินหานักศึกษาเชิงรุก และกระบวนการให้ได้มาซึ่งความเป็นเลิศทางกาวิจัย เป็นต้น ในส่วนของ โครงสร้างและการบริหารนั้น อุดมศึกษาในหลายประเทศให้ความสำคัญกับการทำงานใน ลักษณะภาคีความร่วมมือและเครือข่ายการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมความหลากหลายในมิติต่างๆ รวมไปถึงการปรับปรุงระบบบริหารจัดการที่มีความทันสมัยและมี ประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีวิวัฒนาการทางด้านสังคมและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สมดัง เจตนารมณ์ของสถาบันการศึกษา เช่น การสนับสนุนให้ประชาคมมหาวิทยาลัยให้บริการแก่ สังคมในรูปแบบต่างๆ การสร้างกิจกรรมและบรรยากาศในมหาวิทยาลัยเพื่อเอื้อต่อการพัฒนา บุคลิกภาพและความมั่นคงในตัวของนักศึกษา ตลอดจนการเตรียมความพร้อมและความเข้าใจที่ดี ให้แก่นักศึกษา ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์
  10. การจัดทำกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 จึงเป็นพันธกิจที่เหมาะสมแก่กาลเวลา และ จำเป็นต่อการพัฒนาระบบอุดมศึกษาไทยไปสู่อนาคต ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงและความ ไม่แน่นอน อาจกล่าวได้ว่า ณ ปี พ.ศ. 2550 อุดมศึกษาของประเทศไทยกำลังอยู่ในจุดเปลี่ยนที่ สำคัญ ซึ่งหากออกแบบระบบอุดมศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย พร้อมๆ กับคิดค้น ระบบเพื่อขับเคลื่อนอุดมศึกษาอย่างก้าวกระโดด ก็จะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ สมดังเจตนารมณ์ที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ได้ทั้งการสร้างความสำเร็จในระบอบ

เศรษฐกิจที่สามารถแข่งขันได้ และการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนและสังคมโดยรวม

11. จุดเด่นของกระบวนการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 อยู่ที่ “การมีส่วนร่วม” อย่างกว้างขวางของประชาคมกลุ่มต่างๆ นำโดยคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งได้ร่วมกันคิดในการระดมสมองเฉพาะเรื่องดังกล่าวถึง 4 ครั้ง มีการรายงานความก้าวหน้าต่อคณะอนุกรรมการแผนและนโยบายอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมทุก 2 เดือนกับทุกกลุ่มมหาวิทยาลัย ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยรัฐเดิม 26 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 67 แห่ง และวิทยาลัยชุมชน 19 แห่ง มีการสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์สูงหลายท่าน การประชุมคณะอนุกรรมการกำกับจัดทำแผน (Steering Committee) ทุกสัปดาห์ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 30 ครั้ง แต่ละครั้งมีสาระที่เป็นข้อมูลและแง่คิดทั้งที่เกี่ยวกับอุดมศึกษาโดยตรงและที่เป็นผลกระทบต่ออุดมศึกษา มีการประชุมสัมมนาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญของธนาคารโลกอย่างเต็มรูปแบบ และในสาระที่ได้กลั่นกรองมาจากประสบการณ์ของนานาประเทศทั่วโลก มีการเสวนากับกลุ่มสำคัญ เช่น กลุ่มเยาวชน นักศึกษา และบัณฑิต ภาคเอกชนซึ่งรวมถึงสภาอุตสาหกรรม และกลุ่มอุตสาหกรรมหลายสาขา จัดการสัมมนา 4 ภาค ร่วมกับสื่อมวลชนที่เน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้าน จัดให้มีคณะทำงานและมีการประชุมกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่กำลังประสบปัญหาความรุนแรงหลายครั้ง มีการศึกษาเชิงลึกในเรื่องบทเรียนจากต่างประเทศ และบทบาทของเครือข่ายอุดมศึกษาในการพัฒนาภูมิภาคและชุมชน มีคณะทำงานคิดเรื่องพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ การจัดทำแผนครั้งนี้ยังมีข้อมูลจากผลการศึกษาที่มีอยู่แล้วจำนวนหนึ่งและได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ต ด้วยกระบวนการที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้สามารถจัดทำแผนครั้งนี้ได้สำเร็จในช่วงเวลาที่จำกัดแต่เข้มข้นภายในประมาณ 6 เดือน
12. แผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 แบ่งออกเป็น 2 ภาค ภาคแรกวิเคราะห์ภาพอนาคตที่คาดว่า จะมีผลกระทบต่อโลก ต่อประเทศ และต่ออุดมศึกษาไทย การที่แผนฯ มีภาคอนาคต ก็เพราะบ่อยครั้งที่อุดมศึกษาถูกผลกระทบของปัจจัยภายนอกอุดมศึกษาทำให้เกิดอุปสรรค และความไม่พร้อมที่จะรับมือกับสภาพการณ์ต่างๆ จนกระทั่งอุดมศึกษาอยู่ในภาวะตั้งรับอยู่เนืองๆ นอกจากนี้ยังทำให้มีปัญหาในการบริหารแผนเนื่องจากขาดจุดเน้น การจัดลำดับความสำคัญ และพลวัตในการปรับตัว ภาคที่สองเป็นประเด็นเชิงนโยบายของอุดมศึกษาไทย ซึ่งครอบคลุมมิติต่างๆ ทั้งที่เป็นการแก้ปัญหาที่ดำรงอยู่ในอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษาไปสู่อนาคตอย่างมั่นคงแข็งแรง มิติทางนโยบายเหล่านี้ยังมีความเชื่อมโยงระหว่างกัน ทั้งในลักษณะของการต่อยอดซึ่งกันและกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรและกระบวนการเดียวกันในการรองรับเป้าหมายหลายด้านพร้อมๆ กัน ทั้งนี้ นอกเหนือจากการออกแบบแผนเพื่ออุดมศึกษาแล้ว แผน

อุดมศึกษานั้นยังคำนึงถึงบทบาทของอุดมศึกษาที่มีต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทอุดมศึกษาที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจการปกครองผู้ท้องถิ่น และบทบาทของอุดมศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจของประเทศ

ภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่อโลก ประเทศ และอุดมศึกษาไทย

13. เมื่อนานคจะเป็นสิ่งที่พยากรณ์ด้วยความถูกต้องแม่นยำไม่ได้ แต่หากมีกระบวนการที่ใช้หลักฐานและข้อมูลข้อเท็จจริงเพื่ออ้างอิง โดยตระหนักถึงความไม่แน่นอน (Uncertainties) ควบคู่ไปกับความเป็นไปได้ที่มีเหตุผลน่าเชื่อถือ (Plausibility) ภาพอนาคตก็สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการวางแผนทั้งในเชิงรับและในเชิงรุก และในจังหวะก้าวของการพัฒนาในช่วงต่างๆ ได้ แผนอุดมศึกษาระยะยาวฉบับนี้ ได้ประมวลและคัดกรองภาพอนาคตจำนวนหนึ่ง ซึ่งคาดว่าจะมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมไทย และต่อเนื่องมาถึงอุดมศึกษา ประกอบด้วยประเด็นผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม การมีงานทำและตลาดแรงงาน การกระจายอำนาจการปกครอง ความรุนแรงและความขัดแย้งเยาวชนและอาชีพภายหลังยุคอุตสาหกรรม และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความเปลี่ยนแปลงด้านประชากร

14. ประชากรไทยในอนาคตจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง กล่าวคือ จากจำนวนประชากร 62.83 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2549 คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 70.82 ล้านคนในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นการเพิ่มในอัตราที่น้อยกว่าในอดีต เนื่องจากอัตราการเกิดของเด็กไทยลดลง ในทางประชากรศาสตร์สรุปได้ว่า ความได้เปรียบของประเทศเชิงประชากร หรือที่เรียกว่า “การปันผลทางประชากร” (Population dividend) อันเนื่องมาจากสัดส่วนที่เหมาะสมของกลุ่มประชากรเอื้อให้สังคมมีผลผลิตที่ดีต่อการพัฒนาและคุณภาพชีวิต ในกรณีของประเทศไทยนั้น การปันผลทางประชากรดังกล่าวจะสิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2554 โดยประมาณ ซึ่งการหวนกลับไปสู่การปันผลในอดีตจะเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก พร้อมกันนี้ สังคมไทยที่กำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Ageing society) มากขึ้น ดังที่หลายประเทศกำลังประสบอยู่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงด้านประชากรที่จะมีต่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะต่อไป โดยมีอุดมศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการแก้ปัญหาและการปรับตัวของสภาพประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งต้องพิจารณาในรายละเอียดของประชากรที่มี 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มเด็ก กลุ่มแรงงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ
15. จากประมาณการของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประชากรวัยเด็กจะลดลงจากร้อยละ 24.65 เป็น 17.95 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2563 ในจำนวนนี้เป็นเด็กในวัยเรียน ช่วงมัธยมปลายที่มีอายุระหว่าง 15-17 ปี จาก 3.2 ล้านคน เป็น 2.75 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2568 ในขณะที่เด็กในวัยเข้าอุดมศึกษาอายุระหว่าง 18-21 ปี ลดลงจาก 4.30 ล้านคน เป็น

3.77 ล้านคน ตามลำดับ สาเหตุสำคัญมาจากนโยบายคุมกำเนิดและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของประชากรในวัยเจริญพันธุ์ นับเป็นสัญญาณสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนที่นั่งของอุดมศึกษาในอนาคต

16. จากการประมาณการแหล่งเดียวกันพบว่า วัยแรงงานซึ่งเป็นประชากรช่วงอายุ 15-59 ปี แม้มีจำนวนที่เพิ่มขึ้น แต่เป็นการเพิ่มในอัตราที่ลดลง สัดส่วนต่อประชากรทั้งหมดของวัยแรงงานเป็นร้อยละ 67 หดตัวลงเหลือร้อยละ 62 ในปี พ.ศ. 2568 และจากการที่วัยแรงงานเป็นกำลังหลักในภาคการผลิตของสังคม อัตราที่ลดลงดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อความอยู่ดีกินดีของสังคม นั่นคือ จากการที่วัยแรงงาน 1.93 คนต่อประชากรวัยพึ่งพิง 1 คน ในอนาคตสังคมไทยจะเหลือวัยแรงงานเพียง 1.64 คนที่จะรองรับประชากรวัยพึ่งพิง 1 คน ซึ่งทางออกในการแก้ปัญหาที่สำคัญคือการยกระดับผลิตภาพต่อหน่วยของแรงงาน เพื่อให้สามารถป้องกันผลผลิตผู้สังคมได้อย่างเพียงพอ
17. เป็นที่ประจักษ์ว่า ความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข รวมทั้งความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง ทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น ประมาณว่าจะมีผู้สูงวัย (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูงจากร้อยละ 9.4 ในปัจจุบัน เป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2563 นอกเหนือจากการดูแลผู้สูงอายุแล้ว สังคมยังต้องพิจารณาถึงการทำงานบางระดับหลังเกษียณอายุของประชากรกลุ่มนี้เท่าที่เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและสังคมโดยรวม ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตและฝึกทักษะจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความพร้อมในลักษณะดังกล่าว
18. นอกจากนี้ โครงสร้างประชากรยังเกี่ยวข้องกับเพิ่มขึ้นของชุมชนเมืองจากร้อยละ 31 เป็นร้อยละ 38 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหัวเมืองและปริมณฑลรอบๆ กรุงเทพฯ หรืออีกนัยหนึ่งการลดลงของท้องถื่นชนบท การกระจายของประชากรในภูมิภาค นำโดย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีสัดส่วนประชากรประมาณหนึ่งในสามของประเทศ รวมทั้งการกระจายตัวของวัยแรงงานในภาคการผลิต ซึ่งในปี พ.ศ. 2550 มีผู้มีงานทำราว 36 ล้านคน กระจายอยู่ในภาคการเกษตร 12.85 ล้านคน ภาคการผลิตราว 6 ล้านคน ค้าขาย 5.46 ล้านคน ภาคบริการอื่นๆ อีกราว 11 ล้านคน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมีผู้จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีอยู่ราว 5.2 ล้านคน หรือร้อยละ 15 ซึ่งอาจเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่ง สำหรับอุดมศึกษาในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนา

ประชากรและนัยยะต่ออุดมศึกษา

19. อุดมศึกษาไทยจะต้องหยุดการขยายตัวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด โดยเฉพาะการขยายตัวเพื่อรองรับประชากรวัยอุดมศึกษา 18-22 ปี เนื่องจากอุปสงค์คือเยาวชนวัยเข้าเรียนอุดมศึกษาจะลดน้อยลง ในขณะที่วัยอุดมศึกษาเพิ่มความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ส่งเสริมการสร้างความรู้ ทักษะความรู้เป็นองค์ความรู้ ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ทางสังคม เศรษฐกิจ และพาณิชย์ การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างนวัตกรรม การกระตือรือร้นนักสังคม
20. แม้การเกิดจะลดลง แต่อัตราการเข้าเรียนอุดมศึกษาอาจเพิ่มขึ้นอีกระยะหนึ่ง เนื่องจากหลายปัจจัยเช่น อัตราการเรียนต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาต้นสู่มัธยมปลายสูงขึ้น ค่านิยมของสังคมและโอกาสในการกู้ยืมเพื่อการศึกษา แต่เมื่อการผลัดกันให้ผู้อุปถัมภ์มัธยมศึกษาต้นเรียนต่อระดับอาชีวศึกษาทั้งปวช. และปวส. ทำให้ได้คามเหตุผลที่ประเทศควรมีกาลังคนระดับกลางสำหรับภาคการผลิตและบริการ นักเรียนที่เข้าเรียนอุดมศึกษาจากมัธยมปลายจะลดลง รัฐต้องคิดค้นใจเชิงนโยบายระหว่างกาเปิดกว้างและการจำกัด ที่สำคัญคือรัฐ สังคม ผู้เรียน ผู้ใช้ผลผลิต อุดมศึกษาตระหนักว่าคุณภาพอุดมศึกษาโดยรวมย่อมลดลงถ้าไม่ปรับมา
21. เพื่อให้วัยแรงงานที่จะต้องรับภาระหนักขึ้น ในการเลี้ยงดูสังคมเนื่องจากอัตราการปีนผลทางประชากรลดลง อุดมศึกษาต้องพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพเศรษฐกิจ (Economic Productivity) สูงขึ้น ผลิตภาพเศรษฐกิจนี้ขึ้นกับปัจจัยสามประการคือ คุณภาพและระยะเวลาที่ได้รับ การศึกษา การฝึกอบรมและการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และสุขภาพอนามัย โดยนัยยะนี้อุดมศึกษาต้องเข้าใจ สร้างความรู้ และสร้างกลไกการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนไทยตั้งแต่วัยเด็ก ผ่านการศึกษา การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพ
22. ผู้สูงวัยมีสุขภาพโดยทั่วไปดีขึ้นและอายุยืนยาวขึ้น อุดมศึกษาจะต้องเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) แก่ผู้สูงวัย ทั้งเพื่อการทำงานหลังวัยเกษียณ การเปลี่ยนงาน และการประกอบอาชีพใหม่ ๆ ที่จะเป็นผลผลิตเสริมจากวัยแรงงาน ผู้สูงวัยจะช่วยเพิ่มทั้งผลิตภาพทางเศรษฐกิจและผลิตภาพทางสังคม (Social Productivity) ในส่วนผลิตภาพทางสังคมนี้ อุดมศึกษาต้องตระหนักและเสริมสร้างความสำคัญของสถาบันครอบครัว การดูแลผู้สูงอายุ บทบาทของผู้สูงอายุครอบครัวและชุมชน การเป็นคลังสมอง เป็นต้น
23. อุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงการกระจายตัวของสถานศึกษาตามแหล่งประชากร (เช่น เขตเทศบาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) อีกต้องคำนึงความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเกิดขึ้น

รวมถึงการกำหนดนโยบายอุดมศึกษาเชิงพื้นที่ เครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

24. อุดมศึกษาจะต้องคำนึงถึงกลุ่มประชากรวัยแรงงานนอกเหนือจากการผลิตบัณฑิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยกระดับวัยแรงงานที่มีความรู้เป็นทุนเดิม (Knowledge Workers) เช่น ผู้ที่เทียบระดับปริญญาตรีซึ่งมีอยู่ประมาณ 1/7 ของแรงงานทั้งหมด หรือประมาณ 1/13 ของประชากรทั้งหมดในปีพ.ศ. 2550 ทั้งนี้อุดมศึกษาต้องจัดกระบวนการให้การศึกษา การเรียนรู้ การสร้างสมรรถนะ ที่อ่อนตัว คล่องตัว จัดวิธีให้การศึกษาที่รักษาการทำงานของคนที่ทำงาน ไม่ดึงคนออกจากการเพื่อมาเรียนหนังสือ สร้างระบบการเรียนรู้ที่ผู้ทำงานสามารถเรียนตามความต้องการ ทันเหตุการณ์ ทันความจำเป็น (Just-in-time Learning หรือ On-Demand Learning)

พลังงานและสิ่งแวดล้อม

25. พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิถีชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่สิ่งแวดล้อมมีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งพลังงานและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ การใช้พลังงานในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีปริมาณมหาศาล อาทิเช่น น้ำมันดิบ 80 ล้านบาร์เรลต่อวัน พลังงานไฟฟ้า 43,000 ล้าน kWh ต่อวัน ความไม่สมดุลของการใช้พลังงานเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วโลก ในสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่บริโภคพลังงานมากเป็นอันดับต้นๆ ของโลก ใช้พลังงานเบื้องต้น 7.91 toe ต่อคน พลังงานไฟฟ้า 13,338 kWh ต่อคน ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของโลกทั้งสองรายการคือ 1.77 และ 2,516 ตามลำดับ หรือการใช้รดส่วนตัวต่อประชากร 1,000 คนของสหรัฐอเมริกามีจำนวน 450 ในขณะที่ประเทศจีนมีจำนวน 9 เป็นต้น ในกรณีของประเทศไทยนั้น มีการใช้พลังงานเบื้องต้น 1.52 toe ต่อคนโดยเฉลี่ย และใช้พลังงานไฟฟ้า 1,865 kWh ต่อคน
26. การได้มาซึ่งพลังงานจากแหล่งพลังงานฟอสซิลของโลก ซึ่งมีจำกัด โดยเฉพาะแหล่งน้ำมัน ร้อยละ 80 ของพลังงานรวมที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าของโลกมาจากฟอสซิล ซึ่งประกอบด้วย น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน ที่เหลือมาจากพลังงานปรมาณู พลังน้ำ พลังงานหมุนเวียนอื่นๆ เช่น ชีวมวล ลม แสงอาทิตย์
27. ประเทศไทยไม่ใช่ขอดีเหมือนบางประเทศที่อุดมไปด้วยแหล่งพลังงาน ดังนั้นเราจึงต้องซื้อและนำเข้าพลังงานจากภายนอก ในปี พ.ศ. 2547 ไทยนำเข้าพลังงานฟอสซิลกว่าร้อยละ 70 ซึ่งพลังงานไฟฟ้าประมาณร้อยละ 3 รวมเป็นมูลค่าการใช้พลังงานในประเทศ 1.227 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมรวมประชาชาติ ที่สำคัญคือใช้เงินประมาณร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์รวมรวมรวมประชาชาติในการนำเข้าพลังงาน

28. นอกจากนี้ ประเทศไทยยังพึ่งพิงก๊าซธรรมชาติที่ใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าสูงถึงร้อยละ 65 ซึ่งอาจเป็นปัญหาความมั่นคงด้านพลังงาน (Energy security) ได้ เนื่องจากความหลากหลายในการใช้เชื้อเพลิงอื่นๆ ผลิตไฟฟ้า เช่น ถ่านหิน น้ำมันเตา น้ำมันดีเซล
29. ทางด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั่วโลกเริ่มตระหนักถึงภัยอันตรายของคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการใช้พลังงานฟอสซิล และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรง อาทิเช่น การลดลงของน้ำแข็งในขั้วโลกเหนือ ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นเป็นผลให้เกิดภัยธรรมชาติ ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
30. ทางออกในกรณีของประเทศไทยทางด้านพลังงาน เป้าหมายคือการลดการพึ่งพาและการนำเข้าพลังงาน ซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธี นับตั้งแต่การใช้พลังงานอย่างประหยัดมีประสิทธิภาพ การใช้พลังงานรูปแบบอื่นที่เป็นพลังงานสะอาด พลังงานหมุนเวียน ตลอดจนการเพิ่มความหลากหลายของเชื้อเพลิงในการผลิตพลังงานไฟฟ้า ทางด้านสิ่งแวดล้อมควรมีการนำหลายกระบวนการมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และแหล่งน้ำ การสร้างความตระหนักในเยาวชนถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและการใช้พลังงานทางเลือกอื่นๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกำหนดนโยบายสิ่งแวดล้อมแบบองค์รวมและมีความต่อเนื่องในนโยบาย โดยไม่ขึ้นอยู่กับการศึกษา เปลี่ยนแปลงของรัฐบาลหรือการเมือง โดยกลไกการศึกษา การปลูกฝังจิตสำนึกและกฎหมาย เป็นต้น

แนวทางการพัฒนา

พลังงาน สิ่งแวดล้อมและนัยยะต่ออุดมศึกษา

31. รัฐกำหนดภารกิจให้อุดมศึกษาสร้างบุคลากรและความรู้ เพื่อให้ประเทศสามารถพึ่งตนเองได้เพิ่มขึ้นทางด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม ทั้งเพื่อลดการนำเข้าพลังงาน และเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนทางนโยบายและทรัพยากร โดยใช้เป้าหมายการพลังงานของชาติเป็นตัวตั้ง
32. อุดมศึกษาเพิ่มบทบาทด้านการอนุรักษ์พลังงาน การสร้างและประยุกต์ความรู้พลังงานที่เป็นทางเลือกเหนือจากพลังงานจากฟอสซิล(เช่น พลังงานชีวมวล พลังงานหมุนเวียน ฯ) โดยยึดสามแนวทางหลักคือ
- : สร้างความตระหนักและความตื่นตัว โดยจัดให้มีการเรียนการสอนเป็นวิชาพื้นฐาน
  - : สร้างความรู้ โดยจัดการศึกษาเชิงลึกและการวิจัย
  - : เพิ่มบทบาทการบริการเทคโนโลยีพลังงานและเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม ทั้งแก่สาธารณะและภาคการผลิตจริง

ทั้งนี้อุดมศึกษาต้องสร้างความเชื่อมโยงกับการศึกษาขั้นพื้นฐานและภาคอาชีวศึกษาในฐานะผู้ผลิตและพัฒนาอาจารย์ การสร้างความตระหนักแก่เด็กและเยาวชนผ่านกิจกรรมร่วม

33. อุดมศึกษาทำการวิจัยทางด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น

: พลังงานหมุนเวียนและพลังงานทางเลือก เช่นเทคโนโลยีการจับและเก็บคาร์บอน (CCS) การผลิตและการใช้เอทานอล, โซลาร์เซลล์หรือเซลล์แสงอาทิตย์ประสิทธิภาพสูงและราคาต่ำสำหรับโรงจักรไฟฟ้า การใช้งานตามอาคารบ้านเรือน, เซลล์เชื้อเพลิงและเทคโนโลยีไฮโดรเจน, พลังงานนิวเคลียร์แบบแตกตัว (Fission) และแบบหลอมตัว (Fusion), พลังงานลม, การผลิตและใช้ชีวมวล (Biomass) และพลังงานชีวภาพ (Biofuel)

: การอนุรักษ์น้ำ (ตั้งแต่แหล่งน้ำ การจัดการและการใช้น้ำในระดับมหภาค พื้นที่ชุมชน ครัวเรือน) ระบบนิเวศและการอนุรักษ์ป่าไม้ ป่าชายเลน และชีวมณฑลพื้นที่ (Local biosphere) ฯลฯ

: การจัดการด้านอุปสงค์ (Demand-side Management) การสร้างประสิทธิภาพในการใช้พลังงานในภาคที่อยู่อาศัย อุตสาหกรรมและธุรกิจ การขนส่ง ฯ

34. พัฒนาทั้งคนที่อยู่แล้วในตลาดแรงงานและผลิตกำลังคนทางด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม

35. ส่งเสริมการวิจัยและการทำงานร่วมกันระหว่างอุดมศึกษากับภาคเอกชน(การผลิตและบริการ) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสองมิติคือ

ก. เป็นภาคการผลิตและบริการที่ใช้พลังงานสูง ต้องการผู้วิจัยผู้ปฏิบัติได้ด้านการจัดการพลังงาน การใช้พลังงานรูปแบบใหม่ และสิ่งแวดล้อม

ข. การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการอนุรักษ์พลังงาน พลังงานทางเลือก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติส่งผลถึงการวิจัย การพัฒนา และการผลิตเชิงอุตสาหกรรม ทั้งอุปกรณ์ระบบ ที่ใช้ตรวจสอบ วัด ควบคุม และผลิตพลังงานนั้นๆ ฯ

การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต

36. การมีงานทำและตลาดแรงงานที่เข้มแข็งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศและความสงบสุขในสังคม โดยที่อุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่สร้างบุคลากรและความรู้รองรับตลาดแรงงาน ความเข้าใจในเรื่องการมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต จึงมีความสำคัญต่อทิศทางการพัฒนาอุดมศึกษาในระยะยาว โดยมี 4 ประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน ประกอบด้วย โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และโลกสารสนเทศ

โครงสร้างเศรษฐกิจ

37. โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ในสภาพที่มีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ส่งผลกระทบในระดับสูงต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งที่เป็น โอกาสในการก้าวกระโดดและภาวะคุกคามต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
38. มักเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าประเทศไทยยังเป็นสังคมเกษตร แม้เป็นข้อเท็จจริงหากพิจารณาจากโครงสร้างแรงงานไทย ซึ่งมีวัยแรงงานในภาคเกษตรราว 13 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 39 ของแรงงานทั้งหมด แต่หากพิจารณาจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคการเกษตรนั้นมีเพียงร้อยละ 8.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ความท้าทายของภาครัฐและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมศึกษาคือ การใช้การศึกษาในการยกระดับผลิตภาพของเกษตรกรเพื่อสร้างมูลค่าทางการเกษตรที่สูงกว่าปัจจุบัน นอกจากนี้ หากพิจารณาจากสถิติแรงงานในภาคการเกษตรในรอบทศวรรษที่ผ่านมา พบว่ามีเกษตรกรที่เลิกอาชีพในภาคเกษตรกรอย่างต่อเนือง จากแรงงานเกษตรร้อยละ 42 ลดลงเป็นร้อยละ 39 ในปี พ.ศ. 2541 และ 2549 ตามลำดับ แต่ละเปอร์เซ็นต์ของการออกจากภาคการเกษตร หมายถึงแรงงานไร้ฝีมือและคนว่างงานจำนวนมาก การเตรียมคนกลุ่มนี้ที่กำลังทยอยออกจากภาคการเกษตรจึงเป็นเรื่องสำคัญในระดับชาติ
39. ในทางตรงกันข้าม เศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพิงต่อภาคบริการที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องซึ่งนับได้ว่าเป็นภาคเศรษฐกิจที่คนไทยจำนวนมากมีความถนัดและเชี่ยวชาญมีการขยายตัวของแรงงานในภาคบริการจากร้อยละ 38 ในปี พ.ศ. 2541 เป็นร้อยละ 44 ในปี พ.ศ. 2549 อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนของภาคบริการในเชิงเศรษฐกิจนั้นกลับลดลงอย่างต่อเนื่อง จากมูลค่าในสัดส่วนร้อยละ 59 ในปี พ.ศ. 2541 ลดลงเป็นร้อยละ 51.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2549 ทั้งที่เป็นภาคเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง อุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการแก้ปัญหาเพื่อเพิ่มมูลค่าในภาคบริการซึ่งมีหลากหลายประเภท เช่น การท่องเที่ยว การเงิน การแพทย์ การสื่อสาร การขนส่ง ฯลฯ รวมทั้งความเชื่อมโยงของสาขาบริการเหล่านี้
40. สำหรับภาคอุตสาหกรรมนั้น เนื่องจากนโยบายการส่งเสริมการส่งออก ทำให้ภาคการผลิตมีพลวัตในการปรับตัวค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 29 ในปี พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 36.4 , 38.5 และ 39.3 ในปี พ.ศ. 2543 , 2547 และ 2549 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติตามลำดับ โดยมีการใช้แรงงานในสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 ของแรงงานทั้งหมด อย่างไรก็ตามเนื่องจากภาวะการแข่งขันระหว่างประเทศและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นแรงกดดันให้อุตสาหกรรมไทยต้องยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเผชิญกับการแข่งขันจากประเทศที่มีแรงงานราคาถูก และพลังปัญญาทางเทคโนโลยี

ประชากร เช่น จีน อินเดีย และเวียดนาม การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของอุตสาหกรรมไทยในอนาคตทั้งใกล้และไกลตามธรรมชาติของแต่ละอุตสาหกรรม โครงสร้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมไทย เป็นแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่าเกือบร้อยละ 60 ในขณะที่แรงงานที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียงร้อยละ 5 ประเด็นจึงอยู่ที่การยกระดับทักษะของแรงงานส่วนใหญ่ พร้อมๆ กับขยับโครงสร้างแรงงานภาคอุตสาหกรรมไปสู่แรงงานความรู้ (Knowledge workers) และแรงงานหัวรถจักร การพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งระบบอาจต้องใช้กลไกการพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขาเป็นตัวขับเคลื่อน

โลกาภิวัตน์

41. ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งที่เอื้อต่อการพัฒนาและที่ครอบงำการพัฒนาโลกาภิวัตน์ เป็นรูปธรรมขั้นได้ เนื่องจากปัจจัยสำคัญ ๆ หลายประการ รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และสื่อสารมวลชน ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิต การงานอาชีพ ตลอดจนปัจจัยสองข้างต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือกับการแข่งขัน เป็นต้น ปัจจุบันโลกาภิวัตน์สร้างความท้าทายให้แก่อุดมศึกษาในสองลักษณะ คือ การศึกษาในฐานะการค้าประเภทบริการข้ามพรมแดน และอิทธิพลของการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน
42. ในกรณีการศึกษาข้ามพรมแดน เป็นไปตามข้อตกลงทางการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services : GATS) ขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก ข้อตกลงดังกล่าวมี 4 ประเภท (Mode) คือ
- การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross border delivery) เช่น การศึกษาทางไกล บริการทดสอบทางการศึกษา การศึกษามานอินเตอร์เน็ต
  - การบริโภคในต่างประเทศ (Consumption abroad) เช่น การที่นักศึกษาไทยไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา
  - การจัดหน่วยการศึกษาเชิงพาณิชย์ (Commercial presence) เช่น การให้บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาในไทย ซึ่งอาจจะเป็นการจัดตั้งวิทยาเขตหรือสาขาหรือการให้สัมปทาน
  - การให้บริการโดยชาวต่างชาติ (Presence of natural persons) เช่น โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์
43. อุดมศึกษาไทยควรศึกษาภูมิทัศน์ระหว่างประเทศเหล่านี้ ซึ่งเป็นข้อตกลงพหุภาคี รวมทั้งกฎเกณฑ์ในข้อตกลงระดับทวิภาคี เช่น ข้อตกลง FTA ที่ได้ร่วมกันแล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ ควรตระหนักถึงผลที่จะเป็นประโยชน์ต่ออุดมศึกษาไทย ทั้งในเชิงรับและเชิงรุก มี

- การวางระบบและการตรวจสอบ เพื่อรักษาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ทั้งในเชิงกายภาพ และ การศึกษาที่มาจากสาย (Cyber education) แม้ไม่ปิดกันแต่เฝ้าระวัง รวมทั้งสร้างความพร้อมใน อุดมศึกษาไทย เพื่อร่วมมือและรับมือกับการเคลื่อนย้าย (Mobility) ของอุดมศึกษาต่างประเทศ ซึ่งรวมทั้งสถาบัน หลักสูตร นักศึกษา และอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศในกลุ่ม อาเซียนและภาคีคู่เจรจาของอาเซียน อีกทั้งโอกาสในการส่งออกอุดมศึกษาไทยในอนาคต
44. ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อประเทศไทยอีกด้านหนึ่ง คือ การรวมตัวของประชาชาติใน อาเซียน ซึ่งไทยเป็น 1 ใน 10 ประเทศภาคีสมาชิก ที่ผ่านมา 40 ปี อาเซียนได้มีความร่วมมือกัน ทางด้านเศรษฐกิจ และได้ขยายความร่วมมือออกไปยังสาขาอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษา แต่จากการ แข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรงของประเทศและภูมิภาคอื่น ๆ การกีดกันและการต่อรองทาง การค้า การโจมตีทางการเงินเกิดวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ตลอดจนผลกระทบทางด้านสังคม และการเมืองทำให้ผู้นำของอาเซียนมีความเห็นพ้องกันที่จะผลักดันให้ประเทศสมาชิกรวมตัว กันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในรูปของ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ภายในปี พ.ศ.2558 หรืออีก 8 ปี นับจากนี้
45. แต่ละประเทศ รวมทั้งประเทศไทยจึงมีภารกิจที่จะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อนำประเทศไปสู่ จุดที่เหมาะสมในประชาคม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม จากตัวเลขในปี พ.ศ.2549 อาเซียนใน ฐานะประชาคม มีประชากรรวมกัน 567 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 8.57 ของประชากรโลก ใน มิติความหลากหลายของการพัฒนา กลุ่มประเทศก่อตั้งอาเซียนดั้งเดิม 6 ประเทศ และกลุ่ม สมาชิกใหม่ที่เรียกว่า CLMV (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม) มีสัดส่วนประชากรร้อยละ 72 และ 28 ตามลำดับ ในขณะที่รายได้ต่อหัวของประชากรในประเทศในภูมิภาค มีความแตกต่างกัน ได้ถึง 15 เท่าในบางกรณี ในมิติทางสังคม อาเซียนมีประชากรที่นับถือศาสนาหลัก ๆ เช่น อิสลาม ประมาณร้อยละ 44 และใช้ภาษาบาฮาซา ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน
46. การรวมตัวของอาเซียนในอนาคตอันใกล้ดังกล่าว เป็นที่คาดการณ์ได้ว่า จะทำให้เกิดการ เคลื่อนย้าย (Mobility) ในหมู่ประเทศสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนย้ายของประชากร แรงงาน การค้า อุตสาหกรรม ตลอดจนความรู้ ภาษา และวัฒนธรรม หากเป็นความร่วมมือทางด้าน การศึกษาและแรงงาน จะมีการเคลื่อนย้ายของนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ ตลอดจนคนทำงานใน สาขาอาชีพต่าง ๆ นอกจากนี้ ความร่วมมือทางการวิจัยและพัฒนา ก็จะเอื้อให้เกิดการ เคลื่อนย้ายทางความรู้ นวัตกรรม แม้กระทั่งการบริหารจัดการ จากบทเรียนของยุโรป โดยความ ร่วมมือ โบโลญา (Bologna Accord) ซึ่งให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิด มาตรฐานการศึกษาและปริญญาที่ยอมรับร่วมกันได้ (Mutual recognition) เป็นเรื่องสำคัญใน อันดับต้น ๆ โดยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเอื้อให้นักศึกษาสามารถ เคลื่อนย้ายเข้าสู่ระบบการศึกษาที่ใหญ่ขึ้น หลากหลายขึ้น บูรณาการได้มากขึ้น และอาจส่งผล ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ซึ่งแน่นอนว่าประเทศที่สามารถเป็นต้นแบบของความเข้มแข็ง

- ทางด้านคุณภาพการศึกษา ย่อมอยู่ในสถานะได้เปรียบ สามารถรองรับความต้องการและการ พัฒนาได้ทั้งเชิงรับและเชิงรุก ซึ่งนอกเหนือจากการเปิดโอกาสให้บุคลากรในประเทศสามารถ เข้าถึงการศึกษาที่เข้มแข็งในประเทศอื่นแล้ว ยังเป็นโอกาสในการให้บริการการศึกษาที่มี คุณภาพต่อเพื่อนสมาชิกอื่นอีกด้วย การรวมตัวกันของอาเซียนยังเปิดโอกาสทางการศึกษาอื่น ๆ อาทิเช่น การแลกเปลี่ยนนักศึกษาและอาจารย์ การศึกษาวิจัยร่วมกัน การพัฒนาหลักสูตร ร่วมกัน การเรียนรู้ภาษาระหว่างกัน การโอนย้ายหน่วยกิตข้ามสถาบันและประเทศ การส่งเสริม การศึกษาผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ตลอดจนการศึกษาตลอดชีวิต นับเป็นโอกาสทอง ในการมองการอุดมศึกษาจากมิติภายนอก ซึ่งเป็นทั้งตลาดการศึกษาที่มีขนาดใหญ่ ความ ร่วมมือทางการศึกษาและวิจัย และความเข้าใจอันดีระหว่างพลเมืองอันจะนำไปสู่ภูมิภาคที่มี ความสงบและสันติในระยะยาว
47. การดำเนินงานของอาเซียน ยังมีผลต่อความร่วมมือกับมิตรประเทศหรือกลุ่มประเทศในนาม ของ “คู่เจรจา” (Dialogue partners) อาทิเช่น คู่เจรจาที่สำคัญ คือ จีนและอินเดีย ซึ่งมีพัฒนาการ ทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในรอบทศวรรษที่ผ่านมา อีกทั้งประชากรในสองประเทศดังกล่าว มี จำนวนมหาศาลกว่า 1 ใน 3 ของประชากรโลก กล่าวกันว่า ประเทศทั้งสอง กำลังเดินไปสู่ความ เป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจในรอบศตวรรษที่ 21 และน่าจะส่งผลกระทบต่ออำนาจทางสังคมและ การเมืองไปในเวลาเดียวกัน ภาวะดังกล่าวคงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่อุดมศึกษาไทยจำเป็นต้อง ดำเนินถึง และส่งเสริมความร่วมมือทางด้านอุดมศึกษากับจีนและอินเดียในรูปแบบต่าง ๆ นับตั้งแต่การเรียนรู้อาจารย์ ความร่วมมือทางวิชาการ การรับและแลกเปลี่ยนนักศึกษา นักวิจัย และอาจารย์ การทำโครงการร่วมกัน

ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

48. ความเปลี่ยนแปลงและโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัย สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน นับตั้งแต่เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเพิ่มผลผลิตในภาคการเกษตร เทคโนโลยีที่เป็นแรงขับเคลื่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม เทคโนโลยีที่เพิ่มมูลค่าในภาคบริการ ตลอดจนเทคโนโลยีนำสมัยในยุคฐานความรู้ ก่อให้เกิดสิ่งเรียกว่า “ผลิตภาพ” (Productivity) และ “นวัตกรรม” (Innovation) ในกระบวนการผลิตทั้งที่เป็นสินค้าและบริการ นอกเหนือจาก การมองภาพอนาคตทางเทคโนโลยี (Technology foresight) แล้ว โลกตะวันตกก็มีนักคิด อนาคต (Futurists) ที่มีแนวคิดต่อเทคโนโลยีที่มองไม่เห็นในวันนี้ เช่น เทคโนโลยีทาง การแพทย์เพื่ออายุยืนยาว เทคโนโลยีเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ เทคโนโลยี ด้านพลังงานใหม่ ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา
49. การพัฒนาเทคโนโลยีโดยอุดมศึกษานั้น นอกเหนือจากการวิจัยและพัฒนาเพื่อการตีพิมพ์ บทความทางวิชาการแล้ว การทำวิจัยตามความต้องการของประเทศก็เป็นประโยชน์

เช่นเดียวกัน ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างอุดมศึกษากับหน่วยงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระดับประเทศ ซึ่งมีรอยต่อกับโจทย์การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และภาคเอกชนอยู่แล้ว อาทิเช่น ความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นต้น

โลกยุคสารสนเทศ

50. เทคโนโลยีประเภทหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อวิถีชีวิต อาชีพ และธุรกิจอุตสาหกรรมใหม่ ๆ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การปฏิวัติสารสนเทศเริ่มขึ้นโดยวิวัฒนาการของจอร์จ ลอว์เรนซ์ คอมพิวเตอร์ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม และอินเทอร์เนต ก่อให้เกิดการจ้างงานและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โลกยุคสารสนเทศเป็นสังคมไร้พรมแดน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย เทคโนโลยีแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา มีนวัตกรรมและตลาดแรงงานใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มและมูลค่าสูง บนพื้นฐานของนวัตกรรมทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานและอุตสาหกรรมสารสนเทศ ดังที่ระบุไว้ในนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศของไทย (IT 2010) ซึ่งเมื่อแปลงเป็นรายละเอียดของการพัฒนา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมแล้ว จะอยู่ในรูปแบบของโครงการพัฒนาทางด้านสังคม (e-Society) การศึกษา (e-Education) อุตสาหกรรม (e-Industry) พาณิชย์กรรม (e-Commerce) โดยรัฐบาลมีบทบาทนำผ่านโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) นอกจากนี้ โลกยุคสารสนเทศ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและการจ้างงานของแรงงานในอนาคต ซึ่งเป็นภาพอนาคตที่สำคัญต่อการออกแบบอุดมศึกษาในปัจจุบัน
51. นอกจากประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว ตลาดแรงงานในอนาคตยังต้องให้ความสำคัญแก่การประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งกระจายตัวอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ครอบคลุมธุรกิจการผลิต การค้าปลีกค้าส่ง และบริการ รวมทั้งธุรกิจครอบครัวขนาดใหญ่

แนวทางการพัฒนา

ตลาดแรงงาน การจ้างงานในอนาคตและนัยยะต่ออุดมศึกษา

52. เนื่องจากจะมีเกษตรกรออกจากภาคเกษตรต่อเนื่องนับแสนคนต่อปี ทั้งการออกถาวร ออกเป็นฤดูกาลออกตามปัจจัยการมีงานทำ ออกจากสภาวะภัยธรรมชาติในพื้นที่ อุดมศึกษาต้องเพิ่มความรู้และทักษะให้ประชากรเหล่านี้ที่มีการศึกษาน้อย (ระดับประถมหรือมัธยมศึกษา) และออกจากภาคเกษตร ก่อนเข้าสู่ภาคบริการและภาคการผลิต ทั้งนี้อุดมศึกษาต้องทำงานกับหน่วยงานรัฐที่ดูแลข้อมูลการเคลื่อนย้ายประชากร คาคณะเนการเคลื่อนย้าย

- แรงงานหน่วยงานรัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคการศึกษาและฝึกอบรม เช่น สถาบันอาชีวศึกษา องค์กรพัฒนาแรงงาน จัดหลักสูตรการฝึกอบรมรองรับ
- ทั้งนี้ อุดมศึกษาต้องเน้นการสร้างหน่วยปฏิบัติการฝึกอบรมระดับลึกในพื้นที่มากกว่าการตั้งรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร ไร้ฝีมือในเขตเมืองใหญ่
53. อุดมศึกษาช่วยประชากรที่ยังอยู่ในภาคเกษตร ให้อยู่ต่อไปได้ และอยู่ได้ดีขึ้น อุดมศึกษาต้องช่วยสร้างคน ความรู้ กลไกเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Food security) ในระดับครัวเรือน ชุมชน พื้นที่, เพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต, การจัดการการเกษตรที่ยั่งยืน, การเกษตรสมัยใหม่, การสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตเกษตร ด้วยอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมฐานวัตถุดิบเกษตร
54. ภาคบริการซึ่งจะเป็นหลักเศรษฐกิจที่ใหญ่ของประเทศ มีความสำคัญสูงทั้งการสร้างรายได้ ประชาชาติ การจ้างงาน การนำเข้าวัตถุดิบและสินค้าทุนไม่สูง การเอื้อต่อการรักษาและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางสังคม อุดมศึกษาต้องทำงานใกล้ชิดกับภาคบริการ โดยสร้างความเข้าใจที่มีมิติประเภทของภาคบริการรูปแบบใหม่ การเอื้อต่อการสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และการใช้เทคโนโลยี และองค์ประกอบ (knowledge/technology content), ความสำคัญใน value chain เพื่อการพัฒนาบุคลากรและความรู้รองรับ
55. อุดมศึกษาร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมรายสาขา โดยเฉพาะการวิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่า มูลค่าในการส่งออก การจ้างงาน เป้าหมายของอุตสาหกรรมในการเพิ่มผลิตภาพ ฯ เพื่อกำหนดแผนร่วมเพื่อการผลิตและพัฒนากำลังคน การบริการเทคนิค และการวิจัยที่กำหนดโดยผู้ใช้ (Demand led manpower development, technical services and research) ทั้งนี้ต้องทำงานในเชิงพื้นที่ (เช่นนิคมอุตสาหกรรม) ทำเป็นกลุ่มอุตสาหกรรม และอุดมศึกษาทำงานเป็นเครือข่าย เพื่อมีโจทย์ชัดเจน ติดตามและปรับตัวได้ต่อเนื่อง
- ควรมีการทำงานทั้งระดับมหภาคสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้า หน่วยงานรัฐที่สนับสนุนงบประมาณการทำงานและการวิจัย และกลุ่มอุดมศึกษาการทำงานในระดับพื้นที่กับนิคมอุตสาหกรรม การทำงานกับกลุ่มอุตสาหกรรม
56. อุดมศึกษาควรทำงานกับภาคการผลิตจริง หน่วยงานวางแผน หน่วยงานสร้างความสามารถเพื่อการแข่งขันริเริ่มเศรษฐกิจใหม่ ๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมฐานความรู้ โดยกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ เป้าและแผนปฏิบัติร่วมกันเช่น
- : เพิ่มสัดส่วน Knowledge Industry เป็น x% ภายในปี....
  - : เพิ่มแรงงานความรู้ (Knowledge Workers) เป็น y% ภายในปี....
  - : เลื่อนอันดับประเทศไทยใน Technology Achievement Index ของ HDR/UNDP

การกระจายอำนาจการปกครอง

57. ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล รวม 7,853 แห่งทั่วประเทศ โดยมีแนวทางการกระจายอำนาจประกอบด้วยการถ่ายโอนภารกิจ การกระจายอำนาจการเงิน การถ่ายโอนบุคลากร การพัฒนาระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน การปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ การกำกับดูแลการถ่ายโอนภารกิจ และการสร้างระบบประกันคุณภาพบริการสาธารณะ ซึ่งหมายถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนความเชี่ยวชาญในการคิดค้นระบบการจัดการความรู้ การฝึกอบรมและยกระดับความสามารถของบุคลากร อปท. เป็นต้น นอกจากนี้ ท้องถิ่นยังมีงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง คิดเป็นงบประมาณประมาณ 3.9 แสนล้านบาทในปี พ.ศ.2550 หรือประมาณ ร้อยละ 25 ของงบประมาณประเทศ และยังมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีค่าบำรุง และค่าธรรมเนียมอีกด้วย
58. ที่ผ่านมา อปท. ส่วนใหญ่มีกิจกรรมหลายด้าน ครอบคลุมโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาอาชีพ การศึกษา การพัฒนาสังคม และสุขภาพ โดยรายจ่ายส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ยั่งยืนยังต้องอาศัยกิจกรรมที่เป็นเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน อปท. มีความต้องการที่จะรับการสนับสนุนจากอุดมศึกษาในด้านการศึกษ การให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพแก่ประชาชน และการให้คำปรึกษาแก่ อปท.เอง ซึ่งหากมองในภาพรวมแล้วเป็นภารกิจขนาดใหญ่ ถ้าพิจารณาหลักคั่นศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเกี่ยวข้องกับศูนย์ 17,000 แห่ง เด็กหนึ่งล้านคนและผู้ดูแลเด็กอีก 30,000 คน ในจำนวนนี้อยู่นอกเมืองร้อยละ 95 อีกทั้งโรงเรียนเทศบาลมากกว่า 600 แห่ง โรงเรียน ศษค. 200 แห่ง อุดมศึกษาซึ่งมีทรัพยากรคนและความรู้ จำเป็นต้องให้การสนับสนุน โดยอาจรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างพลังร่วมที่จะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา อปท. และท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของ การกระจายความเจริญและความยั่งยืนในการพัฒนาประเทศในระยะยาว

แนวทางการพัฒนา

การกระจายอำนาจการปกครองและนโยบายต่ออุดมศึกษา

59. การกระจายอำนาจการปกครองและการกระจายความรับผิดชอบดูแลต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นทิศทางที่ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการมานับศตวรรษ แต่ประเทศไทยได้ทำมาเพียงหนึ่งศตวรรษ สามารถทำได้จำกัด แม้มีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลส่วนกลาง เนื่องจากความเข้าใจของผู้เกี่ยวข้อง ความพร้อมด้านระบบและกำลังคน

อุดมศึกษาจะมีความสำคัญสูงต่อประสิทธิภาพและความสำเร็จในการกระจายอำนาจการปกครอง ทั้งนี้การที่อุดมศึกษาทำงานกับท้องถิ่นจะเสริมภารกิจหลักหนึ่งของอุดมศึกษาคือการบริการสังคมให้โดดเด่น และรองรับเหตุผลของการจัดตั้งและส่งเสริมสถาบันอุดมศึกษาบางกลุ่มที่อยู่ในภูมิภาคและท้องถิ่น นอกจากนั้นงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งรายได้ที่จะเพิ่มพูนความสำคัญสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ถ้าอุดมศึกษาสามารถปรับตัวเข้าหาได้

60. งานที่สถาบันอุดมศึกษาสามารถทำได้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรทำได้หลายลักษณะ

- ให้คำปรึกษาในกิจการของท้องถิ่น ทั้งด้านการวางแผนมหภาค เป็น sector หรือเฉพาะโครงการ รวมทั้งการติดตาม การประเมินผล ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อุดมศึกษาได้ทำงานลักษณะนี้บ้าง แต่อยู่บนฐานของความสัมพันธ์ส่วนบุคคล ไม่มีการสร้างกลไกเชิงระบบ จึงไม่ยั่งยืน ขยายผลและขยายขอบเขตได้จำกัด
- การให้ความรู้เพิ่มทักษะอาชีพ การจัดการสิ่งแวดล้อม การดูแลสุขภาพ กับประชาชนในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้จะเป็นเรื่องใหม่เมื่อมีการถ่ายโอนอำนาจและงบประมาณสู่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
- พัฒนาคมนาคมท้องถิ่นของท้องถิ่น เช่น เจ้าหน้าที่องค์การปกครองท้องถิ่น ผู้ดูแลเด็กในศูนย์เด็ก
- สร้างคนทำงานในอนาคตของท้องถิ่น เช่น ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข การเกษตร สิ่งแวดล้อม ฯ โดยเฉพาะเมื่อมีการถ่ายโอนสถานศึกษาให้ท้องถิ่น จะครูและบุคลากรทางการศึกษามันหมิ่นนับแสนคนที่ท้องถิ่นต้องดูแลทางวิชาการ อุดมศึกษาจะเป็นกลไกหลักที่จะช่วยเป็นแกนขาทางวิชาการได้ ในเบื้องต้นกลุ่มวิชาการในอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องจะเป็นศึกษาศาสตร์ครุศาสตร์ แต่ต่อไปจะเป็นด้านเกษตรกรรม วิศวกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ สิ่งแวดล้อม เป็นต้นทั้งนี้อุดมศึกษาต้องช่วยให้ท้องถิ่นวางแผนแม่บทการพัฒนาเพื่อกำหนดแผนผลิตและพัฒนากำลังคนร่วมกับอุดมศึกษา โดยการให้ทุนการศึกษาฝึกอบรม สร้างเป้าหมายการทำงานในท้องถิ่นให้เด็กและเยาวชนของตน แทนการดึงคนมาจากภายนอกที่มีการแข่งขันสูง

61. สถาบันอุดมศึกษาควรรวมตัวทำงานเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ เครือข่ายเชิงประเด็น เพราะโจทย์ท้องถิ่นเป็นโจทย์บูรณาการ ต้องการความรู้หลายระดับหลากหลาย การทำงานที่มีมวลวิกฤติทั้งฝ่ายอุปสงค์และอุปทานต้องมีการพิจารณา การทำงานเชิงพื้นที่ที่ควรหมายถึงพื้นที่เชิงภูมิสังคมนอกเหนือจากพื้นที่ตามเขตการปกครอง

การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง

62. ณ ปี พ.ศ.2550 ประชากรโลกประสบปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรง ที่มีความแตกต่างจากความขัดแย้งและความรุนแรงในอดีตในลักษณะต่าง ๆ บางส่วนก็กระจายมากระทบประเทศไทยมากบ้างน้อยบ้าง แต่ในปีเดียวกันนี้ ประเทศไทยเองก็ประสบปัญหาที่มีการใช้กำลังรุนแรง นำมาซึ่งการเสียชีวิตเนื้อจำนวนมากในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งครอบคลุมจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และบางอำเภอในจังหวัดสงขลา
63. มูลเหตุพื้นฐานมาจากการศึกษา ซึ่งมีสองระบบควบคู่กัน คือ การศึกษาสามัญสำหรับนักเรียนพุทธและมุสลิม และการศึกษาศาสนาสำหรับนักเรียนมุสลิม ในระดับประถมนั้น นักเรียนพุทธนักเรียนพุทธ/มุสลิม (มิดิชาตนา) นักเรียนไทย/มลายู (มิดิชาตนา) เรียนร่วมกันในวิชาสามัญในโรงเรียนสหพุทธ. นักเรียนมุสลิมเรียนศาสนาเพิ่มเติมในสถานศึกษาของมัสยิด ปอเนาะระดับมัธยม ส่วนมากเรียนแยกกัน นักเรียนพุทธและมุสลิมบางส่วนเรียนในโรงเรียนรัฐ นักเรียนมุสลิมจำนวนมากเรียนในโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เพราะโรงเรียนรัฐไม่สอนศาสนา เริ่มสร้างความแปลกแยกจึงเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา ตั้งแต่มัธยมจนตลอดชีวิต การเรียนในสถานศึกษาของมัสยิด ปอเนาะ โรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เปิดโอกาสให้ครูสอนศาสนาบางคนบิดเบือนหลักการศาสนา ประวัติศาสตร์ ตอกย้ำการถูกทอดทิ้ง การขาดโอกาส ประเด็นที่มีการใช้กระสุนคือ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ชาตินิยม ในขณะที่ครูในโรงเรียนเอกชนและเอกชนสอนศาสนา มีฐานทางวิชาการอ่อน ทำให้นักเรียนพื้นฐานอ่อนทางวิชาการ ไม่สามารถหางานนอกพื้นที่ได้ ไม่สามารถเรียนต่อในอุดมศึกษาไทยได้ นักเรียนที่ไปเรียนต่างประเทศส่วนมากเรียนทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมอันสืบเนื่องกับอิสลาม จนกลับมาเป็นครูสอนศาสนา เป็นวงจรรอบเนื่อง นักเรียนที่ได้โควตาเรียนนอกพื้นที่ มีปัญหาเรื่องภาษาไทย ความรู้วิชาการ
64. เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า การแก้ปัญหาในพื้นที่ดังกล่าวคงไม่สามารถกระทำได้ด้วยมาตรการด้านความมั่นคงเพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญต่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ อาจต้องใช้เวลาค่อนข้างยาว ตลอดทั้งช่วงเวลาของแผนอุดมศึกษาจึงจะเห็นความสงบและพัฒนาที่ยั่งยืนได้

แนวทางการพัฒนา

การจัดการความขัดแย้ง ความรุนแรง และนัยยะต่ออุดมศึกษา

65. ความขัดแย้งในโลกปัจจุบันส่งต่อกันหมดและรวดเร็วด้วยกลไกโลกาภิวัตน์ ความทันสมัยของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ระเบิดขึ้นในปี 2547 หลังจากมีเหตุการณ์รุนแรงต่อเนื่องในระดับเล็กมานับสิบปี ด้วยปัจจัยสะสมหลายร้อยปี ปัญหาสาม

- จังหวัดภาคใต้เกิดความขัดแย้งในเบื้องต้น การสร้างความเข้าใจและโอกาสทางการศึกษาและอาชีพในปัจจุบัน และการสร้างความเข้าใจและโอกาสอย่างถาวรในอนาคตด้วยการศึกษาทั้งมีอุดมศึกษาจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในระยะกลางและยาว ต้องใช้เวลานานถึงสองชั่วอายุคนถ้าวิเคราะห์และดำเนินการถูกต้อง
66. เนื่องจากสังคมไทยทั้งประเทศ สังคมในสามจังหวัดภาคใต้ ขาดความเข้าใจ ได้รับข้อมูลและการแสดงความคิดเห็นบนฐานของความหลากหลายไม่รู้ อคติ ภัยคติ อุดมศึกษาต้องสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ สำหรับสังคมไทยโดยรวมและในสามจังหวัดภาคใต้ ในประเด็น
- : สังคมพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม ทั้งเผ่าพันธุ์ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ความเชื่อ ฯลฯ**
- ในประเทศไทยโดยรวม และในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ คนในประเทศต้องตระหนักว่าประเทศไทยประกอบด้วยชนหลากหลายเผ่าพันธุ์ หลากภาษาท้องถิ่น หลากศาสนา หลากวัฒนธรรม และหลากหลายเชื้อ พื้นที่สามจังหวัดภาคใต้มีประชากรส่วนใหญ่เชื้อชาติมลายู ไม่ใช่ไทยสยามไทยลาวหรือไทยเขมร ภาษาหลักไม่ใช่ภาษาไทย มีอิสลามเป็นศาสนาหลัก ซึ่งมีวัฒนธรรมต่างจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ นอกจากวัฒนธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับอิสลามแล้วยังมีวัฒนธรรมมลายู ความเชื่อของมลายู
- การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ประชากรต้องมีความเข้าใจความแตกต่าง ยอมรับความแตกต่าง จัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี โดยมีตัวอย่างชุมชนพหุวัฒนธรรมพหุวัฒนธรรมจำนวนมากทั่วประเทศที่เป็นต้นแบบได้
- : มีการศึกษาจำนวนมากในสามจังหวัดภาคใต้ด้านวิชาโลกและศาสนาอิสลาม เพื่อรักษาความเป็นมลายูและอิสลาม**
- : ความซับซ้อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่และผลต่อเนื่อง** นับตั้งแต่ก่อนอาณาจักรปัตตานีประมาณเกือบพันปีที่เป็นสังคมฮินดูและพุทธ อาณาจักรปัตตานีที่ประชาชนนับถือฮินดู พุทธในลำดับต่อมา และอิสลามเมื่อประมาณห้าร้อยปีที่ผ่านมา เข้าใจว่าอาณาจักรปัตตานีกับความขัดแย้ง ความกระด้างกระเดื่อง เป็นขบถกับสยามอยุธยา สยามรัตนโกสินทร์ และการปราบปราม
- : ประวัติศาสตร์การถูกทอดทิ้งและการขาดโอกาส**
67. เนื่องจากครูที่สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอ่อนทางวิชาการ ขาดการเตรียมตัวการใช้ชีวิตเพื่อสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม อุดมศึกษาจึงต้องพัฒนาครูและผลิตครู ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและอุดมศึกษา หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และสื่อ สำหรับการสร้างและการดำรงสังคมพหุวัฒนธรรม
68. เนื่องจากเด็ก เยาวชนและประชาชนในสามจังหวัดภาคใต้ขาดโอกาสและการพัฒนาทางวิชาการ การประกอบอาชีพในโลกที่กว้างขวาง การมีโลกทัศน์ที่หลากหลาย อุดมศึกษาต้องเป็นกลไกหลักเพื่อกรเพิ่ม mobility ทางกายภาพ ความคิดและโลกทัศน์ ให้เด็กและเยาวชน

ได้ออกนอกพื้นที่ทั้งกายภาพและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (และการเข้าพื้นที่ของเด็กและเยาวชนจากภายนอก), ส่งเสริมการเรียนรู้วิชาการเพื่ออาชีพในโลก, ช่วยสร้างอาชีพในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ และเพิ่มโอกาสที่จะออกไปประกอบอาชีพในประชาคมอาเซียน และโลกอิสลาม

69. อุดมศึกษาส่งเสริมการสร้างประสบการณ์การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ส่งเสริมสันติศึกษา ในสถานศึกษาทุกแห่ง โดยอาศัยการถอดบทเรียนจากต้นแบบชุมชนในประเทศและเรียนรู้จากประเทศที่มีประสบการณ์

เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต

70. ด้วยวิวัฒนาการหลาย ๆ ประการ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อสารมวลชน ระบบการศึกษาและอุตสาหกรรมใหม่ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิด ทำให้เด็ก เยาวชน และนักศึกษาในวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ ตลอดจนภาวะเสี่ยงต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมภายหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัยที่ป่วน (Post-industrial / Post-modern)
71. ในขณะที่เยาวชน เริ่มมีสัญญาณที่ชี้ไปในทางเปลี่ยนแปลงของชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคต ที่แตกต่างไปจากลักษณะงานปัจจุบัน อาทิเช่น การทำงานโดยมีหลายอาชีพทั้งตลอดช่วงอายุการทำงานหรือ ในขณะที่ขณะหนึ่ง การทำงานไร้สังกัด (Freelance) ความเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนของรายได้ การจับคู่และเปลี่ยนคู่ผู้ร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องกัน (Mismatch) ระหว่างการศึกษา และทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต นอกจากความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยง การออกแบบและสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม ค่านิยมการศึกษาในศาสตร์เฉพาะหรือสาขาเฉพาะจึงไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องเสริมฐานความรู้และสมรรถนะที่จะช่วยให้บัณฑิตสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้และได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการอยู่ร่วมในสังคม การสร้างสรรค์ ความรู้เชิงปฏิบัติ และความรู้พื้นฐานทั้งทางโลก ปรัชญา และสังคม

แนวทางการพัฒนา

เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต

72. อุดมศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมนอกหลักสูตร เพื่อเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนและนักศึกษาในรูปแบบของทักษะชีวิต ทักษะสังคม (Socialization) สมรรถนะพื้นฐานที่ข้ามพ้นความรู้วิชาการ (Base line competencies) การสะสมความรู้และความสามารถเชิงบูรณาการที่ฝังตัว (Tacit knowledge and ability) ที่หาไม่ได้จากการเรียนการสอนในห้องที่ขาดปฏิสัมพันธ์ โดยปรับรูปแบบและเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคม , การบูรณาการกิจกรรมนอกหลักสูตรและชีวิตจริงเข้ากับหลักสูตรเป็นอีกแนวทางหนึ่ง เพื่อให้บัณฑิตได้ฝึก มีความท้าทายต่อนักศึกษาและคณาจารย์ มากกว่าการสอนจากตำราอย่างเดียว

73. อุดมศึกษาจัดให้มีระบบวัดผลงาน (KPI) ของอาจารย์ทางด้าน การดูแลนักศึกษา ทั้งทางวิชาการ กิจกรรมนอกหลักสูตร และจริยธรรม

74. เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์และเตรียมความพร้อมสำหรับบัณฑิตในสภาวะโลกาภิวัตน์ การเพิ่มความเข้มข้นและประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของนักศึกษาทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของต่างประเทศ เป็นสิ่งที่ต้องสนับสนุน ทั้งนี้การเรียนด้านภาษาที่มีประสิทธิภาพและการซึมซับวัฒนธรรมต้องมีบริบท การแลกเปลี่ยนนักศึกษา การเพิ่ม mobility ของนักศึกษาและอาจารย์ การจัดการหลักสูตรสองภาษา จะเป็นกลไกสำคัญ

75. เพิ่มเติมจากวิชาการ อุดมศึกษาควรจัดให้มีการเรียนการสอนและกิจกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้าน การสื่อสาร การตัดสินใจ การนำ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความอดทน คุณธรรม ฯลฯ ทั้งนี้การศึกษาในระบบ “ศิลปศาสตร์” ในยุค Post Modern-Post Industrialization จะเป็นกลไกสำคัญ ทั้งนี้ระบบศิลปศาสตร์หมายรวมทั้งสาระแห่งศาสตร์และกระบวนการแห่งศาสตร์

76. หน่วยงานรับผิดชอบการศึกษากำหนดให้ส่วนกลางของอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัยมีการให้บริการทางการแนะแนวอาชีพแก่นักเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา และแนะแนวทางด้าน “การอาชีพและการมีงานทำ (Career counseling)” แก่นักศึกษาและบัณฑิต เพื่อเป็นการให้ข้อมูล ทั้งในรูปแบบของศูนย์ข้อมูลอาชีพ การให้คำปรึกษา การจัดนิทรรศการและโอกาสที่ผู้ประกอบการ จะมาให้อุปกรณ์และแนะนำตัวระหว่างกัน

77. การเรียนรู้นอกห้องเรียนการทำงานในภาคการผลิตและภาคสังคม (Work-based / Community-based education) เช่น สหกิจศึกษา (Co-operative education) , ทักษะวิศวกรรม (Engineering practice school), Internship/Apprenticeship ในภาคการผลิตและภาคสังคม เป็นแนวทางการจัดอุดมศึกษาที่ควรมีการขยาย โดยอาจารย์มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด เก็บเกี่ยวประสบการณ์จริง

ในลักษณะการจัดการเรียนรู้บนฐานการทำงานของอาจารย์เอง เพื่อนำประสบการณ์ไปต่อยอดวิจัย และสอนนักศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

78. ปัจจุบันการติดตามสัมฤทธิ์ผลการศึกษาบัณฑิตทำเฉพาะการสำรวจการมีงานทำเมื่อช่วงรับปริญญา ระบบอุดมศึกษาและสถาบันจึงขาดข้อมูลสัมฤทธิ์ผล ผลลัพธ์ ผลกระทบ เส้นทางการประกอบอาชีพ (Career path) จัดควรให้มีการจัดทำ Tracer Study ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระบบอุดมศึกษาโดยรวม เพื่อติดตามผลการประกอบอาชีพของบัณฑิตอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและตัวบัณฑิตเอง เพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา รวมทั้งวางแผนอุดมศึกษาอย่างมีระบบ
79. การให้ประชาชนอุดมศึกษาเรียนรู้และเห็นคุณค่าของพหุสัณฐานวัฒนธรรม การเห็นจุดอ่อนจุดแข็งและทางเลือก จำเป็นต้องส่งเสริมความหลากหลาย (diversity) และ mobility ของนักศึกษาต่างวัย ต่างภูมิภาคหลังวัฒนธรรมและสังคม ต่างค่าพื้นที่ เช่น การจัดโควตา กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ, การแลกเปลี่ยนนักศึกษาภายในประเทศ และกับต่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศกลุ่มอาเซียน เอเชียตะวันออก และเอเชียใต้, การรับนักศึกษาวิทยาลัยชุมชนเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย 4 ปี, การศึกษาและการปฏิบัติของนักศึกษามหาวิทยาลัยในพื้นที่บริการของวิทยาลัยชุมชน เป็นต้น

เศรษฐกิจพอเพียง

80. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนชาวไทยได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญาของการดำรงชีวิตด้วยทางสายกลาง มีผลตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน ไปถึงประเทศ โดยมีเป้าประสงค์ในการเชื่อมโยงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองที่มีความสมดุล มั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ทั้งนี้มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความรอบรู้ คุณธรรม และความเพียร อุดมศึกษาจึงควรเป็นผู้นำให้ปฏิบัติ วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ อีกทั้งยังนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมโดยรวม

แนวทางการพัฒนา

เศรษฐกิจพอเพียง : แนวคิด หลักการ และเงื่อนไข

81. อุดมศึกษาซึ่งมีความเข้าใจและการปฏิบัติเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในขั้นเริ่มต้น มีการจัดการเรียนการสอน รูปแบบการบริหารเชิงวิชาการ โดยการจัดตั้งศูนย์ศึกษา การสร้างผู้นำนักปฏิบัติต้นแบบกิจกรรมและโครงการในระดับนิสิตนักศึกษาจำนวนหนึ่ง
82. ทั้งนี้อุดมศึกษาควรเป็นผู้นำให้เกิดการปฏิบัติได้ วิเคราะห์ได้ สร้างความรู้และองค์ความรู้ใหม่ได้ ให้เป็นรูปธรรมทั้งระดับปัจเจกชน ครอบครัว ชุมชน พื้นที่(เชิงกายภาพ การปกครอง และภูมิสังคม) องค์กร ภาคการผลิต

ประเด็นทิศทาง และนโยบายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว

83. นอกเหนือจากภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่ออุดมศึกษาไทยแล้ว กรอบนโยบายอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับนี้ ได้วิเคราะห์และจัดทำกรอบการพัฒนาเพื่อออกแบบ “ระบบอุดมศึกษา” ให้สามารถนำกรอบดังกล่าวไปจัดทำรายละเอียดในภาคปฏิบัติต่อไป เชื่อว่า จะเอื้ออำนวยให้อุดมศึกษาสามารถพัฒนาได้อย่างเป็นเอกภาพ บนพื้นฐานของคุณภาพการศึกษาคือสำคัญ ซึ่งนอกจากจะเป็นการแก้ไขปัญหาที่อุดมศึกษาประสบอยู่ รวมทั้งพัฒนาอุดมศึกษาให้รู้คนแล้ว กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาวนี้ ยังขยายบทบาทของอุดมศึกษาเพื่อสนับสนุนนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ อีกด้วย
84. เป้าหมายของกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 เมื่อสิ้นสุดแผนในปี พ.ศ. 2565 คือ การ “ยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพสู่ตลาดแรงงาน และพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ”
85. จากเป้าหมายดังกล่าว นโยบายต่าง ๆ ดังระบุไว้ในกรอบแผนเป็นการผสมผสานเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกับการพัฒนา หลายประเด็นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและรองรับซึ่งกันและกัน บางประเด็นเป็นกลไกเชิงนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการอื่น ดังนั้น การออกแบบกรอบแผนฯนี้ จึงจัดทำโดยคำนึงถึงมิติบูรณาการและองค์ร่วมของการพัฒนา ประเด็นที่ปรากฏอยู่ในกรอบแผนฯประกอบด้วยรอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน ธรรมาภิบาล และการบริหารจัดการ การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเงินอุดมศึกษา การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา เครือข่ายอุดมศึกษา การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น

86. การพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น หากตัวป้อนที่เข้าสู่ระบบอุดมศึกษามีคุณภาพ ทั้งในเชิงวิชาการ และมีจิตวิญญาณของมนุษย์ด้านอื่น ๆ อย่างไรก็ดี จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ พบว่า เยาวชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีความอ่อนด้อยในหลายด้าน นับตั้งแต่ความสามารถในการอ่านและการทำความเข้าใจในภาษาที่อ่าน ซึ่งเป็น

รากฐานของการเรียนรู้ในวิชาการและในชีวิต จากผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 5,433 คนทั่วประเทศที่เข้าร่วม โครงการ PISA ที่จัดโดยกลุ่มประเทศ OECD ในปี พ.ศ.2543 พบว่า 3 ใน 4 ของนักเรียนอายุ 15 ปีของไทยสามารถอ่าน (ภาษาไทย) ได้ หมายความว่า ความหมายตามตัวอักษร แต่อาจไม่เข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น อีกทั้งตีความ วิเคราะห์ หรือประเมินข้อความไม่ได้ สรุปว่า เด็กจะไม่สามารถอ่านเพื่อการศึกษาเล่าเรียนและดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ การสำรวจในปี พ.ศ.2549 ด้วยวิธีเดียวกัน มีผลไม่ต่างจากครั้งทศวรรษที่ผ่านมา ทางด้านวิชาการที่นำกังวลเช่นกัน ผลการสอบวัดผล O-NET ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2550 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า โดยเฉลี่ยทั่วประเทศ มีความรู้ไม่เพียงพอที่จะผ่านการทดสอบในวิชาหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในชีวิตประจำวัน การเข้าสู่อาชีพและการเผชิญกับความอยู่รอดท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

87. หากพิจารณาเส้นทางชีวิตของเยาวชนส่วนใหญ่ จะพบว่า บางส่วนเมื่อได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือศึกษาต่อจนจบชั้นสูงสุดของการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วเข้าสู่ตลาดแรงงาน ไร้ทักษะที่ทันที่ บางส่วนอาจใช้เส้นทางการศึกษาต่ออาชีวศึกษาเพื่อเข้าสู่ประเทศ ดังนั้น การเข้าสู่อาชีวศึกษาจึงเป็นเส้นทางที่สำคัญเส้นทางหนึ่งซึ่งมีตลาดแรงงานรองรับ อย่างไรก็ตาม ในกรณีของประเทศไทย จะเป็นกระแสค่านิยมปริญญาตรีศึกษา หรือภาพลวงตาของเงินเดือนและความก้าวหน้าหากมีปริญญาตรีก็ตาม ณ ปัจจุบัน สังคมมีความขาดแคลนผู้จบอาชีวศึกษาเป็นจำนวนมาก และจากประมาณการของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า จะมีผู้เข้าศึกษาในระดับอาชีวศึกษาลดลงอย่างรุนแรงจากร้อยละ 17 ในปี พ.ศ.2548 เหลือร้อยละ 8 ในปี พ.ศ.2568 หากเป็นไปในอัตราการเข้าเรียนปัจจุบัน โดยไม่มีนโยบายหรือมาตรการอื่น ๆ มาจูงใจหรือรองรับ ซึ่งมีนัยยะว่าเยาวชนเหล่านี้หากไม่เข้าสู่ตลาดแรงงานไร้ฝีมือ ก็คงจะเดินเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา ทำให้สมดุลของแรงงานในสัดส่วนที่เหมาะสมกับความต้องการของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเสียไป อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหา ค่านิยมของผู้เรียนเป็นเรื่องที่แก้ไขยาก อุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนากลไกที่ยึดหยุ่นที่เอื้อให้ผู้เรียนคงอยู่ในภาคอาชีวศึกษาสูงสุดในสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ปฏิเสธการต่อออกของคนกลุ่มนี้ และวัยแรงงาน
88. ประเด็นที่สามที่เกี่ยวของเป็นรอยต่อของอุดมศึกษา คือ การผลิตและพัฒนา “ครู” ที่จะเป็นผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพื้นฐานแล้ว หากครูมีความอ่อนแอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงวิชาการ ผลผลิตที่ได้ก็จะมีคุณภาพอ่อนแอลงไปทุกขณะ หากแก้ปัญหาคุณภาพครูไม่ได้ ปัญหาพื้นฐานนี้ก็จะบั่นทอนขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศอย่างรุนแรง ประเด็นดังกล่าวมีจุดวิกฤตอยู่สามประการ คือ การที่ผู้มีความสามารถ ไม่สนใจที่จะศึกษาเพื่อประกอบ

วิชาชีพครู ข้อจำกัดในกระบวนการผลิตครูของหน่วยผลิตครูในอุดมศึกษา และความอ่อนแอของครูประจำการในเชิงคุณภาพและการพัฒนาตนเอง

แนวทางการพัฒนา

รอยต่อกับการศึกษาระดับอื่น

89. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับพื้นฐานเป็นหน้าที่โดยตรงของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษาเอกชน รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างไรก็ตามอุดมศึกษาตระหนักว่าการศึกษาระดับพื้นฐานที่มีคุณภาพจะส่งต่อนักเรียนที่มีคุณภาพให้อุดมศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาอุดมศึกษาจึงเป็นส่วนที่แยกกันไม่ได้ อุดมศึกษาพึงสนับสนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานเต็มความสามารถ ทั้งนี้รัฐบาลโดยผู้รับผิดชอบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรเร่งปรับเปลี่ยนหลักสูตรและพัฒนาครูและสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์เพื่อให้การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์รวมคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีความเข้มข้นและสัมฤทธิ์ผล

รัฐควรขยายการลงทุนและส่งเสริมให้เอกชนสร้างโรงเรียนเฉพาะ(Special school) และห้องเรียนเฉพาะในโรงเรียนปกติ (School in school) บางแห่งเพื่อรองรับเยาวชนที่มีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์โดยเร็ว (รวมทั้งด้านอื่นเช่นภาษา ดนตรี ศิลปะ การเป็นผู้นำ เป็นต้น) เยาวชนเหล่านี้มีจำนวนประมาณ 8 - 9% ของกลุ่มอายุ เป็นเด็กจำนวนคนไม่น้อยเมื่อเทียบกับนักเรียนวัยเรียนทั้งหมด แต่มีศักยภาพสูงและควรทำประโยชน์ให้สังคมได้สูงมากถ้าเด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ การลงทุนส่งเสริมพัฒนาเด็กกลุ่มนี้จะเสมือนสร้างหัวรถจักรให้กับการพัฒนาประเทศ การสร้างผู้นำทางความคิด และการแข่งขันระหว่างประเทศ การพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นแนวทางที่ประเทศเอเชียตะวันออกทำในสองสามทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งนี้อุดมศึกษาต้องทำงานกับสถานศึกษาพื้นฐาน ด้านเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ร่วมจัดหลักสูตรเฉพาะสำหรับนักเรียนกลุ่มนี้ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาในระบบการเรียนล่วงหน้า (Advanced Placement Program) วิชาระดับอุดมศึกษา การเป็นที่เลี้ยง (Mentor) ในกิจกรรมและโครงการน เมื่อเข้าสู่ระบบอุดมศึกษาต้องมีการจัด หลักสูตรและการดูแลนักเรียนกลุ่มนี้เฉพาะ ในระบบ Fast track หรือหลักสูตรเกียรตินิยม

90. จากภาพการเปลี่ยนแปลงประชากร นักเรียนรวมระดับมัธยมศึกษาที่เป็นตัวบ่อนอชีวศึกษาและอุดมศึกษาในเวลาประมาณสิบปีจะค่อนข้างคงที่และมีแนวโน้มลดลงหลังจากนั้น รัฐจะพยายามสร้างกลไกที่ชักจูงให้นักเรียนหันไปเรียนอชีวศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อความเข้มแข็งของภาคการผลิต รัฐโดยสำนักงานคณะกรรมการการอชีวศึกษาและผู้รับผิดชอบในส่วนของเอกชน ควรเร่งผลิตกำลังคนระดับอาชีววะ โดยตั้งเป้าปรับฐานการผลิตทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

ความสำเร็จของการเพิ่มนักเรียนอชีวศึกษาจะเกิดควบคู่กับการลดจำนวนของผู้เข้าเรียนอุดมศึกษา ถ้ากลไกการคัดเลือกสรรเด็กเหมาะสม อชีวศึกษาจะมีนักเรียนที่มีความถนัดทางการปฏิบัติจริง ในขณะที่อุดมศึกษาจะได้นักเรียนที่มีฐานวิชาการ ทั้งนี้อุดมศึกษาควรมีนโยบายเปิดให้ผู้จบอชีวศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้ด้วยควมยืดหยุ่น ประกอบอาชีพต่อไป ไม่ต้องทิ้งงานที่อาชีพ โดยหลักสำคัญคือ

ก. ศึกษาในเงื่อนไขเวลาที่ไม่มีบริด ไม่ผูกมัดนักศึกษาที่เป็นผู้ขับเคลื่อนภาคการผลิตจริงทำงานหาเลี้ยงชีพเอง และอาจต้องดูแลครอบครัว ไม่กำหนดว่าต้องเรียนสำเร็จในเวลาอันสั้น เช่นระบบการศึกษา 4 ปี ซึ่งเป็นเรื่องของนิสิตนักศึกษาในวัย 18-22 ปี ได้เงินจากบิดามารดาหรือเงินกู้จากรัฐบาลเรียน ไม่มีความรับผิดชอบใดในชีวิตนอกจากการเรียน และ

ข. การสะสมหน่วยกิตในทันองธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) การจัดการศึกษาในลักษณะดังกล่าวยังเป็นพันธกิจของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ของมหาวิทยาลัยไปในตัว

91. อุดมศึกษาปรับระบบทุนทัศน์ ทั่วโลก ทำงานร่วมกับอชีวศึกษาและภาคการผลิตจริง ยกความรู้สมรรถนะทักษะ เพื่อเพิ่มผลิตภาพ รองรับการเปลี่ยนงานและเปลี่ยนอาชีพผู้ทำงานในภาคการผลิตจริง

92. สถาบันอุดมศึกษาควรแบ่งเวลาของตนเองให้การสนับสนุนการศึกษาระดับมัธยมและอชีวศึกษาอย่างเต็มที่ เพื่อให้มาตรการสองข้อข้างต้นบรรลุผล ด้วยกลไกสำคัญเช่น การส่งอาจารย์เข้าไปสอนทั้งเต็มและไม่เต็มเวลา, การอบรมยกระดับครู การผลิตสื่อการสอนสมัยใหม่, การให้ความรู้เบื้องต้นของการทำโครงการและการวิจัย, การจัดกิจกรรมค่ายวิชาการอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง, การให้ข้อมูลแก่นักเรียนในเรื่องหลักสูตรอุดมศึกษาและคุณลักษณะของอาชีพในสาขาต่าง ๆ

ทั้งนี้ให้กำหนดเป็นหน้าที่และให้ภาระงานด้านวิชาการหรือบริการวิชาการของอาจารย์อุดมศึกษา

93. นอกจากการร่วมกับการศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ซึ่งเสมือนการสร้างหัวรถจักรลากจูงประเทศในอนาคตแล้ว อุดมศึกษาต้องเร่งทบทวนกระบวนการผลิตและพัฒนาครูบ่อนโรงเรียนและวิทยาลัยอชีวศึกษา ในมิติใหม่การสร้างตัวคูณ (Multiplier) ตั้งแต่

- : การสร้างเงิน ไข ใหม่ให้มีคนเก่งเข้ามาเรียนครู
- : การทบทวนการผลิตครู ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษาสำหรับช่างเทคนิค ที่อาจมีเวลาและกระบวนการผลิตครูที่ต่างกัน โดยการรับบัณฑิตในสาขาอื่นนอกจากศึกษาศาสตร์ แล้วต่อออกด้านการสอน ร่วมการ

ฝึกงานในสถานศึกษา และการฝึกงานในสถานประกอบการในกรณีของครูช่างเทคนิค สร้าง
การผลิตครูระดับมัธยมศึกษาและครูช่างเทคนิคในระบบ 4+ x ปี
นอกเหนือจากระบบครู 5 ปี
: กำหนดมาตรการยกระดับครูที่มีอยู่แล้ว

การแก้ปัญหาอุดมศึกษาในปัจจุบัน

94. อุดมศึกษาไทยในรอบหลายปีที่ผ่านมาได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ต้นตออุดมศึกษา
ฉบับที่ 1 จัดทำขึ้นในภูมิภาคของอุดมศึกษาที่มีจำนวนมหาวิทยาลัยไม่มาก แต่ ณ ปี พ.ศ. 2550
เมื่อรวม 5 กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเข้าด้วยกัน คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยรัฐเดิม กลุ่มมหาวิทยาลัย
ราชภัฏ กลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน และวิทยาลัยชุมชน
รวมเป็น 163 สถาบัน กระจายอยู่ในนครหลวง หัวเมือง และภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ และเมื่อ
รวมสถาบันระดับอุดมศึกษาที่สังกัดกระทรวง ทบวง กรมอื่นๆ จำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 255 แห่ง
ผลที่ตามมาทั้งคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำลง การแข่งขันเพื่อแย่งชิงนักศึกษาในพื้นที่เดียวกัน
อุดมศึกษาพาณิชย์โดยไม่คำนึงว่าบัณฑิตจะว่างงาน ตลอดจนการละเลยต่อธรรมชาติและ
ประสิทธิภาพของการบริหารสถาบันและอุดมศึกษาโดยรวม ปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรง
เนื่องจาก การใช้นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ผ่านกฎหมาย ระเบียบ งบประมาณ ทรัพยากรวิจัย
และการกำกับมาตรฐานที่เป็น “เกณฑ์เฉลี่ย” รวมทั้งขาดพลวัตของการพัฒนา ทำให้เกิดความ
ไม่เท่าทันต่อวิวัฒนาการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเงื่อนไขสำคัญของโจทย์ประเทศ อาทิเช่น
การออกจากภาคการเกษตรของเกษตรกร การกระจายอำนาจการปกครอง ปัญหาชุมชนเมือง
และชนบท ภาวะการว่างงานและแรงงานต่ำกว่าระดับของบัณฑิตในตลาดแรงงาน

แนวทางการพัฒนา

การแก้ปัญหาอุดมศึกษา การไร้ทิศทาง ความซ้ำซ้อน การขาดคุณภาพ การขาดประสิทธิภาพ

95. คณะกรรมการการอุดมศึกษาจัดทำหลักเกณฑ์การกำกับอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งใช้เครื่องมือเชิง
นโยบายและการเงินเพื่อผลทางปฏิบัติ
- : ลดเลิกหลักสูตรที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน
  - : ลดเลิกคณะและสถาบันที่มีปัญหาคุณภาพอย่างรุนแรง
  - : จัดกลไกคณะกรรมการตรวจสอบ และศูนย์สถิติอุดมศึกษาเพื่อประมวลข้อมูลที่
ถูกต้องเพื่อดำเนินการต่อไป

96. กลไกการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาเป็นกลไกหลักหนึ่งในการแก้ปัญหาการไร้
ทิศทาง ความซ้ำซ้อน การขาดคุณภาพ การขาดประสิทธิภาพ ของอุดมศึกษาได้ ทั้งนี้ให้มีการ
สร้างกลไกประเมินคุณภาพ

: สถาบันอุดมศึกษา ตามพันธกิจของ 4 กลุ่มมหาวิทยาลัยโดยสำนักงานรับรอง
มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และผู้ใช้บริการอุดมศึกษา

: หลักสูตร โดยความร่วมมือของแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัยและสมาคมวิชาชีพ/วิชาการ
ทั้งนี้โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ หลีกเลี่ยงการประเมินซ้ำซ้อน และมีการวางระบบ
ฐานข้อมูลการประเมิน รวมทั้งกระบวนการนำผลการประเมินมาใช้ประโยชน์

ในระยะยาว การประเมินคุณภาพควรรนำไปสู่ระบบประกันคุณภาพ (Accreditation) ที่
นักศึกษาและสาธารณะให้ความเชื่อถือ เป็นฐานและเงื่อนไขในการจัดสรรงบประมาณของรัฐ
และการสนับสนุนจากภาคเอกชน รวมทั้งการโอนย้ายหน่วยกิต ทั้งนี้โดยกรรมมีส่วนร่วมของ
หน่วยงานผู้ทำการประเมินในจำนวนที่เหมาะสม มีอิสระและไม่หวังผลกำไร มีระบบ Peer
review เพื่อประกันคุณภาพขั้นต่ำ (Threshold quality) และนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพอย่าง
ต่อเนื่อง

97. ให้พัฒนาเพื่อการจัดสถาบันอุดมศึกษา 4 กลุ่ม (category) คือ

: กลุ่มวิทยาลัยชุมชน (Community Colleges)

: กลุ่มมหาวิทยาลัยสี่ปี (4-year University) และมหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์ (Liberal
Arts University)

: กลุ่มมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง (Specialized
University) มหาวิทยาลัย Comprehensive

: กลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัย (Research University) และมหาวิทยาลัยบัณฑิตศึกษา
(Graduate University)

การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่มเป็นไปตามการกำกับนโยบายของ
มหาวิทยาลัย ควบคู่ไปกับการประเมินมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับกลุ่มอุดมศึกษาที่มี
พันธกิจต่างกัน กลไกจัดสรรทรัพยากรจากฝ่ายรัฐอย่างมีประสิทธิภาพและเป้าหมาย และการระดม
ทรัพยากร

98. สถาบันการศึกษาทั้งสี่กลุ่ม

: มีพื้นที่บริการที่เป็นจุดเน้นต่างกัน

: คำนึงมีจุดเน้นของพันธกิจและบทบาทในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ
ที่มีความต้องการหลากหลายทั้งการพัฒนาฐานราก สังคม เศรษฐกิจรวมถึงการกระจายอำนาจ
ในระดับท้องถิ่น การขับเคลื่อนภาคการผลิตในชนบท ท้องถิ่นและระดับประเทศ จนถึง
แข่งขันในโลกาภิวัตน์

: แต่ละกลุ่มมีจุดเน้นระดับการศึกษา ทุกกลุ่มยังมีพันธกิจทั้งสิ้นของอุดมศึกษาคือสอน วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่มีบริบทและเป้าหมายสอดคล้องกับพันธกิจ

การแบ่งกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม สรุปได้ตามตารางที่แสดง 99. ระบบอุดมศึกษาไทยที่มีกลุ่มอุดมศึกษาทั้งสิ้น จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอุดมศึกษา ส่งผลกระทบที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศอย่างมีนัยยะสำคัญ กล่าวคือ

- (1) สถาบันอุดมศึกษาสามารถเป็นเลิศได้ตามพันธกิจของตัวเอง และได้รับการสนับสนุนตามพันธกิจ
- (2) ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศดีขึ้น ไม่ว่าการสร้างจิตความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล, การพัฒนาภาคการผลิตจริงทั้งอุตสาหกรรมและบริการ, การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ระดับท้องถิ่นและชุมชน, การพัฒนาความรู้ทักษะการรองรับการเปลี่ยนอาชีพ เปลี่ยนงาน เลิกจ้างงาน, การรองรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร, การพัฒนาผลิตภาพของผู้ทำงานต่อเนื่อง ผู้ที่พ้นวัยทำงาน, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

(3) ส่งผลกระทบต่อการผลิต พัฒนา กระจาย และการใช้งานของอาจารย์ ดังนี้

- ทำให้การลงทุนผลิตพัฒนาอาจารย์มีเป้าหมายที่ชัดเจนขึ้น ทั้งฝ่ายรัฐและสถาบันอุดมศึกษา
- เอื้อต่อการกระจายอาจารย์อย่างเหมาะสมกับความถนัดและเชี่ยวชาญซึ่งมีจำกัด ในขณะที่กำลังผลิตเพิ่ม และได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ตามพันธกิจของสถาบัน
- การตั้งเป้าจำนวนและสาขาอาจารย์และการลงทุนในการผลิตอาจารย์จะมีความเป็นไปได้และตรงเป้าหมายของอุดมศึกษามากขึ้น

ทั้งนี้ ส่วนเกินของงบประมาณที่ได้คืนมาสามารถนำมาตอบแทนอาจารย์คุณภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งจะทำงานอย่างเต็มที่โดยมีต้องทำงานพิเศษนอกเวลามากเท่าปัจจุบัน

(4) สามารถปรับจำนวนของบัณฑิตในสาขาอันเป็นที่ต้องการของสังคม การสร้างความรู้ เพื่อรองรับภาคการผลิตหรือการพัฒนาท้องถิ่น ได้ง่ายขึ้นจากฝ่ายรัฐและสถาบันอุดมศึกษา

(5) ควรลดภาวะการว่างงาน ที่ส่งผลดีกับผู้เรียน สถาบันอุดมศึกษา และรัฐ 100. ทุกระดับในกลุ่มอุดมศึกษาทั้งสิ้น ควรมีกลไกร่วมกันในการปรับคุณภาพ ให้นักศึกษาสามารถ ต่อยอด ถ่ายโอน แลกเปลี่ยนกัน ได้ระหว่างกลุ่ม

กลุ่ม (Category) (ในนามมหาวิทยาลัย อามี คณะสาขาวิชาการต่างกันอยู่ คณะกลุ่ม ไม่ใช่กับความสามารถการวางแผนและบทบาท)	ปริญญา	พื้นที่ บริวาร	อาจารย์ ปริญญา เอก	นักศึกษ วิเทศศาส ตรโทโทอี ต่อ สังคศาสตร์ มนุษยศาสตร์	พันธกิจและ บทบาทในการพัฒนาระดับประเทศ	ลักษณะของ ผู้สำเร็จการศึกษา
มหาวิทยาลัยวิจัยและ มหาวิทยาลัยมีชัยศึกษา	ศรี โย (วิชามินท์ หรือวิจัยร่วม) เอก, กรณีวิจัยสังคศาสตร์เอก	มหานคร เมืองเล็ก	100%	90-10	การเชิงชั้น	ผู้ขับเคลื่อนประเทศไทย (Global prime movers), ผู้นำทางความคิด (Opinion leaders)
มหาวิทยาลัยและท มหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มหาวิทยาลัย Comprehensive	ศรี โย (ไประดับ, วิชามินท์ หรือวิจัยร่วม) เอก	มหานคร เมืองใหญ่	70%	60-40	อุตสาหกรรม ภาคการผลิตจริง	กำลังคนความรู้และสมรรถนะ สูง
มหาวิทยาลัยปี มหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์	ศรี โย	จังหวัด ของภูมิภาค	50%	40-60	องค์การปกครองท้องถิ่น, การเติบโตและธุรกิจภูมิภาค, การเรียนรู้ตลอดชีวิต Self actualization	กำลังคนขับเคลื่อนการ เปลี่ยนแปลงท้องถิ่น, กำลังคนความรู้ (Knowledge workers)
วิทยาลัยชุมชน	อนุปริญญา Associate degree	จังหวัด อำเภอ	10%	20-80	สร้างงานเข้มแข็งชุมชน, การพัฒนาที่ยั่งยืน, คุณธรรมจากภาคเกษตร, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, Self actualization	กำลังคนภาคการผลิตจริงใน ท้องถิ่น, กำลังคนความรู้

ข้อมูลสืบค้นได้จาก www.knit.or.th

101. ระบบวิทยาลัยชุมชนอยู่ในช่วงเริ่มก่อตั้งและจะมีการขยายตัวต่อไป มีลักษณะสำคัญคือ วิทยาลัยชุมชนควรเป็นกลไกบริหารจัดการ ให้หลัก co-location โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐาน ภายภาค (อาคาร อุปกรณ์) ที่มีอยู่แล้วของมหาวิทยาลัย ของสถาบันการศึกษาอื่นของ กระทรวงศึกษาธิการ และของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ก่อนการลงทุนทางกายภาพ เน้นการระดมทรัพยากรจากพื้นที่ ใช้ทรัพยากรบุคคลในพื้นที่
102. ปรัชญาของวิทยาลัยชุมชน (และการต่อยอดที่มหาวิทยาลัย 4 ปี) จะรองรับหลักพื้นฐานของการ สร้างคนให้ชุมชน, จัดหลักสูตรตามความต้องการของชุมชน ทำโจทย์จริงจากชุมชน , รักษา คนมีประสบการณ์และความรู้เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน, ใช้และระดมทรัพยากรที่มีในพื้นที่ รวมทั้งบริหารร่วมโดยชุมชน
103. กลไกวิทยาลัยชุมชน
- : จัดหลักสูตรอนุปริญญาและการศึกษาอาชีพ
  - : สร้างกำลังคนคุณภาพและจำนวน เพียงพอต่อภารกิจของชุมชน รองรับการกระจาย อำนาจและความรับผิดชอบสู่ท้องถิ่น
  - : ร่วมกับมหาวิทยาลัย อาชีวศึกษา ภาคการผลิตจริง และหน่วยงานด้านการพัฒนา แรงงาน เพื่อปรับแรงงานที่ออกจากภาคเกษตร เพื่อเตรียมเข้าสู่ภาคบริการและ ภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่บริการของวิทยาลัยชุมชน รวมทั้งยกความรู้สัรรมณะทักษะของผู้ ทำงานในภาคการผลิตจริง เพื่อเพิ่มผลิตภาพ รองรับการผลิตงานและเปลี่ยนอาชีพ ของ พื้นที่บริการ
104. โจทย์ของท้องถิ่น การสร้างคนให้ท้องถิ่น เป็นภารกิจสำคัญของวิทยาลัยชุมชนและ มหาวิทยาลัย 4 ปี ผลงานทั้งการผลิตคนและการสร้างองค์ความรู้ระดับท้องถิ่นจะเป็นผลงาน ทางวิชาการที่มีคุณค่าต่อสังคมและเทียบเท่าผลงานวิจัยอื่นได้เช่นกัน
105. ทั้งนี้ให้มีการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มมหาวิทยาลัยในมิติอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งที่ ชัดเจนขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น กลุ่มมหาวิทยาลัยใหม่, กลุ่มมหาวิทยาลัยเน้นบัณฑิตนัก ปฏิบัติ (hands-on), กลุ่มมหาวิทยาลัยศิลปศาสตร์ในยุค Post Modern, กลุ่มมหาวิทยาลัยตาม แผนพัฒนาภูมิภาคหรือเส้นทางพัฒนาพื้นที่เฉพาะ (Development corridor) ทั้งในประเทศและ ที่เป็นข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น
106. การจัดกลุ่มอุดมศึกษาได้สำเร็จต้องอาศัยหลายกลไกกล่าวคือ
- (1) กลไกสมศ. ในการประเมินคุณภาพ มีการพัฒนาเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสมกับแต่ ละกลุ่มมหาวิทยาลัยที่มีพันธกิจต่างกัน
  - (2) การจัดสรรงบประมาณตามพันธกิจของแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัย
  - (3) กลไกเงินกู้ยืมศ.ตามความต้องการของสังคมและพื้นที่ คุณภาพของการศึกษา ตามกลุ่มมหาวิทยาลัย และผู้ที่สามารถเรียนได้

- (4) คณะกรรมการการอุดมศึกษากำกับเชิงนโยบาย ผ่านกลไก pre-audit และ post-audit
  - (5) หลักเกณฑ์การจัดสรรทุนสร้างและพัฒนาอาจารย์ ตามกลุ่มมหาวิทยาลัย
  - (6) หลักเกณฑ์ในการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาอื่น ๆ เช่น ทุนวิจัย (สร้างองค์ความรู้ โจทย์ภาคการผลิต โจทย์ชุมชน) ทุนสร้างนวัตกรรมและ spin off (ทั้งภาคการผลิตและ ชุมชน) ทุนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ฯ
107. การจัดกลุ่มอุดมศึกษาจะสร้างหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองผู้บริโภค มีการเปิดเผยข้อมูลต่อ สาธารณะ รวมทั้งการวางระบบสิทธิประโยชน์ทางการเงินและภาษีสำหรับอุดมศึกษา

ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา

108. ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการ (Governance and Management) เป็นปัจจัยสำคัญที่มี ผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยและอุดมศึกษาในภาพรวม กล่าวคือ หาก สถาบันอุดมศึกษามีกลไกการกำหนดทิศทางที่ดีและก้าวหน้า พร้อมกับการขับเคลื่อน โดยการ บริหารงานที่มีประสิทธิภาพแล้ว ภารกิจของมหาวิทยาลัยก็จะสำเร็จลุล่วงไปได้ บทบาทและความ รับผิดชอบขององค์กรสูงสุดในที่นี้ คือ “สภามหาวิทยาลัย” มีความสำคัญต่อความสำเร็จของ สถาบันและผลิตผลที่ดี ๆ ผนวก ๆ องคมนตรี นพ.เกษม วัฒนชัย ได้สรุปบทบาทและความ รับผิดชอบของสภามหาวิทยาลัยไว้อย่างชัดเจนว่าประกอบด้วยการกำหนดพันธกิจและ เป้าประสงค์ สรรหา สนับสนุน และติดตามกำกับการปฏิบัติงานของอธิการบดี ประเมินการ ปฏิบัติงานของสภามหาวิทยาลัย ยินยอมให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และกำกับติดตาม ทบทวนโครงสร้างหลักสูตรและ โครงการบริการสังคม ประกันความพอเพียงของทรัพยากร และการบริหารจัดการที่ดี ยึดมั่นในความมีอิสระของสถาบัน เชื่อมโยงระหว่างสถาบันกับ ชุมชน และทำหน้าที่ศาลอุทธรณ์ในบางครั้ง อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้บริหารสภามหาวิทยาลัย รวมทั้งผู้บริหารมหาวิทยาลัยจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่เข้าใจบทบาทของสภาฯ และการบริหาร มหาวิทยาลัยอย่างเพียงพอ เกิดความย่อหย่อน ผลประโยชน์ทับซ้อน ความไม่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาที่ปราศจากทิศทาง ขาดนวัตกรรมการศึกษา ตลอดจนปัญหาในการสรรหาผู้นำที่ ก่อให้เกิดความแตกแยก ในองค์กรส่งผลกระทบต่อองค์กรนักศึกษาและประชาคม นอกจากนี้ธรรมาภิบาลในการกำกับอุดมศึกษาทั้งระบบโดยส่วนกลางก็สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องผสมผสานการกำกับดูแลด้วยกฎระเบียบ (Regulation) และการสนับสนุน (Facilitation) รวมทั้งการขับเคลื่อนอุดมศึกษาในภาพรวมเพื่อให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับการ พัฒนาประเทศ

แนวทางการพัฒนา

ธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการอุดมศึกษา

109. การสร้างความเปลี่ยนแปลงในมหาวิทยาลัยต้องอาศัยการกำหนดและกำกับนโยบาย (Governance) การบริหารจัดการให้เกิดการปฏิบัติ รวมทั้งการมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง สถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากประสบปัญหาเนื่องจากความไม่ชัดเจนในบทบาทและขาดความเข้มแข็งการทำหน้าที่การกำกับนโยบาย และการขาดบุคคลากรในระดับที่เกี่ยวข้อง สมควรจัดตั้งองค์กรหรือกลไกพัฒนาผู้กำกับนโยบายและผู้บริหาร ในลักษณะเดียวกับ Institute of Directors - IOD สร้างกลไกให้พัฒนาผู้บริหารตั้งแต่กรรมการสภามหาวิทยาลัย ไปจนถึงผู้บริหารระดับสูงของมหาวิทยาลัย
110. องค์กรดังกล่าวจัดการฝึกอบรม ให้ความรู้ จัดเยี่ยมชม สร้างเครือข่ายเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสนับสนุนการวิจัยองค์กรและนวัตกรรมการบริหารนโยบาย (Governance) และการจัดการ (Management)
111. ใช้องค์กรดังกล่าวผลิตหลักสูตรการบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาให้ผู้บริหารทุกระดับ ตั้งแต่การบริหารระดับสูงคือมหาวิทยาลัย ลงไปถึงคณะ ภาควิชา/สาขา รวมทั้งให้การฝึกอบรมผู้พัฒนาหลักสูตรและผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้มหาวิทยาลัยด้วยการสร้างผู้นำ การบริหารนโยบายหรือธรรมาภิบาล และการจัดการ (Leadership, Governance and Management - LMG)
112. นอกจากนี้ ให้มีการปรับโครงสร้างการบริหารธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัย รวมถึง
- : ที่มาและระบบการคัดเลือกนายกสภามหาวิทยาลัย
  - : ที่มาของคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัย สัดส่วนของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ควรสูงกว่ากรรมการที่มาจากภายในมหาวิทยาลัย การเลือกสรรกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิควรพิจารณาจากพันธกิจของสถาบัน การมีส่วนร่วมของ stakeholders และนักคิดนักปฏิบัติ
  - : ระบบการคัดเลือกอธิการบดีและผู้บริหารอื่นที่ปลอดการเมืองคิปปกติ และเปิดกว้างถึงผู้ที่เหมาะสมนอกมหาวิทยาลัย โดยให้ออกาสผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเช่น คิยย์เก่า สมาคมวิชาชีพวิชาการ ฯลฯ มีส่วนร่วมในคณะกรรมการสรรหา
113. ควรพิจารณาจัดให้มีสำนักงานของสภามหาวิทยาลัย มีเลขานุการสภามหาวิทยาลัยเต็มเวลา สร้างระบบการจัดวาระการประชุมที่โปร่งใส ก้าวหน้า มีเนื้อหาเชิงนโยบายมากกว่าอนุมติ วาระเชิงบริหารในรายละเอียด ระบบการกลั่นกรองวาระเพื่ออนุมัติ รับทราบ และทักท้วง การติดตามความก้าวหน้าและผลการปฏิบัติตามมติของสภามหาวิทยาลัย

- ทั้งนี้ต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนให้การทำงานของฝ่ายบริหารและสำนักงานสภามหาวิทยาลัยปลอดความขัดแย้ง
114. ควรทดลองระบบการบริหารนโยบายและการจัดการมหาวิทยาลัยใหม่ ๆ เช่น President + Provost, Chancellor + Vice Chancellor ที่ทำงานเต็มเวลา โดยคำนึงถึงภารกิจหลักของสภามหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การกำหนดทิศทางการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์, การสร้างและรักษาคุณภาพหลักสูตร บัณฑิตและสถาบัน, การสร้างผู้บริหารรุ่นใหม่, การระดมทุนและทรัพยากรอื่น ๆ
115. กำหนดให้มีการประเมินมหาวิทยาลัยเชิงธรรมาภิบาลอย่างครบวงจร ตั้งแต่นายกสภามหาวิทยาลัย ไปจนถึงผู้บริหารระดับภาควิชา พร้อมตัวชี้วัดที่เหมาะสม
116. สร้างเวทีถ่ายทอดนโยบายและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การบริหารนโยบาย ระหว่างรัฐมนตรีที่รับผิดชอบอุดมศึกษา รัฐมนตรีที่ดูแลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กับนายกสภามหาวิทยาลัย และคณะกรรมการการอุดมศึกษา
117. พัฒนาความสามารถในการกำกับดูแลการบริหารอย่างต่อเนื่องของมหาวิทยาลัยทุกกลุ่ม ทั้งมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน ในกรณีมหาวิทยาลัยรัฐเป็นการสร้างความพร้อมเพื่อพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาล
118. ปรับโครงสร้างของคณะกรรมการการอุดมศึกษาให้เป็นคณะมนตรีหรือคณะกรรมการ (Commission) ที่มีมนตรีหรือกรรมการ (Commissioners) ทำงานเต็มเวลา โดยมีสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาปัจจุบัน) ที่มีโครงสร้างที่เอื้อต่อการปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการ ทั้งนี้รวมถึงการรวมภารกิจของกกอ.และกพอ. ในปัจจุบัน ให้เป็นระบบเดียวกัน

บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

119. อุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญหนึ่งในการเพิ่มศักยภาพของประเทศในเวทีสากล ผ่านการสร้างและพัฒนากำลังคน และการสร้างความรู้และนวัตกรรมผ่านระบบวิจัยและพัฒนา เพื่อประโยชน์ในภาคการผลิต โครงสร้างพื้นฐานและการยกระดับความเข้มแข็งของสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม ผลการประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย พบว่า มหาวิทยาลัยไทยไม่ติดกลุ่มมหาวิทยาลัยชั้นนำที่มีคุณภาพทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมของประเทศต่ำ โครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับท้ายๆ ของประเทศที่ได้รับการจัดอันดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากจำนวนบุคลากรวิจัย ผลงานตีพิมพ์ทางวิชาการ สิทธิบัตร รวมทั้งการลงทุนของรัฐในกิจการวิจัยและพัฒนา

120. อย่างไรก็ตาม โอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อยู่ที่การปรับโครงสร้าง และเร่งรัดให้เกิดความเชื่อมโยงในนโยบายและแผนต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่แล้ว เช่น แผนแม่บทวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แผนแม่บทรายอุตสาหกรรม แผนแม่บทการปกครองท้องถิ่น แผนยุทธศาสตร์กระทรวงแรงงาน และแผนแม่บทการศึกษา เป็นต้น ซึ่งเมื่อบูรณาการเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของประเทศแล้ว อุดมศึกษาก็จะมีความชัดเจนในบทบาทของตนเองมากยิ่งขึ้น
121. ในฐานะที่อุดมศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศ การสร้างความเป็นเลิศของการวิจัยของอุดมศึกษาจึงขึ้นอยู่กับการวางโครงสร้างระบบวิจัยในภาพรวม ซึ่งรวมถึงนโยบายระบบวิจัย การจัดสรรทรัพยากรวิจัย การบริหารจัดการทุนวิจัย ตลอดจนการประสานพลังระหว่างหน่วยปฏิบัติการวิจัย รัฐต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในกระบวนการจัดสรรทรัพยากรวิจัยเพื่อสร้างงานวิจัยที่มีมูลค่าเพิ่มต่อระบบเศรษฐกิจและพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่มีความจำกัดในงบประมาณสนับสนุน ในขณะที่เราก็ยังต้องดูแลการวิจัยที่ไม่มีผลต่อภาคการผลิตหรือมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ แต่มีความจำเป็นต่อสังคม รวมทั้งการสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ ซึ่งยังขาดประสบการณ์และโอกาส และการสนับสนุนทางการเงินและสิทธิประโยชน์ที่เอื้อต่อการผลิตผลงานทั้งจากสถาบันของรัฐและเอกชน
122. บังคับความเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชนกับอุดมศึกษาเป็นประเด็นใหญ่ที่ต้องการการผลักดัน เนื่องจากความร่วมมือยังอยู่ในระดับต่ำ ภาคเอกชนมักไม่ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยมีผลงานวิจัยที่อาจเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรม ในขณะที่มหาวิทยาลัยมักไม่วิจัยจากโจทย์อุตสาหกรรมและไม่ทราบความต้องการของภาคเอกชน นอกเหนือจากความแตกต่างในวัฒนธรรมการทำงาน และปัญหาความลับทางการค้า แม้ในปัจจุบันรัฐจะมีมาตรการส่งเสริม เช่น การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็น 2 เท่า หากเอกชนมีกิจกรรมวิจัยและพัฒนา เป็นต้น แต่การพัฒนางานวิจัยในภาคเอกชนเองยังต้องพัฒนาอีกมาก ซึ่งเอกชนส่วนใหญ่ไม่มีความต้องการนักวิจัย ทำให้ขาดแรงจูงใจในเส้นทางอาชีพของนักวิจัยไทยในภาคเอกชน

แนวทางการพัฒนา

มหาวิทยาลัยกับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

123. ประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมได้ดี มหาวิทยาลัยจะเชื่อมต่อดีกับภาคการผลิต สร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยยังถูกคาดหวังให้เป็นสถาบันสังคมมีบทบาทที่เน้นความคิดและการเปลี่ยนแปลงของสังคม พันธกิจและความคาดหวังนี้จำแนกให้

มหาวิทยาลัยแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นเพียงสถาบันที่จัดการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา

การสร้างความรู้ที่มีคุณภาพอาศัยระบบวิจัยที่สมบูรณ์เชื่อมต่อกับมหภาคจนถึงหน่วยปฏิบัติการวิจัย ในสภาวะที่ทรัพยากรมีจำกัด การจัดทรัพยากรเพื่อการวิจัยจะมีลักษณะการแข่งขัน (Competitive research) ให้กับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือกลุ่มองค์กรและสถาบัน ระบบ Research Assessment Exercise (RAE) ของสหราชอาณาจักรถูกสร้างขึ้นมาประมาณ 15 ปีใช้จำแนกและจัดลำดับความสามารถในการวิจัยของหน่วยงาน/ กลุ่มสาขาวิชาการในมหาวิทยาลัยสหราชอาณาจักร และมีการประยุกต์และปรับปรุงกลไกและการจัดลำดับมาหลายครั้ง จึงเสนอให้ประยุกต์และปรับใช้ระบบ RAE เพื่อการประเมินความสามารถการวิจัยและจัดสรรทรัพยากรเพื่อการวิจัยสำหรับอุดมศึกษาไทย

124. รัฐควรใช้กลไก เช่น RAE

: จัดสรรทุนวิจัยแบบ Competitive bidding สำหรับกลุ่ม องค์กร

: ส่งเสริมศูนย์แห่งความเป็นเลิศทั้งระดับมหาวิทยาลัย ระดับประเทศ และตามวาระประเทศ (National agenda) หรือการชี้แจงนโยบาย (Policy directed)

(ก) ที่ให้ทางเลือกประเทศและให้ผลลัพธ์จากการวิจัยทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ สร้างทรัพย์สินทางปัญญา และเกิดผลผลิตเศรษฐกิจ

(ข) จำแนกกว่าหน่วยงานโดยอยู่ในตำแหน่งหรือมีความสามารถในขั้นตอนใด ทั้งการวิจัย (Research) การพัฒนา (Development) การบ่มเพาะความรู้และทรัพย์สินทางปัญญาจากการวิจัย (Incubation) การพัฒนาไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ (Commercialization) ทั้งนี้แต่ละหน่วยงานหรือกลุ่มมหาวิทยาลัยอาจมีความสามารถ มีความเหมาะสม มีความจำเพาะ และวางตำแหน่งของตนที่ขั้นหนึ่งขั้นตอนใด หรือหลายขั้นตอนได้

ใช้ผล RAE และการวางตำแหน่งของแต่ละสถาบันในแต่ละกลุ่มมหาวิทยาลัย ปรับให้เหมาะเพื่อจัดเงินวิจัยสำหรับแต่ละกลุ่ม

125. ปัจจุบันโครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและวิจัย ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำงานในลักษณะกลุ่มมหาวิทยาลัย (Consortium) มุ่งสร้างศูนย์แห่งความเป็นเลิศทางวิชาการ 8 กลุ่มสาขาวิชาการ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณผ่านคณะกรรมการอุดมศึกษา มีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคการผลิตถึงระดับหนึ่ง ในช่วงต่อไปควรจัดให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัย กลุ่มมหาวิทยาลัย ศูนย์ความเป็นเลิศ ภาคอุตสาหกรรมในแต่ละประเทศ ภาคสังคมและชุมชน และแหล่งทุนแหล่งวิชาการต่างประเทศ

โครงการร่วมพลังนี้ในลักษณะกลุ่มมหาวิทยาลัยนี้ สร้างพลังร่วม (Synergy) และการเสริมกันและกัน (Complimentarity) สามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาอาจารย์ให้มหาวิทยาลัยใหม่ สร้างนักวิจัยให้ภาคเอกชน การทำงานร่วมกับภาคสังคมและชุมชนจะช่วย

ตอบโดยวิชาการที่มาจากชุมชนได้ เกิดผลลัพธ์ผลผลิตและผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ การทำงานกับภาคอุตสาหกรรมในและต่างประเทศช่วยการนำทรัพย์สินทางปัญญาไปใช้ การบ่มเพาะวิสาหกิจ และการสร้างผลผลิตเชิงการค้า ทั้งนี้ต้องมีกลไกอื่นสนับสนุน เช่น การผลักดันของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน กระทรวงและกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง การเข้าถึง Venture capital และแหล่งเงินสำหรับการสร้างวิสาหกิจเทคโนโลยี

126. มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของระบบวิจัย แต่ความเข้มข้นและผลสัมฤทธิ์การวิจัยยังอยู่ระดับที่ต่ำกว่าประเทศเอเชียตะวันออกเช่น เกาหลี ไต้หวัน สิงคโปร์ ซึ่งเริ่มการพัฒนาประเทศในยุคใหม่ช่วงเวลาใกล้เคียงกันหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีการจัดการเชิงระบบ มหาวิทยาลัยจึงควรผลักดันให้เกิดระบบวิจัยแห่งชาติ ที่ควรประกอบด้วย

: องค์การระดับชาติที่กำหนดนโยบายวิจัย (National research policy body) ทั้งมหภาคและ sector

: องค์การจัดสรรเงินทุนวิจัย (Funding agencies) จำนวนหนึ่ง มีความหลากหลายเน้นกลุ่มวิชาการที่ต่างกัน ทั้งนี้หน่วยงานรัฐเช่นกระทรวง ภาคเอกชน จะถูกกำหนดคตินโยบายแห่งชาติและกลไกจูงใจให้สนับสนุนวิจัยด้วย

: หน่วยงานวิจัย (Research implementing bodies) ได้แก่มหาวิทยาลัย ศูนย์แห่งความเป็นเลิศ ห้องปฏิบัติการวิจัยในภาครัฐและเอกชน

127. ให้มีการออกแบบระบบความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิต เพื่อสร้างภารกิจของมหาวิทยาลัยจำนวนหนึ่งที่ใช้อุปสงค์จากภาคการผลิตเป็นตัวตั้ง ทั้งการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การวิจัย (Demand led curriculum, technical services and research) โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้รัฐพึงจัดทรัพยากรสนับสนุน

128. การสร้างความรู้และใช้ความรู้เพื่อตอบโจทย์ที่หลากหลายของประเทศ เพื่อผลิตกำลังคนด้าน การวิจัย เพื่อบ่มเพาะผู้มีความสามารถพิเศษ เพื่อบ่มเพาะเทคโนโลยี ต้องการระบบสนับสนุนงบประมาณวิจัยอีกหลายอย่างนอกจากระบบ Competitive bidding ดังนั้น รัฐพึงจัดสรรงบประมาณวิจัยอีกส่วนหนึ่งให้กับสถาบันอุดมศึกษาสำหรับประเด็นต่างๆ กล่าวคือ การวิจัยในสาขาที่จำเป็นต่อสังคม โดยไม่ต้องผูกกับการเพิ่มผลผลิตทางเศรษฐกิจ, การพัฒนานักวิจัยรุ่นเยาว์ นักวิจัยรุ่นใหม่, ทุนประเดิมสำหรับการวิจัยเชิงพาณิชย์ และนวัตกรรมที่มีความเสี่ยงประเภท Venture Capital, การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานการวิจัย, ทุนสมทบ (Matching fund) ในการลงทุนร่วมกับมหาวิทยาลัยหรือภาคเอกชนในกิจกรรมวิจัยบางประเภท รวมทั้งพิจารณาสิทธิประโยชน์ทางการเงินและภาษีตามความเหมาะสม

การเงินอุดมศึกษา

129. การลงทุนในอุดมศึกษาคำนวณระบบงบประมาณปัจจุบันยังไม่สะท้อนคุณภาพการศึกษา และยังมิได้ใช้เงินคลังกำกับเชิงนโยบายอย่างเต็มที่ ทั้งในส่วนของงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน งบประมาณวิจัย และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น การส่งเสริมกลไกการเชื่อมโยงกับภาคการผลิต การพัฒนาแรงงานในภาคการผลิตที่สำคัญ ตลอดจนการลงทุนในภาคการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

130. เป็นที่ประจักษ์ว่าในขณะที่นักศึกษาจำนวนมากขึ้น แต่ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐ ไปสู่มหาวิทยาลัยของรัฐกลับน้อยลง จึงเป็นภาระที่จะต้องแสวงหาแหล่งทุนเพิ่มเติมเพื่อรักษามาตรฐานการศึกษา นอกเหนือจากรับจำนวนนักศึกษามากขึ้น นอกเหนือจากงบประมาณปกติและรายได้อื่นของมหาวิทยาลัยแล้ว ปัจจุบันยังมีกองทุนผู้รับเพื่อการศึกษา (กยศ.) ซึ่งจัดสรรตามความเป็นของผู้เรียนที่มีฐานะ ไม่ดีพอที่จะศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตก็มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มปัจจัยด้านการเงินเข้ามาในระบบอุดมศึกษา ซึ่งคงจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมในส่วนของผู้ประกอบการศึกษาที่ไม่ยึดโยงกับฐานะ กลไกดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือในการปรับนโยบายการรับนักศึกษาในสาขาที่เป็นความต้องการของสังคมอีกด้วย

131. รัฐควรพิจารณาร่วมกับอุดมศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบายและงบประมาณที่สอดคล้องกัน เพื่อให้นโยบายของรัฐมีความเชื่อมโยงกับการกิจของอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายร่วม และการจัดสรรงบประมาณที่สะท้อนเป้าหมายดังกล่าว ซึ่งจะทำให้งบประมาณที่รัฐลงทุนในอุดมศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่อาจจะต้องมีกลไกประสานความเชื่อมโยงดังกล่าว ซึ่งในหลายประเทศใช้องค์กรที่ตัวกลางระหว่างรัฐกับมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เชื่อมนโยบายของรัฐบาล และผลงานของมหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนา

การเงินอุดมศึกษา

132. รัฐพึงปรับการจัดสรรงบประมาณประจำปี สำหรับมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่ปัจจุบันเป็น Supply-side financing ให้

: สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศ เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน แผนโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และ

: เป็นไปตาม Performance-based มากขึ้น โดยอาจปรับปรุงตัวชี้วัดให้เหมาะสมจากตัวชี้วัดที่กำกับมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว เช่น ตัวชี้วัดของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) หรือตัวชี้วัดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

133. ในขณะที่เงินยืมกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา(กยศ.) เป็นการให้ผู้เรียนกู้ยืมตามความจำเป็น (Need-based loan) จะต้องมีภาระพิจารณาและจัดรูปแบบใหม่ของกองทุนประเภท Contribution scheme ที่ถูกต้องเหมาะสม ระหว่างรัฐและผู้เรียน สำหรับผู้ที่มีความสามารถ เรียนระดับอุดมศึกษาได้ เพื่อเป็นเครื่องมือเชิงนโยบายในการกำหนดกรอบการพัฒนา อุดมศึกษา เช่น ใช้กับการผลิตบัณฑิตในสาขาที่สังคมต้องการ
134. รัฐพึงจัดตั้ง "กองทุนพัฒนาอุดมศึกษา" เพื่อการพัฒนาอาจารย์และบุคลากร, เชื่อมโยง อุดมศึกษากับภาคการผลิต (เช่น หลักสูตรทวิภาคี/ทักษะวิศวกรรม, Internship, Apprenticeship หลักสูตร Demand-led โดยผู้ประกอบการ, ศูนย์การเรียนรู้ศูนย์ฝึกในโรงงาน, ศูนย์บ่มเพาะ อุดมศึกษาในนิคมอุตสาหกรรม), สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจ โคมมหาวิทยาลัย (Spin-off, University-owned enterprises) , พัฒนาแรงงานความรู้ รวมถึงเกษตรกรที่เลิกอาชีพ และการ เรียนรู้ตลอดชีวิต, สนับสนุนท้องถิ่น ในส่วนนี้ควรสร้างกลไกการใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
- รัฐพึงใช้กองทุนพัฒนาอุดมศึกษาพร้อมงบประมาณที่ปรับตัวได้ตามความเปลี่ยนแปลง ที่มีพลวัตและมีผลกระทบสูง (เป็น Rolling budget) เสริมกับงบประมาณประจำปี เพื่อลด ผลกระทบของการกักตึงทิศทางอุดมศึกษาอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงของโลกและเหตุ พิเศษอื่น ๆ เชื่อมโยงของอุดมศึกษากับภารกิจสำคัญของประเทศได้อย่างคล่องตัวและมี ผลสัมฤทธิ์ที่เชื่อถือได้
135. ให้จัดตั้งองค์กรกึ่งชน (Buffer organization) แบบ Higher Education Funding Council for England - HEFCE ของอังกฤษ เพื่อจัดสรรงบประมาณอุดมศึกษาด้านพันธกิจอุดมศึกษาและ การเจรจาต่อรองนโยบายกับรัฐบาล ทั้งนี้องค์กรกึ่งชนอาจทำภารกิจสำคัญ ๆ เช่น การเจรจาต่อรอง นโยบายและงบประมาณกับรัฐ, การทำแผนกลยุทธ์ของระบบอุดมศึกษาของกลุ่มมหาวิทยาลัย หรือแต่ละมหาวิทยาลัย, การวางแผนงบประมาณ การบริหารการเงิน และการจัดสรร ทรัพยากร, การทบทวน โครงการที่มีความสำคัญและผลกระทบสูง เป็นต้น
136. รัฐพึงใช้หลักการ Financial autonomy ในการบริหารการเงินอุดมศึกษา สร้างความชัดเจนการ บริหารการเงินโดยส่วนผสมของงบประมาณจากภาครัฐ รายได้ของมหาวิทยาลัยจากค่าเล่า เรียน งานวิจัย งานบริการวิชาการ งานการค้า และอื่น ๆ
- ความชัดเจนในการบริหารการเงินอุดมศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัย เอกชนนี้ ใช้กำหนดโครงสร้างการเงินอุดมศึกษา โดยใช้หลัก
- Sources of fund ขยายวงเงินงบประมาณที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ
  - Allocation of fund จัดสรรให้เหมาะสมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย และนโยบายที่ รัฐอยากเห็น
  - Utilization of fund ใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และมีวินัยการเงินการคลัง

ทั้งนี้บนพื้นฐานของการจัดกลุ่มมหาวิทยาลัย

การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา

137. จุดอ่อนที่สำคัญประการหนึ่งของอุดมศึกษาไทย คือ อาจารย์และระบบการพัฒนาบุคลากรใน มหาวิทยาลัย ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งจะต้องแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ ในส่วน ของต้นน้ำนั้นเกี่ยวข้องกับบริหารจัดการแหล่งทุนเพื่อพัฒนาอาจารย์ ส่วนกลางน้ำเกี่ยวข้องกับ การเพิ่มสมรรถนะให้กับอาจารย์ประจำการ ทั้งทางด้านความเป็นครู การบ่มเพาะ ความสามารถในการบริหารจัดการ และการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพและสังคม จนถึงปลายน้ำ ที่เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ยาวนานสู่อาจารย์ระดับอื่น รวมถึงการเชื่อมโยงกับภายนอกทั้งภาคเอกชน สมาคมวิชาชีพวิชาการ และภาคประชาสังคม ทั้งหมดนี้จะชัดเจนหากพิจารณาวิวัฒนาการของอาจารย์ในลักษณะวงจรชีวิต (Life Cycle) ของ บุคลากรอาจารย์
138. การพัฒนาอาจารย์เป็นความอยู่รอดของอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันใหม่ หรือ สถาบันที่มีความขาดแคลนอาจารย์ที่มีคุณภาพ การวางแผนกำลังคนจึงต้องมีกรอบที่ชัดเจนทั้ง ในเชิงปริมาณ และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเชิงคุณภาพที่เป็นความต้องการที่แท้จริง คาดว่า ใน ระยะเวลา 15 ปี จะมีความขาดแคลนอาจารย์ในระดับต่าง ๆ ประมาณ 30,000 คน ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชน ความขาดแคลนดังกล่าวอาจเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนามหาวิทยาลัยไทย

แนวทางการพัฒนา

การพัฒนาบุคลากรในอุดมศึกษา

139. การพัฒนาอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ต้องคำนึงถึงการพัฒนหลายมิติ เช่น
- : ด้านวิชาการ ความเป็นครู ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความสามารถด้าน การวิจัย สมรรถนะทางวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสาขาที่ตนรับผิดชอบ การบริหารจัดการ การ จัดกลางทางสังคม
  - : ช่วงวัยต่างๆของการทำงานและพัฒนา (Life cycle development) ตั้งแต่การบ่มเพาะ (incubation) ในช่วงต้นการทำงาน ช่วงการทำงานจริง ช่วงเป็นผู้สูงความรู้และประสบการณ์ และการเป็นคลังสมองหลังเกษียณ

โดยจัดให้มีกระบวนการ *Mentoring* โดยผู้มีความรู้และประสบการณ์ เน้นการพัฒนา
 จากการทำงานจริงเช่น *Sabbatical, Shadowing* กับภาคการผลิต ภาคสังคม โดยร่วมมือกับ
 หน่วยงานวิจัย ภาคการผลิต สมาคมวิชาการวิชาชีพ และภาคประชาสังคม

140. ข้อเสนอหลักเกี่ยวกับเกณฑ์การจัดสรรทุนสำหรับมหาวิทยาลัยรัฐและเอกชน
 : สาขาที่ประเทศไทยมีความเข้มแข็งแล้ว ให้ศึกษาภายในประเทศหรือแบบ
 ผสมผสาน ควบคู่กับเป้าหมายการสร้าง โปรแกรมชั้นนำระดับโลกในประเทศไทยสำหรับสาขา
 ที่ประเทศมีความเข้มแข็ง
 ทั้งนี้ถ้าเรียนต่างประเทศ ให้ข้ามมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก
 : สาขาขาดแคลนที่มีการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาภายในประเทศ ให้เรียนแบบ
 ผสมผสาน หากจำเป็นต้องไปเรียนต่างประเทศให้เร่งใจข้างต้นเช่นกัน
 : สาขาขาดแคลนบางสาขาและสาขาไม่มีบัณฑิตศึกษาในประเทศ เพื่อให้เกิด
 ประโยชน์สูงสุดควรให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก
 : เพิ่มจำนวนทุนทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

141. สร้างแรงจูงใจให้มหาวิทยาลัยและผู้เรียนร่วมลงทุนพัฒนาอาจารย์ ด้วยมาตรการด้านการเงิน
 เช่น ทุนจากรัฐบาลทั้งหมด ทุนรัฐบาลร่วมกับมหาวิทยาลัย ทุนรัฐบาลร่วมกับมหาวิทยาลัย
 และผู้เรียน เพื่อเพิ่มจำนวนอาจารย์ที่รับการพัฒนาได้มากขึ้น กระตุ้นให้มหาวิทยาลัยและผู้
 ผู้เรียนจริงจังกับการเรียนในสาขาวิชาและในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ อีกทั้งคำนึงถึง
 ผลตอบแทนจากการได้ทุนจากรัฐ การลงทุนของมหาวิทยาลัยและผู้เรียนเอง

142. การพัฒนามหาวิทยาลัยรัฐกลุ่มใหม่ ที่ได้กรอบอัตรากำลังจำนวนมากในช่วงต้นแผนพัฒนา
 ระยะยาวฉบับที่สองต้องให้เป็นโอกาสของการพัฒนามหาวิทยาลัยใหม่อย่างก้าวกระโดด เข้า
 ผู้ระบอบการปกครองมหาวิทยาลัยและการวางตำแหน่งในสาขาต่างๆ ทั้งนี้**รัฐบาลมหาวิทยาลัยควร**
กำหนดยุทธศาสตร์การใช้อัตรากำลังให้เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้เป็นเครื่องมือในการปรับ
ทิศทางมหาวิทยาลัย อาจารย์ที่บรรจุในอัตราใหม่ควรอยู่ในโครงการของยุทธศาสตร์การ
 พัฒนาที่กำหนดโดยมหาวิทยาลัย ให้ความสำคัญสูงสุดต่อศักยภาพและคุณภาพของอาจารย์ที่
 จะรับเข้า

143. มหาวิทยาลัยใหม่ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาอาจารย์เป็นทีม เช่นกลุ่มวิชาเขตของ
 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏตามพื้นที่หรือสหวิทยาลัยเดิม ใช้
 กระบวนการคัดเลือกและสรรหาที่ยุติธรรม โปร่งใส และมีส่วนร่วมโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง
 ภายในและนอกสถาบัน

144. กำหนดให้รัฐมีพันธกิจสนับสนุนการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรมหาวิทยาลัยเอกชน สร้าง
 แรงจูงใจให้มหาวิทยาลัยเอกชนลงทุนพัฒนาอาจารย์และบุคลากรด้วยมาตรการด้านภาษี หรือ
 การเงิน(เช่นช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายเป็นบางส่วน) ทั้งนี้**ควรขยายบทบาทและให้โควตาพิเศษ**

สำหรับมหาวิทยาลัยเอกชนในโครงการที่ไม่ผูกมัดเงื่อนไขการทำงานของผู้รับทุนว่าต้องทำงาน
 ในภาครัฐ เช่น โครงการพัฒนาบัณฑิตศึกษาและวิจัย ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ของ
 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โครงการกาญจนาภิเษกของสำนักงานกองทุน
 สนับสนุนการวิจัย โครงการ *Thailand Graduate Institute of Science and Technology- TGIST*
 ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

เครือข่ายอุดมศึกษา

- 145. มหาวิทยาลัยในระบบอุดมศึกษามีความซ้ำซ้อน แข่งชิงตลาดการศึกษา มีความสูญเปล่าของ
 โครงสร้างพื้นฐาน และไม่ทำงานโดยการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มพลังความหลากหลาย และความ
 เชี่ยวชาญที่กระจุกกระจาย
- 146. มหาวิทยาลัยไทยเองมีความแตกต่างสูง และมีช่องว่างของระดับการพัฒนา (University Divide)
 ความแตกต่างดังกล่าวมีหลายมิติ อาทิเช่น ขนาด งบประมาณ ประเภท อายุ สถานที่ตั้ง บุคลากร
 คุณภาพของนักศึกษา คุณภาพของสถาบัน ตลอดจนชื่อเสียง เป็นต้น ซึ่งหลายปัญหาของ
 อุดมศึกษาจะแก้ไขไม่ได้หากมหาวิทยาลัยยังแยกส่วนกันทำงาน ไม่รวมพลัง (Synergy) หรือแบ่ง
 งานกันทำ (Division of labor) แม้สถาบันมีคุณภาพและความเป็นเลิศ แต่เมื่อไม่ทำงานร่วมกัน
 ก็ไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานในระดับประเทศ หรือที่สูงขึ้นไปได้
- 147. สังคมไทยมีสถิติด้านผลิตภาพ (Productivity) ของแรงงานค่อนข้างต่ำ หากเปรียบเทียบกับ
 ประเทศอื่น ๆ เช่น มาเลเซีย เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ประเทศเหล่านี้มีผลิตภาพสูงกว่าไทยประมาณ
 2, 3 และ 5 เท่า ตามลำดับ ดังนั้นความเชื่อมโยงระหว่างอุดมศึกษาและภาคการผลิตเป็นหัวใจ
 สำคัญอันดับต้น ๆ ดังที่ได้กล่าวแล้ว ปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าวประการหนึ่ง คือ การ
 ใช้เครือข่ายอุดมศึกษาในการพัฒนาผลิตภาพของภาคการผลิต
- 148. เครือข่ายอุดมศึกษาเป็นปัจจัยหลักในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพื่อระดม
 บุคลากร ความเชี่ยวชาญ และฐานความรู้ที่หลากหลาย ในการสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมี
 ผลต่อทั้งเศรษฐกิจชุมชน ความเป็นอยู่ของประชาชน และชุมชนที่เข้มแข็งในที่สุด
- 149. นอกจากนี้ ความซ้ำซ้อนในลักษณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยไทย มีปรากฏอยู่มาก ตั้งแต่ความ
 ซ้ำซ้อนในหลักสูตร การเรียนการสอน อาจารย์ที่ขาดแคลน โครงสร้างพื้นฐานที่ซ้ำซ้อน
 ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่สิ้นเปลือง การทำงานแบบเครือข่ายอุดมศึกษาจะช่วยลดปัญหา
 และเพิ่มโอกาสให้แก่ละมหาวิทยาลัย

แนวทางการพัฒนา

เครือข่ายอุดมศึกษา

150. มหาวิทยาลัยในระบบอุดมศึกษาไทยมีความซ้ำซ้อน มีความแตกต่างและมีช่องว่างของระดับ การพัฒนาสถาบัน อุดมศึกษา (University Divide) แก้ปัญหาไม่ได้ถ้าไม่รวมพลัง รวมทั้ง ข้อเท็จจริงที่ว่า โจทย์ของสังคมและประเทศซับซ้อนและใหญ่เกินกว่าที่แต่ละมหาวิทยาลัยแห่ง หนึ่งจะทำโดดๆ จำเป็นที่รัฐต้องสนับสนุนการทำงานในลักษณะเครือข่ายโดยใช้กลไกการ จัดสรรทรัพยากรและอื่นๆ ที่นำไปสู่การควมรวมในมิติต่าง ๆ เช่นหลักสูตร ทรัพยากรการเรียน ู้ การลงทุนร่วมโครงสร้างพื้นฐานและการใช้ร่วม การพัฒนาบุคลากรและระบบบริหาร ฯลฯ จนถึงการควมรวมสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ โดยมีกลไกกฎหมายรองรับ

151. ทั้งนี้ควรมีการสร้างแรงจูงใจ

: ในการช่วยยกระดับขีดความสามารถและคุณภาพ โดยเฉพาะระหว่างองค์กรที่ เข้มแข็งและองค์กรใหม่หรืออ่อนแอกว่า

: สนับสนุนการทำงานในระบบเครือข่ายอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชน เพื่อให้อุดมศึกษา เป็นกลไกสำคัญของรัฐในการสร้างความเข้มแข็งและความพร้อมให้กับการกระจายอำนาจผู้ ท้องถิ่น โดยร่วมมือกับผู้นำชุมชน และประชาสังคม

: สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายทางวิชาการ

: เชื่อมโยงเครือข่ายอุดมศึกษากับภาคการผลิต อุตสาหกรรมระดับชาติ อุตสาหกรรม ระดับท้องถิ่น การวิจัยร่วม

การแบ่งภารกิจทางวิชาการแบบเดียวกับห่วงโซ่อุปทานของเอกชน การสร้างและ พัฒนาเส้นทางอาชีพ "นักวิจัยอาชีพ" ร่วมกับภาคเอกชน

: สนับสนุนการทำงานระบบเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริม คุณธรรมจริยธรรมในสังคม

จรรโลงเสรีภาพและประชาธิปไตย สร้างแบบอย่างที่ดีและแรงบันดาลใจในความ รับผิดชอบต่อสังคมต่อเยาวชน

การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

152. ดังที่ได้กล่าวไว้ในภาคอนาคต ปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องใช้การศึกษาเข้า เยียวยาเพื่อสันติสุขและการพัฒนาพื้นที่ในระยะยาว สติติของเยาวชนในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาเอกชนมีบทบาทสำคัญในพื้นที่ ในขณะที่จำนวนประชากรและเด็กในวัยเรียนมี

จำนวนค่อนข้างคงที่ แต่ผลการทดสอบทางวิชาการพบว่า เด็กนักเรียนมีความอ่อนแอด้าน วิชาการ

153. ในระดับอุดมศึกษา บัณฑิตและหลักสูตรอุดมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์มีสัดส่วนต่ำ เช่นเดียวกับ ภูมิภาคอื่น ๆ นักศึกษาในพื้นที่ที่เกือบครึ่งไปศึกษาในสถาบันนอกพื้นที่ ในขณะที่บางส่วน เดินทางไปศึกษาต่อแถบตะวันออกเฉียงและประเทศมุสลิม และโดยมากสำเร็จการศึกษาแล้ว กลับมาเป็นครู

154. มหาวิทยาลัยควรเชื่อมโยงและบูรณาการวิชาการวิชาชีพกับศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มิ เพียงจัดการเรียนการสอนด้านศาสนาเท่านั้น ระบบอุดมศึกษาเองควรให้การสนับสนุนใน ลักษณะต่าง ๆ แก่เพื่อนสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ ซึ่งมีทั้งสถาบันของรัฐ สถาบันเอกชน และ วิทยาลัยชุมชน

แนวทางการพัฒนา

การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

155. การพัฒนาอุดมศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมองภาพรวม หลายมิติ

: ทั้งทางสังคม ศาสนา ประวัติศาสตร์ การเมือง ระบบการศึกษาวิชาโลกและ ศาสนาแบบคู่ขนาน

: การแก้ปัญหาในระยะสั้น กลาง และยาว รวมถึงเป้ายุทธศาสตร์และเป้าปฏิบัติ

: ในเบื้องต้น สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชน

วิทยาลัยชุมชนในพื้นที่ และรวมถึงการระดมสรรพกำลังของสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ 14 จังหวัดและทั่วประเทศ ในลำดับต่อมา

: การพัฒนาอุดมศึกษาครอบคลุมทั้งการพัฒนาเด็กเยาวชนและนักศึกษา การพัฒนาครู และบุคลากรในพื้นที่ การสร้างความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาอุดมศึกษา ผู้อาเขียน

156. ด้านการพัฒนาเด็กเยาวชนและนักศึกษา ต้องเร่งสร้างโอกาสด้านการศึกษาให้กับเยาวชนให้ สามารถเรียนรู้วิชาที่เชื่อมต่อกับอาชีพ, พัฒนาทักษะทางภาษาโดยเฉพาะภาษาไทย ภาษาบาฮาซา มาเลเซียและอินโดนีเซีย, พัฒนาทักษะด้านวิชาการและวิชาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต, ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเยาวชนเพื่อเรียนรู้พฤติกรรมพหุวัฒนธรรม, ส่งเสริมความเข้าใจสันติ ศึกษา

157. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรในพื้นที่ อุดมศึกษาจำเป็นต้องให้ความสำคัญสูงยิ่งในการ พัฒนาครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสังคมพหุลักษณะ พหุวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนา

ระบบการเรียนการสอน คือ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้, นำโครงการครูสหกิจแก้ปัญหาความขาดแคลนครู, เสริมสร้างความรู้และทักษะอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น, สร้างความเข้าใจในการเชื่อมโยงวิชาการวิชาชีพกับศาสนาวัฒนธรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

158. **ด้านการสร้างความเข้มแข็งให้สถาบันอุดมศึกษา** สร้างและพัฒนาอาจารย์มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยชุมชนที่มีคุณภาพโดยเงื่อนไขพิเศษ, ส่งเสริมการทำงานในระบบเครือข่ายอุดมศึกษาทั้งในและนอกพื้นที่, ใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสมจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, จัดให้มีกองทุนพัฒนาอุดมศึกษาของพื้นที่เฉพาะ, เรียนรู้จากประสบการณ์การบริหารการศึกษาพิเศษของประเทศอื่น โดยเฉพาะสร้างความเชื่อมต่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโลกมุสลิม

159. **ด้านการพัฒนาการศึกษาสู่ภูมิภาคอาเซียน** เร่งพัฒนาพื้นที่ไปสู่ความร่วมมือในภูมิภาคของอาเซียน, Indonesia-Malaysia – Thailand Growth Triangle IMT-GT, Joint Development Strategy - JDS, สร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ การส่งออก และภาคบริการ กับมาเลเซียอาเซียน และโลกมุสลิม, สร้างความเข้มแข็งของวิทยาลัยชุมชนให้จัดหลักสูตรระยะสั้นและอนุปริญญาเพื่อผลิตแรงงานความรู้ (Knowledge workers) ป้อนภูมิภาค, เชื่อมโยงอุดมศึกษาไทยกับสถาบันอุดมศึกษาในมาเลเซีย

โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

160. โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ของอุดมศึกษาครอบคลุมทั้งโครงสร้างเชิงเนื้อหาสาระและโครงสร้างทางกายภาพ ที่สำคัญมี 4 ประการ คือ
- โครงสร้างหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและสังคมในปัจจุบันและอนาคต
  - สังคมสารสนเทศ สังคมฐานความรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้
  - ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตจะเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อุดมศึกษาต้องเข้าใจนัยสำคัญของเป้าหมายและวิธีการ
  - สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้
161. โครงสร้างหลักสูตรไม่ตอบสนองต่อความต้องการจากข้อเท็จจริงต่อไปนี้
- ภาคเอกชนระบุชัดเจนถึงความอ่อนด้อยของบัณฑิตทางด้าน:
    - วิชาการ (ความเข้าใจพื้นฐาน ความลึกซึ้ง การปฏิบัติจริง)
    - ทักษะอื่นๆ (การเขียนการพูด ตรรกะ ความคิด การสื่อ การแก้ปัญหา จริยธรรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง)

- ผลจากโลกาภิวัตน์ และ เทคโนโลยีก้าวหน้า ที่จะทำให้วิถีชีวิต และวิถีการทำงานของบัณฑิตในอนาคตเปลี่ยนไป การเรียนรู้ศาสตร์เฉพาะทางทั้งวิชาชีพและวิชาการดังที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน อาจไม่เพียงพอต่อความอยู่รอดและการแข่งขันของแรงงานในอนาคต
  - สถาบันอุดมศึกษาไทยในอดีตที่ผ่านมา สร้างหลักสูตรจำนวนมากตามความต้องการของสถาบัน โดยขาดการคำนึงถึงผลผลิตด้านการจ้างงาน คุณภาพของบัณฑิต หลายแห่งขยายหลักสูตรทางด้านวิชาชีพโดยขาดความพร้อม บัณฑิตจำนวนมากขาดทักษะชีวิตและความรู้รอบในศิลปวิทยาการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
162. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนย้ายยุคอุตสาหกรรมไปสู่สังคมสารสนเทศ ซึ่งมีคุณลักษณะหลายด้าน
- ภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ทำการปฏิวัติวิถีชีวิต วิถีการทำงาน และพฤติกรรมของผู้คน ในสังคมโลก
  - เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือขั้นสำคัญที่ทำให้โลกาภิวัตน์เป็นไปได้และมีอิทธิพลต่อกันและกัน และครอบงำกันไปในบางกรณี
  - เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นทั้งโอกาสและการคุกคาม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง ฯลฯ
  - เยาวชนมีทักษะการใช้เทคโนโลยีประเภทนี้เหนือผู้ใหญ่
163. การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะมีผลกระทบอย่างสูงในศตวรรษนี้ เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกระโดดของสังคม ก่อให้เกิดรูปแบบใหม่ๆ ในวิถีชีวิต การทำงาน และการปรับตัวในสถานการณ์ใหม่ๆ การเรียนรู้ตลอดชีวิตเกี่ยวข้องกับทุกสาขาอาชีพและชนทุกวัย โดยการจัดให้มีสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ไม่แข็งตัวเหมือนระบบการศึกษาปัจจุบัน มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง มีปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ พร้อมๆ กับทรัพยากรการเรียนรู้ที่อุดมและมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอ จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับกำลังคนของประเทศได้
164. สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย
- สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ภูมิทัศน์ และธรรมชาติ
  - สันทนาการ ศิลปะ ดนตรี กีฬา
  - ห้องสมุด และแหล่งเรียนรู้
  - ปฏิบัติสัมพันธ์ (Interaction) และสนทนา (Dialogue)
- สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลในผู้เรียนทั้งในเชิงวิชาการ และสุนทรียภาพของเพื่อนมนุษย์ ทั้งนี้ยังเอื้อต่อชีวิตอาจารย์และผู้บริหารการศึกษา และมีผลต่อคุณภาพชีวิตและความสุขอันเป็นที่พึงปรารถนาของประชาคมอุดมศึกษา

แนวทางการพัฒนา

โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

165. นอกเหนือจากการสนับสนุนหลักสูตรทางด้านเทคนิค วิชาการ วิชาชีพแล้ว รัฐจะให้การสนับสนุนการศึกษาในหลักสูตร "ศิลปศาสตร์" (Liberal Arts Education) ในฐานะ โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ ทั้งในลักษณะหลักสูตรเสริม เพิ่มเติม ทดแทน ตลอดจนการปรับเปลี่ยนพันธกิจของบางสถาบัน ให้เป็นมหาวิทยาลัยด้านศิลปศาสตร์เต็มรูปแบบ

นอกจากนี้ควรออกแบบหลักสูตรศิลปศาสตร์ในยุคหลังอุตสาหกรรม (Post Modern Liberal Arts) ที่สามารถรองรับความต้องการของคนรุ่นใหม่และตลาดแรงงาน เช่น คนตรี ศิลปะ เทคโนโลยีสารสนเทศ Neuro Science การบริหารจัดการ พลังงานและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและนักคิดของโลก เป็นต้น รวมทั้งคำนึงถึงการสนับสนุนการศึกษาพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ

166. อุดมศึกษาพัฒนาและใช้ศักยภาพทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อรองรับนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ e-Society, e-Industry, e-Commerce, e-Education, และ e-Government

ทั้งนี้ให้รัฐ ใช้ประโยชน์จากบุคลากรและองค์ความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ในการพัฒนาทั้งห้ายุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐ (Government procurement) ทั้งส่วนกลางและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสถาบันอุดมศึกษา หรือกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา เป็นผู้รับจ้างและให้บริการ

167. โดยผ่านวิทยาลัยชุมชนและมหาวิทยาลัย 4 ปี ซึ่งมีความใกล้ชิดและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน อุดมศึกษาจะช่วยรัฐพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลไกที่จะเป็นหัวใจหรือสมอง (Nervous system) ของการบริหารจัดการและการพัฒนาชุมชน ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ

ระบบดังกล่าวครอบคลุมทั้งโครงสร้างพื้นฐานฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การพัฒนาคน การพัฒนาระบบข้อมูล ตลอดจนการพัฒนาและบริหารจัดการองค์ความรู้ (Community knowledge management) ระดับชุมชน เพื่อให้วิทยาลัยชุมชนและมหาวิทยาลัย 4 ปี เป็นกลไก

- : การขับเคลื่อนสังคมและชุมชนสารสนเทศ (Informatization) และ
- : การบริหารจัดการองค์ความรู้

ในชุมชนและพื้นที่บริการ

168. ทุกสถาบันอุดมศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลของคนเองที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อนำไปสู่การ วางแผนอุดมศึกษาที่มีพลวัต โดยศูนย์สถิติอุดมศึกษาเป็นหน่วยกลางในการ

จัดเก็บ ประมวล วิเคราะห์ และนำข้อมูลวิเคราะห์ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมหาวิทยาลัยเจ้าของข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไป ทั้งนี้การให้ข้อมูลของสถาบันควรเป็นเงื่อนไขในกระบวนการจัดสรรงบประมาณ และการประเมินคุณภาพ

นอกจากนี้ผู้ศึกษาจะต้องจัดระบบการคุ้มครองผู้บริโภคจากการให้บริการข้อมูลสารสนเทศของมหาวิทยาลัย โดยผู้เรียนและผู้ปกครองมีสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลภูมิศึกษาที่มีความถูกต้องและทันสมัย

169. รัฐควรให้การสนับสนุนอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเข้าถึง (Access) และการลดช่องว่างดิจิทัล (Digital divide) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการการเรียนรู้ทางไกล (Distance learning) และการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ (e-Learning) ทั้งที่เป็นการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ทั้งที่เป็นการออกแบบการเรียนรู้เฉพาะตัว (Customization) ไปจนถึงการเรียนรู้ของมวลชน (Massification) ทั้งในระบบจำกัดรับและไม่จำกัดรับ

170. รัฐควรลงทุนสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านเทคโนโลยีฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เนื้อหาสาระ อุดสาหกรรมระดับชาติ การส่งออก ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล และการพัฒนาที่ยั่งยืน

171. อุดมศึกษาควรเป็นแหล่งเรียนรู้ วิจัย ทดลอง และสาธิตในการรองรับผลกระทบเชิงลบ (Discordance) อันเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

172. จัดทำกรอบนโยบายการพัฒนาระบบ "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" ของอุดมศึกษา

173. วางระบบธรรมชาติของการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเกี่ยวข้องกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม

- ประสานหลากหลาย (Multisectoral approach) ในรูปแบบของภาคีทั้งรัฐ เอกชน และประชาสังคม
- สร้างทางเลือก ข้อมูล แรงจูงใจ อุปกรณ์และสถานที่ รวมทั้งการบริหารจัดการ
- ผู้เรียนเป็นสำคัญคือหัวใจ
- สร้างกรอบการประกันคุณภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐานหลัก การยอมรับการเรียนรู้นอกระบบ และการลดช่องว่างระหว่างการเรียนรู้ในระบบกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

174. สนับสนุนโครงการนำร่องด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีภาคีติดตามและประเมินผล โดยมีฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงและเชื่อถือได้

175. ศึกษากลไกทางเลือกทางการเงินของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

176. สร้างแรงจูงใจและการแข่งขันเพื่อให้อุดมศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยนำสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ของมหาวิทยาลัยออกสู่สาธารณะ (Open courseware) ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพของสื่อการสอน โดยธรรมชาติแล้ว ยังก่อให้เกิดนวัตกรรมการเรียนที่ประกอบด้วย

- ระบบเปิดของสื่อการเรียนการสอน ที่จะทำให้นักศึกษาสามารถเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนได้ในระบบ Anywhere-Anytime ทำให้อาจารย์สามารถช่วงชิงเวลาในชั้นเรียนให้เกิดการสนทนา การแลกเปลี่ยน การโต้ถาม และการคิดนอกตำรา ได้มากขึ้นทวีคูณ เกิดเป็นช่วงเวลาคุณภาพ (Quality time) ของระบบการศึกษา
- เปิดโอกาสให้สื่อการสอนการเรียนรู้ที่เป็นเลิศสามารถแพร่กระจายและใช้ประโยชน์ทั่วประเทศจากเดิมที่ใช้เพียงไม่กี่คนในห้องเรียน เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ขาดแคลนสื่อความรู้ ผลที่ตามมาคือปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้สื่อและผู้รับสื่อ

177. สนับสนุนการลงทุนและการบริหารจัดการ ในการจัดระบบ “เครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้” ของอุดมศึกษา รวมทั้งนวัตกรรมเครือข่ายเพื่อการใช้ประโยชน์สูงสุด ลดความซ้ำซ้อน ส่งเสริมการแลกเปลี่ยน โดยห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้เหล่านี้ถือเป็นสมบัติสาธารณะ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และสังคมโดยรวม นอกเหนือจากใช้ประโยชน์ภายในสถาบัน

178. จัดตั้งกองทุนพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพสำหรับสถาบันของรัฐและสนับสนุนสิทธิประโยชน์ทางการเงินสำหรับสถาบันของเอกชน สำหรับการลงทุนในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทางปัญญาของผู้เรียน โดยเน้นความร่มรื่นของภูมิทัศน์ แหล่งเรียนรู้ แหล่งปฏิสัมพันธ์ของนักศึกษาและอาจารย์เจ้าหน้าที่ แหล่งสันตนาการต่าง ๆ ที่ครอบคลุมกีฬา ดนตรี ศิลปะ นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการมาตรฐาน รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ

บรรณานุกรม

- เกื้อ วงศ์บุญสิน และ สุวณีย์ สุรเสียงสังข์. 2547. ทักษะแรงงานไทยในอนาคตที่พึงประสงค์. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกื้อ วงศ์บุญสิน สุวณีย์ สุรเสียงสังข์. พัชราวลัย วงศ์บุญสิน และสมเกียรติ เข็มมาญจนาลัย. 2550. การพัฒนาประชากรวัยเรียนและวัยแรงงาน เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2550. ร่างแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา.
- กรมการปกครอง. 2550. “จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักร แยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่างๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2549” กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. <www.dopa.go.th>.
- คณะกรรมการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว. 2533. วัตถุประสงค์ นโยบาย มาตรการและเป้าหมายของแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547). ทบวงมหาวิทยาลัย.
- _____. สรุปสาระสำคัญของแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547). ทบวงมหาวิทยาลัย.
- _____. สาระสำคัญจากผลการวิจัยเชิงนโยบายในโครงการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547). ทบวงมหาวิทยาลัย.
- _____. อุดมศึกษาไทย : สู่ออนาคตที่ท้าทาย รายงานการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547). ทบวงมหาวิทยาลัย.
- คณะเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์การจัดการการเงินและการระดมทุนอุดมศึกษา (Financial and Funding Models) ตามแนวทางการปฏิรูประบบการเงินเพื่อการอุดมศึกษา. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- _____. โครงการออกแบบและพัฒนายุทธศาสตร์การบูรณาการบทบาทอุดมศึกษาผ่านเครือข่ายการจัดการองค์ความรู้ที่สร้างนวัตกรรม/มูลค่าเพิ่มภายใต้ศูนย์ความเป็นเลิศ. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- จรัส สุวรรณเวลา. 2546. จุดบอดบนทางสู่อรรถมาภิบาล: บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

ดิเรก ลาวัลย์ศิริ. 2550. รายงานการศึกษาเชิงนโยบายต่อการพัฒนาวิชาชีพครูไทย. คณะ
วิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

นักสิทธิ์ คูวัฒนาชัย. 2550. “พลังงานและสิ่งแวดล้อม”. เอกสารประกอบการประชุมคณะทำงาน
กำกับการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2. สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา.

นักสิทธิ์ คูวัฒนาชัย และคณะ. 2550. *แผนพัฒนาบุคลากรอุดมศึกษา*. คณะทำงานจัดทำ
แผนพัฒนาบุคลากรอุดมศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

นงเยาว์ กาญจนจวี. 2532. “เหลียวหลังแลหน้าเพื่ออนาคตการอุดมศึกษาไทย” วารสาร
ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 5 ฉบับที่ 2/2532

พงศอินทร์ ศุขขจร. 2537. *ประวัติการศึกษาไทย*. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม. กรุงเทพฯ.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พ.ศ. 2542 หน้า 1102

พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์ และคณะ. 2544. *กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศระยะพ.ศ.2544-2553
(IT2010)*. ศูนย์นวัตกรรมนโยบาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

มานิต บุญประเสริฐ และคณะ. 2549. *การพัฒนาภาวะผู้นำในระดับอุดมศึกษา*. สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา, กรุงเทพฯ.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลและสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน. 2005. *แผนพัฒนาการศึกษา
ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2550-2564)*. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ.

มหาวิทยาลัยราชภัฏ. 2550. *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏ 2550-
2554*.

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. 2550. *บทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในแผนพัฒนาอุดมศึกษา
ระยะยาว พ.ศ. 2550-2554*.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2549. *รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการสหกิจศึกษานำ
ร่องของประเทศไทย*. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

ศูนย์นวัตกรรมนโยบาย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. 2547. *รายงานฉบับสมบูรณ์
การศึกษาเชิงลึกกิจการมีงานทำของกำลังคน ระดับกลางและระดับสูง เพื่อเพิ่มผลิตภาพ
และความสามารถในการแข่งขันของประเทศ*. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

สถาบันคลังสมองของชาติ. 2550. *รายงานการวิจัยเรื่องโครงการการเรียนรู้วัฒนธรรมอุดมศึกษาที่
ทำให้เกิดผลสำเร็จใน การพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี*

ฉบับที่ 2. ศูนย์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการอุดมศึกษาและการพัฒนา.
กรุงเทพฯ.

....., *รายงานการวิจัยเรื่อง โครงการจัดแผนระยะยาวภาคประชาชน
และท้องถิ่น*. เครือข่ายบริหารการวิจัย โครงการนวัตกรรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน
ฐานราก สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). 2550. ผลการสอบโอเน็ต
<www.niets.or.th>.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2549. *แผนพัฒนากำลังคนของประเทศไทย เพื่อเพิ่มขีด
ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ*. สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน กระทรวงแรงงาน,
กรุงเทพฯ.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับ OECD (Organisation for Economic
Co-Operation and Development). 2547. *ความรู้และทักษะของเยาวชนไทยสำหรับโลกวัน
พรุ่งนี้ ผลจากการวิจัยโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ*.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2548. *ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมหลัก*. กรุงเทพฯ.
....., 2550. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)*. ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.เจ.พรินติ้ง กรุงเทพฯ.

....., 2549. *รายงานการติดตาม
ประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9
(พ.ศ. 2545-2549)*. กรุงเทพฯ.

....., 2550. “แนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง”. <www.nesdb.go.th>.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2549. *รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริม
และพัฒนาระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2549*. สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

....., 2550. *จำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ ทั้งหมด ปีการศึกษา 2549
และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาประจำปี 2548*. กลุ่มสารนิเทศ สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพฯ. <www.mua.go.th>.

Canton, James. 2006. *The Extreme Future: The Top Trends That Will Reshape the World for the Next 5, 10, and 20 Years*. Dutton, New York.

Cheng, Kai-ming. 2007. "How do Universities Excel". Strategic Development of Thailand's Higher Education Workshop. June 11-12, 2007 Century Park Hotel, Bangkok.

Dar Amit. 2007. "Labor Markets Worldwide: Key Trends and Major Policy Issue". Education for Development and Competitiveness. World Bank. May 14-25, 2007. Washington, D.C. (PowerPoint Presentation).

Debaratanarajasuda, H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn. 2006. *Education is the Golden Key*. Office of the Education Council. Bangkok.

Department of Education, Science and Training. 2007. "Information for Commonwealth Supported Students". Available at <www.goingtouni.gov.au>.

Department for Education and Skills. 2003. *The Future of Higher Education*. United Kingdom.

Economist. 2007. "French Universities: Shaking Them Up". (July 5, 2007) Available at <http://www.economist.com/research/articles.>

Fry, G. W. 2002. *Synthesis Report: From Crisis to Opportunity, the Challenges of Educational Reform in Thailand*. Office of the National Education Commission, Bangkok.

Gore, Al. 2006. *An Inconvenient Truth: The Planetary Emergency of Global Warming and What We Can Do About It*. Rodale Books.

Graduate Management Admission Council. 2007. "The Bologna Accord: A European Revolution with Global Implications". *The newsletter of the Graduate Management Admission Council*. January-February 2005. (June 18, 2007). Available at <www.gmac.com/gmac/VirtualLibrary/Publications/GMNews/>.

HERO (Higher Education and Research Opportunities in the UK). 2007. "RAE 2008". Available at <http://www.hero.ac.uk/rae/Pubs>.

Humphries, Chris. 2007. "Linking Education to the Labour Market" Education for Development and Competitiveness. World Bank. May 14-25, 2007. Washington, D.C. (PowerPoint Presentation).

Huntington, Samuel P. 1997. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon & Schuster, UK.

Isarangkun Na Ayuthaya. Chirayu. 2006. "Sufficiency Economy and Higher Education in the 21st Century". *World University Presidents Summit Proceedings and Papers*. 19-22 July 2006, Bangkok.

JETRO (Japan External Trade Organization). 2006. "Comparative Survey of the Labor Environment in ASEAN, China, India". Overseas Research Development. October 2006.

JM Consulting. 2002. *Teaching and Learning Infrastructure in Higher Education*. Report to HEFCE (Higher Education Funding Council for England).

Foster, Andrew. 2005 *Realising the Potential: A review of the future role of further education colleges*. Department of Education and Skills, Nottinghamshire, UK.

Judith S. Eaton, "An Overview of U.S. Accreditation", Council for Higher Education Accreditation, revised June 2006

Kai, M. C. and K. Y. Hak. 2006. *Facing the Knowledge Society: Reforming Secondary Education in Hong Kong and Shanghai*. World Bank, Washington, D.C..

Kim Gwang-Jo. 2007. "Education and Development: the Case of South Korea". Education for Development and Competitiveness. May 14-25, 2007. Washington, D.C. (PowerPoint presentation).

Korea Ministry of Education & Human Resources Development. 2007. *Education in Korea 2007-2008*. Seoul, Republic of Korea.

Marginson Simon and Wende Marijk van der. 2007. *Globalisation and Higher Education*. Education Working Paper No. 8. OECD, Paris.

Mazerran, Jacques, Experton William, Forestier Christian, Gauron Andre, Goursaud Serge, Prevos Albert, Salmi Jamil, Steier Francis. 2007. *Short-term Vocational Higher Education : A Global Challenge in Education*. Hachette Livre, Paris.

Ministry of Education. 2002. *Better Education: Action Plan*. The Danish Government

Ministry of Education. 2003. *Ministry of Education Strategy 2015*. Finland.

Ministry of Education. 2005. *Tertiary Education Policy Directions for 21st Century*. Government of New Zealand.

Nelson, Brendan. 2003 *Our Universities: Backing Australia's Future*. Commonwealth of Australia.

OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development). 2006. *Four Futures Scenarios for Higher Education*. OECD, Paris.

_____. *Thematic Review of Tertiary Education*. OECD, Paris.

_____. 2007. *OECD Factbook 2007 : Economic, Environmental and Social Statistics*. OECD, Paris.

Patten, Christopher. 2006. "Global Challenges and Opportunities for Higher Education in the 21st Century". Speech made at the World University Presidents Summit, Bangkok.

Randall, Jeff. 2007. "University Has Never Been Easier". Telegraph. (April 18, 2007). Available at <www.telegraph.co.uk>.

Salmi, Jamil. 2007. "Trends in Governance and Financing Reforms". Strategic Development of Thailand's Higher Education Workshop. June 11-12, 2007 Century Park Hotel, Bangkok.

Salmi Jamil and Hauptman Arthur M. 2006. *Innovations in Tertiary Education Financing : A Comparative Evaluation of Allocation Mechanisms*. World Bank, Washington, D.C.

Saroyan, Alenoush. 2007. "Quality and Staff Development". Strategic Development of Thailand's Higher Education Workshop. June 11-12, 2007 Century Park Hotel, Bangkok.

Shanghai Jiao Tong University (2007) "Ranking Criteria and Weights". Available at <www.sjtu.edu.cn>.

Stalk, Christian van, Tiessen, Jan, Clift, Jack, and Levitt, Ruth. 2007. *Student Retention in Higher Education Courses: International Comparison*. RAND, Europe.

Steering Committee to Review University Autonomy, Governance and Funding. 2005. *Autonomous Universities: Toward Peaks of Excellence*. Ministry of Education, Singapore.

The Bologna Declaration on the European space for higher education: an explanation (March 2007). Available at <<http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf>>.

Termpittayapaisith, Arkhom. *Thailand and Its Knowledge Economy*. NESDB. Available at <www.nesdb.go.th>.

The Task Force on Higher Education and Society. 2000. *Higher Education in Developing Countries: Peril and Promise*. World Bank, Washington, D.C.

Trucano Michael. 2005. *Knowledge Maps: ICT in Education*. Information for Development Program. The International Bank for Reconstruction and Development/ World Bank, Washington, D.C.

UNESCO. 2005. *Towards Knowledge Societies*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris.

UN, EC, IMF, OECD. (2002). "Manual on Statistics of International Trade in Services" M no. 86. (July 27, 2007). Available at <http://unstats.un.org/unsd/tradeserv/TFSITS/Papers/m86_english.pdf>.

U.S. Department of Education. 2007. *Strategic Plan for Fiscal Years 2007-12*. Available at <www.ed.gov>.

Washington Higher Education Coordinating Board. 2005. *2004 Strategic Master Plan for Higher Education: Update on Implementation*. Available at <www.hecb.wa.gov>.

WEF (World Economic Forum). 2005. *India and the World: Scenarios to 2025*. Geneva.

_____. *China and the World: Scenarios to 2025*. Geneva.

_____. *Russia and the World: Scenarios to 2025*. Geneva.

Wikipedia. "Liberal Arts". http://en.wikipedia.org/wiki/Liberal_arts.

World Bank. 2002. *Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education*. Washington, D.C.

_____. 2003. *Lifelong Learning in the Global Knowledge Economy: Challenges for Developing Countries*. Washington, D.C.

_____. 2006. *Development and the Next Generation*. World Development Report 2007. Washington, D.C.

_____. 2007. "Knowledge for Development (K4D Program)". The Knowledge Assessment Methodology (KAM). Available at <<http://www.worldbank.org>>

_____. 2007. *Thailand Social Monitor on Youth: Development and the Next Generation*.

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่ออุดมศึกษาไทย	1
- การเปลี่ยนแปลงของประชากร	1
- พลังงานและสิ่งแวดล้อม	2
- การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต	3
- การกระจายอำนาจการปกครอง	6
- การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง	6
- เยาวชน นักศึกษาและบัณฑิตในอนาคต	7
- เศรษฐกิจพอเพียง	8
- สถานะเศรษฐกิจของประเทศ	8
- ข้อมูลพื้นฐานและแนวโน้มเกี่ยวกับอุดมศึกษา	9
- วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ปี 2570	16
บทที่ 2 ผลการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)	22
บทที่ 3 วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์	30
- วิสัยทัศน์	30
- เป้าหมายหลักของการพัฒนาอุดมศึกษา	30
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุดมศึกษาไทย	32
บทที่ 4 สรุปเป้าหมายการรับนักศึกษาเข้าใหม่ นักศึกษารวมทั้งหมด และผู้สำเร็จการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554)	40
- เป้าหมายเชิงคุณภาพ	40
- เป้าหมายเชิงปริมาณ	40
บทที่ 5 การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล	47
- มาตรการในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ	47
- การติดตามประเมินผลแผน	48

บทที่ 1

ภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมศึกษาไทย

ในแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ได้ฉายภาพอนาคตที่จะมีผลกระทบต่อโลก ประเทศ และอุตสาหกรรมศึกษา โดยได้คาดการณ์ภาพอนาคตที่กล่าวว่ามีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสังคมไทยและอุตสาหกรรมศึกษา ประกอบด้วยผลกระทบในด้านการเปลี่ยนแปลงของประชากร พลังงานและสิ่งแวดล้อม การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต การกระจายอำนาจการปกครอง การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต รวมทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของประชากร

ในอนาคต ประชากรไทยจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2549 มีประชากร 62.83 ล้านคน คาดว่าในปี 2563 จะเพิ่มขึ้นเป็น 70.82 ล้านคน ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นในอัตราที่น้อยกว่าในอดีต เนื่องจากอัตราการเกิดของเด็กไทยลดลง ในขณะที่สังคมไทยจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Ageing society) ดังนั้นผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตของประชาชนในอนาคต อุดมศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการแก้ปัญหา และการปรับตัวของสภาพประชากรที่เปลี่ยนไปใน 3 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มเด็ก กลุ่มแรงงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ (วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

- **กลุ่มประชากรวัยเด็ก** ประชากรวัยเด็กจะลดลงจากร้อยละ 24.65 เป็น 17.95 ของประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2563 ในจำนวนนี้เด็กวัย 18-21 ปี ลดลงจาก 4.30 ล้านคน เป็น 3.77 ล้านคน ตามลำดับ นับเป็นสัญญาณที่ส่งผลกระทบต่อจำนวนที่นั่งของอุดมศึกษาในอนาคต

- **กลุ่มประชากรวัยแรงงาน** ช่วงอายุ 15-59 ปี จะมีจำนวนที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง โดยสัดส่วนต่อประชากรทั้งหมดของวัยแรงงานจะหดตัวจากร้อยละ 67 เหลือร้อยละ 62 ในปี พ.ศ. 2568 วัยแรงงาน 1.93 คนต่อประชากรวัยพึ่งพิง 1 คนในปัจจุบัน จะลดลงเหลือ 1.64 คนต่อประชากรวัยพึ่งพิงในอนาคต ซึ่งทางออกในการแก้ปัญหาที่สำคัญคือการยกระดับผลิตภาพต่อหน่วยของแรงงาน เพื่อให้สามารถป้อนผลผลิตสู่สังคมได้อย่างเพียงพอ

- **กลุ่มผู้สูงอายุ** จากการศึกษาที่มีความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข ทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น ประมาณว่าจะมีผู้สูงวัย (60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 9.4 ในปัจจุบัน เป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2563 ดังนั้น สังคมจะต้องพิจารณาถึงการจ้างงานหลัง

เกษียณอายุของประชากรกลุ่มนี้เท่าที่เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและสังคม โดยรวม การศึกษาดอกชีวิตและการฝึกทักษะจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความพร้อมดังกล่าว

นอกจากนี้ โครงสร้างประชากรยังเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นของชุมชนเมืองจากร้อยละ 31 เป็นร้อยละ 38 รวมทั้งเกี่ยวข้องกับการกระจายตัวของวัยแรงงานในภาคการผลิต โดยในปี พ.ศ. 2550 มีผู้มีงานทำประมาณ 36 ล้านคน กระจายอยู่ในภาคการเกษตร 12.85 ล้านคน ภาคการผลิต 6 ล้านคน ค้าขาย 5.46 ล้านคน ภาคบริการอื่นๆ 11 ล้านคน ซึ่งในจำนวนดังกล่าว มีผู้จบปริญญาตรีประมาณ 5.2 ล้านคน หรือร้อยละ 15 ซึ่งอาจเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญสำหรับอุดมศึกษาในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างต่อเนื่อง

พลังงานและสิ่งแวดล้อม

- พลังงานเป็นปัจจัยสำคัญต่อวิถีชีวิตและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่สิ่งแวดล้อม มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งพลังงานและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ การใช้พลังงานในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีปริมาณมหาศาล เช่น น้ำมันดิบ 80 ล้านบาร์เรลต่อวัน พลังงานไฟฟ้า 43,000 ล้าน kWh ต่อวัน ความไม่สมดุลของการใช้พลังงานเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั่วโลก มีการใช้พลังงานเบื้องต้นและพลังงานไฟฟ้าค่าเฉลี่ยของโลกทั้งสองรายการคือ 1.77 toe ต่อคน และ 2,516 kWh ตามลำดับ ในกรณีของประเทศไทยนั้น มีการใช้พลังงานเบื้องต้น 1.52 toe ต่อคน โดยเฉลี่ย และใช้พลังงานไฟฟ้า 1,865 kWh ต่อคน

- การได้มาซึ่งพลังงานจากแหล่งพลังงานฟอสซิลของโลก ซึ่งมีจำกัดโดยเฉพาะแหล่งน้ำมัน ร้อยละ 80 ของพลังงานรวมที่ใช้ในการผลิตไฟฟ้าของโลกมาจากฟอสซิล ซึ่งประกอบด้วย น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน ที่เหลือมาจากพลังงานปรมาณู พลังน้ำ พลังงานหมุนเวียนอื่นๆ เช่น ชีวมวล ลม แสงอาทิตย์

- ประเทศไทยต้องซื้อและนำเข้าพลังงานจากภายนอก ในปี พ.ศ. 2547 ไทยนำเข้าพลังงานฟอสซิลกว่าร้อยละ 70 ซื้อพลังงานไฟฟ้าประมาณร้อยละ 3 รวมเป็นมูลค่าการใช้พลังงานในประเทศ 1.227 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่สำคัญคือใช้เงินประมาณร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในการนำเข้าพลังงาน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังพึ่งพิงก๊าซธรรมชาติใช้เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าสูงถึงร้อยละ 65 ซึ่งอาจเป็นปัญหาความมั่นคงด้านพลังงาน (Energy security) ได้ เนื่องจากขาดความหลากหลายในการใช้เชื้อเพลิงอื่นๆ ผลิตไฟฟ้า เช่น ถ่านหิน น้ำมันเตา น้ำมันดีเซล

การมีงานทำและตลาดแรงงานในอนาคต

- การมีงานทำและตลาดแรงงานที่เข้มแข็งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประเทศ และความสงบสุขในสังคม อุดมศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่สร้างบุคลากรและความรู้รองรับตลาดแรงงาน ประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อตลาดแรงงาน 4 ประเด็น ประกอบด้วย โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และโลกสารสนเทศ มีสาระสำคัญ ดังนี้

- โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศในรอบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ในสภาพที่มีความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ส่งผลกระทบต่อในระดับสูงต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งที่เป็นโอกาสในการก้าวกระโดดและภาวะคุกคามต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ปัจจุบันประเทศไทยยังเป็นสังคมเกษตร แต่เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างแรงงานไทย ซึ่งมีวัยแรงงานในภาคเกษตรราว 13 ล้านคน หรือร้อยละ 39 ของแรงงานทั้งหมด แต่หากพิจารณาจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของภาคการเกษตรนั้นมีเพียงร้อยละ 8.9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หากพิจารณาจากสถิติแรงงานในภาคการเกษตรในรอบทศวรรษที่ผ่านมา พบว่ามีเกษตรกรที่เลิกอาชีพในภาคการเกษตรอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2541 แรงงานเกษตรร้อยละ 42 ลดลงเป็นร้อยละ 39 ในปี พ.ศ. 2549 แต่ละเปอร์เซ็นต์ของการออกจากภาคการเกษตร หมายถึงแรงงานไร้ฝีมือและคนว่างงานจำนวนมาก การเตรียมคนกลุ่มนี้ที่กำลังทยอยออกจากภาคการเกษตรจึงเป็นเรื่องสำคัญในระดับชาติ ดังนั้น ความท้าทายของภาครัฐและโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมศึกษา คือ การใช้การศึกษาในการยกระดับผลิตภาพของเกษตรกรเพื่อสร้างมูลค่าภาคการเกษตรที่สูงกว่าปัจจุบัน ในทางตรงกันข้าม เศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพิงต่อภาคบริการที่คนไทยจำนวนมากมีความถนัดและเชี่ยวชาญมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีการขยายตัวของแรงงานในภาคบริการจากร้อยละ 38 ในปี พ.ศ. 2541 เป็นร้อยละ 44 ในปี พ.ศ. 2549 แต่ที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนของภาคบริการในเชิงเศรษฐกิจนั้นกลับลดลงอย่างต่อเนื่อง จากมูลค่าในสัดส่วนร้อยละ 59 ในปี พ.ศ. 2541 ลดลงเป็นร้อยละ 51.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในปี พ.ศ. 2549 ทั้งที่เป็นภาคเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง สำหรับภาคอุตสาหกรรมนั้น เนื่องจากนโยบายการส่งเสริมการส่งออก ทำให้ภาคการผลิตมีพลวัตในการปรับตัวค่อนข้างดี เมื่อเทียบกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ โดยมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 29 ในปี พ.ศ. 2533 เป็นร้อยละ 36.4 , 38.5 และ 39.3 ในปี พ.ศ. 2543 , 2547 และ 2549 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติตามลำดับ โดยมีการใช้แรงงานในสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 ของแรงงานทั้งหมด ในขณะที่ภาวะการแข่งขันระหว่างประเทศและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นแรงกดดันให้อุตสาหกรรมไทยต้องยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเผชิญกับการแข่งขันจากประเทศที่มีแรงงานราคาถูก และพลังปัญญามหาศาลของประชากร เช่น จีน อินเดีย และเวียดนาม ดังนั้น การวิจัยและพัฒนาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่อาจ

ส่งผลถึงความอยู่รอดของอุตสาหกรรมไทยในอนาคต โครงสร้างแรงงานในภาคอุตสาหกรรมไทยเป็นแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมและต่ำกว่าเกือบร้อยละ 60 ในขณะที่แรงงานที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพียงร้อยละ 5 การยกระดับทักษะของแรงงานส่วนใหญ่ไปสู่แรงงานความรู้ (Knowledge workers) จึงเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งระบบอาจต้องใช้กลไกการพัฒนาอุตสาหกรรมรายสาขาเป็นตัวขับเคลื่อน

- กระแสโลกาภิวัตน์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง และสื่อสารมวลชน ส่งผลโดยตรงต่อวิถีชีวิต การงานอาชีพ ความร่วมมือกับการแข่งขัน ปัจจุบันโลกาภิวัตน์สร้างความท้าทายให้แก่อุดมศึกษาในสองลักษณะ คือ การศึกษาในฐานะการค้าประเภทบริการข้ามพรมแดน และอิทธิพลของการรวมตัวของประเทศในภูมิภาคอาเซียน ในกรณีการศึกษาข้ามพรมแดน เป็นไปตามข้อตกลงทางการค้าบริการ (General Agreement on Trade in Services : GATS) ขององค์การการค้าโลก (WTO) ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก ข้อตกลงดังกล่าวมี 4 ประเภท (Mode) คือ

- การให้บริการข้ามพรมแดน (Cross border delivery) เช่น การศึกษาทางไกล บริการทดสอบทางการศึกษา การศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ต
- การบริโภคในต่างแดน (Consumption abroad) เช่น การที่นักศึกษาไทยไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา
- การจัดหน่วยการศึกษาเชิงพาณิชย์ (Commercial presence) เช่น การให้บริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกาในไทย ซึ่งอาจจะเป็นการจัดตั้งวิทยาเขตหรือสาขาหรือการให้สัมปทาน
- การให้บริการโดยชาวต่างชาติ (Presence of natural persons) เช่น โครงการแลกเปลี่ยนอาจารย์

อุดมศึกษาไทยควรศึกษากฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเหล่านี้ ซึ่งเป็นข้อตกลงพหุภาคี รวมทั้งกฎเกณฑ์ในข้อตกลงระดับทวิภาคี เช่น ข้อตกลง FTA ที่ได้ร่วมกันแล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้ควรตระหนักถึงผลที่จะเป็นประโยชน์ต่ออุดมศึกษาไทย ทั้งในเชิงรับและเชิงรุก

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อประเทศไทยอีกด้านหนึ่ง คือ การรวมตัวของประชาชาติในอาเซียน อาเซียนได้มีความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจ และได้ขยายความร่วมมือออกไปยังสาขาอื่น ๆ รวมทั้งการศึกษา ผู้นำของอาเซียนมีความเห็นพ้องกันที่จะผลักดันให้ประเทศสมาชิกรวมตัวกันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในรูปของ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ภายในปี พ.ศ. 2558 แต่ละประเทศจึงมีการกิจที่จะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อนำประเทศไปสู่จุดที่เหมาะสมในประชาคม ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม จากตัวเลขในปี พ.ศ.2549 อาเซียนมีประชากรรวมกัน 567

ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 8.57 ของประชากรโลก ในขณะที่รายได้ต่อหัวของประชากรในประเทศในภูมิภาค มีความแตกต่างกันได้ถึง 15 เท่าในบางกรณี ในมิติทางสังคม เอเชียมีประชากรที่นับถือศาสนาหลัก ๆ เช่น อิสลาม ประมาณร้อยละ 44 และใช้ภาษาภาษา ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน การรวมตัวของอาเซียนในอนาคตอันใกล้ดังกล่าว จะทำให้เกิดการเคลื่อนย้าย (Mobility) ในหมู่ประเทศสมาชิก ในด้านประชากร แรงงาน การค้า อุตสาหกรรม ตลอดจนความรู้ ภาษา และวัฒนธรรม และ การศึกษาร่วมมือทางด้านการวิจัยและพัฒนา ก็จะเอื้อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทางความรู้ นวัตกรรม แม้กระทั่งการบริหารจัดการ จากบทเรียนของยุโรป โดยความร่วมมือโบโลญญา (Bologna Accord) ซึ่งให้เห็นว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดมาตรฐานการศึกษาและ ปริญญาที่ยอมรับร่วมกันได้ (Mutual recognition) เป็นเรื่องสำคัญในอันดับต้น ๆ ประเทศที่สามารถเป็นต้นแบบของความเข้มแข็งทางด้านคุณภาพการศึกษา ย่อมอยู่ในสถานะได้เปรียบ สามารถรองรับความต้องการและการพัฒนาได้ทั้งเชิงรับและเชิงรุก

- ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน นับตั้งแต่เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเพิ่มผลผลิตในภาคการเกษตร เทคโนโลยีที่เป็นแรงขับเคลื่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม เทคโนโลยีที่เพิ่มมูลค่าในภาคบริการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีผลต่อคุณภาพชีวิต ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ผลิตภาพ” (Productivity) และ “นวัตกรรม” (Innovation) ในกระบวนการผลิตทั้งที่เป็นสินค้าและบริการ การมองภาพอนาคตทางเทคโนโลยี (Technology foresight) ในโลกตะวันตกมักมีนักคิดอนาคต (Futurists) ที่มีแนวคิดต่อเทคโนโลยีที่มองไม่เห็นในวันนี้ เช่น เทคโนโลยีทางการแพทย์เพื่ออายุยืนยาว เทคโนโลยีเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ เทคโนโลยีด้านพลังงานใหม่ ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอุดมศึกษา การพัฒนาเทคโนโลยีโดยอุดมศึกษานั้น นอกเหนือจากการวิจัยและพัฒนาเพื่อการตีพิมพ์บทความทางวิชาการแล้ว การทำวิจัยตามความต้องการของประเทศก็เป็นประโยชน์เช่นเดียวกัน

- เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีอิทธิพลสูงต่อวิถีชีวิต อาชีพ และธุรกิจ อุตสาหกรรมใหม่ ๆ การปฏิวัติสารสนเทศเริ่มขึ้น โดยวิวัฒนาการของวงจรรวม คอมพิวเตอร์ ระบบสื่อสารโทรคมนาคม และอินเทอร์เน็ต ก่อให้เกิดการจ้างงานและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ โลกยุคสารสนเทศเป็นสังคมไร้พรมแดน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและความรู้กระทำได้ง่าย เทคโนโลยีแพร่กระจายอย่างกว้างขวาง โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลา มีนวัตกรรมและตลาดแรงงานใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มและมูลค่าสูง บนพื้นฐานของนวัตกรรม ทรัพยากรมนุษย์ โครงสร้างพื้นฐาน และอุตสาหกรรมสารสนเทศ ในนโยบายนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศของไทย (IT 2010) จะอยู่ในรูปแบบของโครงการพัฒนาทางด้านสังคม (e-Society) การศึกษา (e-Education) อุตสาหกรรม (e-Industry) พาณิชย์กรรม (e-Commerce) โดยรัฐบาลมีบทบาทนำผ่านโครงการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) นอกจากนี้ โลกยุคสารสนเทศ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเปลี่ยนแปลงวิถีการทำงาน

และการจ้างงานของแรงงานในอนาคต ซึ่งเป็นภาพอนาคตที่สำคัญต่อการออกแบบอุดมศึกษาในปัจจุบัน

การกระจายอำนาจการปกครอง

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2534 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล รวม 7,853 แห่งทั่วประเทศ โดยมีแนวทางการกระจายอำนาจประกอบด้วยการถ่ายโอนภารกิจ การกระจายอำนาจการเงิน การถ่ายโอนบุคลากร การพัฒนาระบบตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน การปรับปรุงการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบ การกำกับดูแลการถ่ายโอนภารกิจ และการสร้างระบบประกันคุณภาพบริการสาธารณะ จำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนความเชี่ยวชาญในการคิดตั้งระบบ การจัดการความรู้ การฝึกอบรมและยกระดับความสามารถของบุคลากร อปท. นอกจากนี้ ท้องถิ่นยังมีงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง คิดเป็นงบประมาณประมาณ 3.9 แสนล้านบาทในปี พ.ศ.2550 หรือประมาณ ร้อยละ 25 ของงบประมาณประเทศ และยังมีรายได้จากการจัดเก็บภาษีค่าบำรุง และการธรรมเนียมอีกด้วย โดยรายได้ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ยั่งยืนยังคงอาศัยกิจกรรมที่เป็นเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน อปท.มีความต้องการที่จะรับการสนับสนุนจากอุดมศึกษาในด้านการศึกษา การให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะอาชีพแก่ประชาชน และการให้คำปรึกษาแก่ อปท.เอง ซึ่งในภาพรวมแล้วเป็นภารกิจขนาดใหญ่ เช่น การผลักดันศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนเกี่ยวข้องกับศูนย์ 17,000 แห่ง เด็กหนึ่งล้านคนและผู้ดูแลเด็กอีก 30,000 คน ในจำนวนนี้ออกนอกเมืองร้อยละ 95 อีกทั้งโรงเรียนเทศบาลมากกว่า 600 แห่ง โรงเรียน ชชด. 200 แห่ง อุดมศึกษาซึ่งมีทรัพยากรคนและความรู้ จำเป็นต้องให้การสนับสนุน เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนา อปท. และท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการกระจายความเจริญและความยั่งยืนในการพัฒนาประเทศในระยะยาว

การจัดการความขัดแย้งและความรุนแรง

ณ ปี พ.ศ.2550 ประชากรโลกประสบปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงที่แตกต่างจากในอดีตในลักษณะต่าง ๆ บางส่วนที่กระจายมากระทบประเทศไทยบ้างน้อยบ้าง แต่ในปีเดียวกันนี้ ประเทศไทยเองก็ประสบปัญหาที่มีการใช้กำลังรุนแรง นำมาซึ่งการเสียชีวิตจำนวนมากในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งครอบคลุมจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และบางอำเภอในจังหวัดสงขลา มูลเหตุพื้นฐานมาจากการศึกษา ซึ่งมีสองระบบควบคู่กัน คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาและมุสลิม และการศึกษาศาสนาสำหรับนักเรียนมุสลิม

ในระดับประถมนั้น นักเรียนพุทธ นักเรียนพุทธ/มุสลิม(มิดิศาสนา) นักเรียนไทย/มาลาญ (มิดิชาติพันธุ์) เรียนร่วมกันในวิชาสามัญในโรงเรียน สพฐ. นักเรียนมุสลิมเรียนศาสนาเพิ่มเติมในสถานศึกษาของมัสยิด ปอเนาะ ระดับมัธยมส่วนมากเรียนแยกกัน นักเรียนพุทธและมุสลิมบางส่วนเรียนในโรงเรียนรัฐ นักเรียนมุสลิมจำนวนมากเรียนในโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เพราะโรงเรียนรัฐไม่สอนศาสนา เริ่มสร้างความแปลกแยกเชิงเผ่าพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา ตั้งแต่มัธยมจนตลอดชีวิต การเรียนในสถานศึกษาของมัสยิด ปอเนาะ โรงเรียนเอกชน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เปิดโอกาสให้ครูสอนศาสนาบางคนบิดเบือนหลักการศาสนา ประวัติศาสตร์ ตอกย้ำการถูกทอดทิ้ง การขาดโอกาส ประเด็นที่มีการใช้กระสุนคือ ศาสนา ประวัติศาสตร์ ชาตินิยม ในขณะที่ครูในโรงเรียนเอกชนและเอกชนสอนศาสนามีฐานทางวิชาการอ่อน ทำให้นักเรียนพื้นฐานอ่อนทางวิชาการ ไม่สามารถหางานนอกพื้นที่ได้ ไม่สามารถเรียนต่อในอุดมศึกษาไทยได้ นักเรียนที่ไปเรียนต่างประเทศส่วนมากเรียนทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมอันสืบเนื่องกับอิสลามจบกลับมาเป็นครูสอนศาสนา เป็นวงจรถัดเนื่องนักเรียนที่ได้โควตาเรียนนอกพื้นที่ มีปัญหาเรื่องภาษาไทย ความรู้วิชาการ การแก้ปัญหาในพื้นที่ดังกล่าวคงไม่สามารถกระทำได้ด้วยมาตรการด้านความมั่นคงเพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญต่อการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน

เยาวชน นักศึกษา และบัณฑิตในอนาคต

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อสารมวลชน ระบบการศึกษาและอุตสาหกรรมใหม่ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของสังคม วัฒนธรรม และความคิด ทำให้เด็ก เยาวชน และนักศึกษาในวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติการใช้ชีวิต การเรียนรู้ ครอบครัวยุคใหม่ สถานะทางสังคมต่างๆ ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มของสังคมภายหลังยุคอุตสาหกรรมและความทันสมัยทั้งปวง (Post-industrial / Post-modern) ในขณะเดียวกัน เริ่มมีสัญญาณที่ชี้ไปทางเปลี่ยนแปลงของชีวิตการทำงานของบัณฑิตในอนาคต ที่แตกต่างไปจากลักษณะงานปัจจุบัน เช่น การทำงานโดยมีหลายอาชีพทั้งตลอดช่วงอายุการทำงานหรือในขณะใดขณะหนึ่ง การทำงานไร้สังกัด (Freelance) ความเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนของรายได้ การจับคู่และเปลี่ยนคู่ผู้ร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องกัน (Mismatch) ระหว่างการศึกษา และทักษะอาชีพที่พึงประสงค์ในอนาคต นอกจากความเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์แล้ว ความสามารถที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนจะเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นหมู่คณะ การแก้ปัญหา การรับความเสี่ยง การออกแบบและความสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการตนเอง รวมไปถึงจริยธรรม ค่านิยมการศึกษาในศาสตร์เฉพาะหรือสาขาเฉพาะจึงไม่เพียงพออีกต่อไป แต่ต้องเสริมฐานความรู้และสมรรถนะที่จะช่วยให้นักศึกษาสามารถอยู่

ในตลาดแรงงานได้และได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านการอยู่ร่วมในสังคม การสร้างสรรค์ ความรู้เชิงปฏิบัติ และความรู้พื้นฐานทั้งทางโลก ปรชาญา และสังคม

เศรษฐกิจพอเพียง

หลักการเศรษฐกิจพอเพียงที่ประชาชนชาวไทยได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นปรัชญาของการดำรงชีวิตด้วยทางสายกลาง มีผลตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวยุคใหม่ ไปถึงประเทศ โดยมีเป้าประสงค์ในการเชื่อมโยงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมืองที่มีความสมดุล มั่นคง เป็นธรรม ยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีหลักการของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ทั้งนี้มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ความรอบรู้ คุณธรรม และความเที่ยง อุดมศึกษาจึงควรเป็นผู้นำให้ปฏิบัติ วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ รวมทั้งประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติของผู้เรียนในระดับต่าง ๆ อีกทั้งยังนำไปสู่การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมโดยรวม

สถานะเศรษฐกิจของประเทศ

ตารางที่ 1.1 แนวโน้มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

มีการเปลี่ยนแปลงในอัตราเพิ่มขึ้นใน ปี 2546-2552

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553
GDP	5,450,643	5,917,369	6,489,476	7,092,893	7,841,297	8,493,311	9,105,000	8,831,800	9,096,700

ที่มา : เอกสารงบประมาณ โดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ 2545-2553

สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ ปี 2553 เป็นร่าง พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2553 ตามมติ ครม.เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2552

ตารางที่ 1.2 แนวโน้มภาวะหนี้ต่างประเทศ ในช่วงปี 2545 – 2551

สถานะหนี้ต่างประเทศมีจำนวนยอดหนี้เงินผู้ต่างประเทศ ในปี 2545 จำนวน 846,698 ล้านบาท เป็น 409,078 ล้านบาทในปี 2550 และมีแนวโน้มลดลงทุกปีตั้งแต่ปี 2545-2551

หน่วย : ล้านบาท

ปี พ.ศ.	2545	2546	2547	2548	2549	2550	*2551
ยอดหนี้	846,698	733,306	667,424	612,648	489,414	409,078	396,045
ร้อยละต่อ GDP	15.53	12.39	10.28	8.63	6.25	4.82	4.20

ที่มา : สำนักบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง

* ข้อมูลถึง เมษายน 2551

ข้อมูลพื้นฐานและแนวโน้มเกี่ยวกับอุดมศึกษา

ตารางที่ 1.3 แนวโน้มงบประมาณอุดมศึกษา

แนวโน้มงบประมาณอุดมศึกษาต้องประมาณการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่ำ ในขณะที่งบประมาณอุดมศึกษาต้องประมาณแผ่นดินก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน

หน่วย : ล้านบาท

งบประมาณประจำปี	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555
1. งบประมาณอุดมศึกษา	45,241.96	51,798.50	63,967.31	69,541.87	74,876.10	67,545.26	73,570.30	80,132.77
2. งบประมาณการศึกษา	262,721.18	295,622.80	355,241.10	364,634.20	419,233.20	402,891.50	440,279.83	481,137.80
3. งบประมาณแผ่นดิน	1,250,000	1,360,000	1,566,200	1,660,000	1,835,000	1,700,000	1,812,710.00	1,932,850
4. ร้อยละของงบประมาณอุดมศึกษาต้องประมาณการศึกษา	17.22	17.52	18.01	19.07	17.86	16.77	16.71	16.65
5. ร้อยละของงบประมาณอุดมศึกษาต้องประมาณแผ่นดิน	3.62	3.81	4.08	4.19	4.08	3.97	4.06	4.15
6. ร้อยละของงบประมาณการศึกษาต้องประมาณแผ่นดิน	21.02	21.74	22.68	21.97	22.85	23.70	24.29	24.89

ที่มา : เอกสารงบประมาณ โดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ 2548-2552

สำนักงบประมาณ สำนักนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ : ข้อมูลงบประมาณปี 2553 เป็นตัวเลขตามกรอบมติ ครม.เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2552,

ข้อมูลปี 2554-2555 เป็นตัวเลขประมาณการ

ตารางที่ 1.4 แนวโน้มความต้องการการศึกษาระดับอุดมศึกษา

หน่วย : พันคน

ปี	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
ประมาณการผู้จบ ม.6 ¹	317.98	352	389	369	396	430	450	478	501
ประมาณการผู้จบ ปวช. ²	185	196	224	224	253	290	321	365	408
ประชากรวัย 18 ปี ³	897.67	916.69	898.36	880.39	862.78	845.53	828.62	812.64	795.80
นศ.เข้าใหม่ ⁴	544.69	548.47	553.94	560.26	566.58	574.04	582.44	590.85	599.38
นศ.เข้าใหม่ : ประชากรวัย 18 ปี	61%	67%	62%	64%	66%	68%	70%	73%	75%

ที่มา : 1,2 สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา

3 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

4 ปี 2549-2551 กลุ่มสารนิเทศ สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ปี 2552-2557 เป็นตัวเลขประมาณการ โดย สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ตารางที่ 1.5 นักศึกษารวมต่อประชากร(18-24 ปี)

หน่วย : พันคน

ปี	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557
ประชากรวัย 18-24 ปี ¹	6,674	6,537	6,407	6,278	6,153	6,030	5,909	5,791	5,675
นักศึกษารวม ^{2*}	1,837.63	1,904.23	1,949.09	2,025.93	2,083.81	2,158.32	2,221.79	2,298.64	2,358.58
นศ.รวม : ปวช.วัย 18-24 ปี	28%	29%	30%	32%	34%	36%	37%	39%	41%

ที่มา : 1 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2 ปี 2549-2551 กลุ่มสารนิเทศ สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
ปี 2552-2557 เป็นตัวเลขประมาณการ โดย สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

* รวมหลักสูตรที่จัดการศึกษาทุกประเภท เช่น ในมหาวิทยาลัยไม่จำกัดรับ มหาวิทยาลัยในระบบจำกัดรับ หลักสูตรพิเศษและภาคสมทบ

ตารางที่ 1.6 จำนวนบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดปีการศึกษา 2549 - 2550 จำแนกตามสายงาน และระดับการศึกษา

ในปี 2549 มีบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาทั้งสายวิชาการ (สายผู้สอน) และสายปฏิบัติการ (สายสนับสนุน) รวมทั้งสิ้น 134,101 คน คิดเป็นสัดส่วนคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี : ตรี : โท : เอก เป็น 25 : 37 : 29 : 9 ส่วนในปี 2550 มีจำนวนบุคลากรรวมทั้งสิ้น 142,048 คน คิดเป็นสัดส่วนคุณวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี : ตรี : โท : เอก เป็น 24 : 38 : 28 : 10

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	2549				รวม	ร้อยละ (%)	2550				รวม	ร้อยละ (%)
	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก			ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก		
วิชาการ (สาย ก) (ผู้สอน)	110	8,998	30,589	11,541	51,238	38	43	8,370	32,283	13,275	53,971	38
ปฏิบัติการ (สาย ข - ก) (สนับสนุน)	33,391	41,267	7,737	468	82,863	62	33,795	45,499	8,344	439	88,077	62
รวม	33,501	50,265	38,326	12,009	134,101	100	33,838	53,869	40,627	13,714	142,048	100
ร้อยละ (%)	25	37	29	9	100		24	38	28	10	100	

ตารางที่ 1.7 บุคลากรสายวิชาการ(สายการสอน)ในสถาบันอุดมศึกษา ปี 2549 -2550 จำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ และคุณวุฒิการศึกษา

ในปี 2549 มีบุคลากรสายวิชาการ (สายการสอน) จำนวนรวมทั้งสิ้น 51,238 คน โดยจำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ คิดเป็นสัดส่วนอาจารย์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ : รองศาสตราจารย์ : ศาสตราจารย์ เป็น 70 : 20 : 9 : 1 และจำแนกตามคุณวุฒิ ต่ำกว่าปริญญาตรี : ตรี : โท : เอก คิดเป็นสัดส่วน 0 : 18 : 60 : 22

ในปี 2550 มีบุคลากรสายวิชาการ (สายการสอน) จำนวนรวมทั้งสิ้น 53,971 คน โดยจำแนกตามตำแหน่งทางวิชาการ คิดเป็นสัดส่วนอาจารย์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ : รองศาสตราจารย์ : ศาสตราจารย์ เป็น 69 : 20 : 10 : 1 และจำแนกตามคุณวุฒิ ต่ำกว่าปริญญาตรี : ตรี : โท : เอก คิดเป็น 0 : 15 : 60 : 25

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	ตำแหน่งทางวิชาการ	ระดับการศึกษา					
		ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	ปริญญาเอก	รวม	อ. : ผศ. : รศ. : ศ
2549	อาจารย์	101	8,258	22,639	4,705	35,703	70
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	8	604	5,890	3,635	10,137	20
	รองศาสตราจารย์	0	118	2,009	2,824	4,951	9
	ศาสตราจารย์	1	18	51	377	447	1
	ผลรวม	110	8,998	30,589	11,541	51,238	100
ต่ำกว่า ป.ตรี : ป.ตรี : ป.โท : ป.เอก		0 : 18 : 60 : 22				100	
2550	อาจารย์	41	7,741	23,924	5,494	37,200	69
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์	2	502	6,077	4,039	10,620	20
	รองศาสตราจารย์	0	113	2,223	3,310	5,646	10
	ศาสตราจารย์	0	14	59	432	505	1
	ผลรวม	43	8,370	32,283	13,275	53,971	100
ต่ำกว่า ป.ตรี : ป.ตรี : ป.โท : ป.เอก		0 : 15 : 60 : 25				100	

ตารางที่ 1.8 สถานภาพการทำงานของบัณฑิต ประจำปี 2549

จากการสำรวจสถานภาพการทำงานของบัณฑิต ประจำปี 2549 พบว่า บัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 181,793 คน มีสถานภาพที่ทำงานแล้ว 136,373 คน (คิดเป็นร้อยละ 75) ที่ยังไม่ได้ทำงาน 33,165 คน (คิดเป็นร้อยละ 18) และกำลังศึกษาต่อ 12,255 คน (คิดเป็นร้อยละ 7) และเมื่อนำจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาปี 2549 ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 340,301 คน มาประมวลผลการสถานภาพการทำงานของบัณฑิตคาดว่า จะมีผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานแล้วประมาณ 255,226 คน ที่ยังไม่ได้ทำงาน 61,254 คน และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาต่อ 23,821 คน

สถานภาพการทำงาน ของบัณฑิต	จำนวนผู้สำเร็จ การศึกษาที่ตอบ แบบสอบถาม	ร้อยละ	ประมาณการผู้มีงานทำ จากจำนวนผู้สำเร็จ การศึกษามีการศึกษา 2549
ทำงานแล้ว	136,373	75	255,226
ยังไม่ได้ทำงาน	33,165	18	61,254
กำลังศึกษาต่อ	12,255	7	23,821
รวมทั้งหมด	181,793	100	340,301

ตารางที่ 1.9 ภาวะการมีงานทำของบัณฑิตจำแนกตามประเภทสถาบันอุดมศึกษาประจำปี 2549
(จากการสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิต)

สำหรับการสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิตจำแนกตามประเภทสถาบันอุดมศึกษา พบว่า บัณฑิตที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 181,793 คน มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (จำกัดรับ) จำนวน 123,519 คน (คิดเป็นร้อยละ 68) บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ไม่จำกัดรับ) มีเป็นจำนวน 36,607 คน (คิดเป็นร้อยละ 20) ส่วนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีจำนวน 21,667 คน (คิดเป็นร้อยละ 12)

หากพิจารณาตามภาวะการมีงานทำ จำแนกตามประเภทสถาบัน พบว่า บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยจากมหาวิทยาลัยทั้ง 3 ประเภท มีอัตราเฉลี่ยร้อยละของการมีงานทำประมาณ 75

ประเภทสถาบันอุดมศึกษา	รวม	ร้อยละของ กลุ่ม ม/ส	จำนวนบัณฑิตที่มีงานทำ	ร้อยละ ของการมี งานทำ
รัฐ(จำกัดรับ)	123,519	68	93,313	76
รัฐ(ไม่จำกัดรับ)	36,607	20	27,066	74
เอกชน	21,667	12	15,994	74
รวม	181,793	100	136,373	75

ที่มา : จากรายงานสรุปภาวะการมีงานทำของบัณฑิตในสถาบันอุดมศึกษา ประจำปี 2549

(ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2551) โดย กลุ่มสารนิเทศ สำนักอำนวยการ สำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา

ตารางที่ 1.10 ประมาณการภาวะการมีงานทำของบัณฑิตจบเนกตามประเภทสถาบันอุดมศึกษา ประจำปี 2549

จากจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีปี 2549 ซึ่งมีจำนวน 340,301 คน และนำมาคิดประมาณการสถานภาพการทำงานของบัณฑิตคาดว่า มีบัณฑิตที่มีงานทำ ประมาณ 256,447 คน แยกเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (จำกัดรับ) จำนวน 175,725 คน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ไม่จำกัดรับ) จำนวน 50,709 คน และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำนวน 30,013 คน

ประเภทสถาบันอุดมศึกษา	รวม	ร้อยละของ กลุ่ม ม/ส	จำนวนบัณฑิตที่มีงานทำ	ร้อยละของ การมีงานทำ
รัฐ(จำกัดรับ)	231,217	68	175,725	76
รัฐ(ไม่จำกัดรับ)	68,525	20	50,709	74
เอกชน	40,559	12	30,013	74
รวม	340,301	100	256,447	75

วิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ ปี 2570

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จัดทำวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทยในระยะ 20 ปี ซึ่งมีข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบริบทอุดมศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

1. สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมไทย

1.1 โครงสร้างเศรษฐกิจ ในปี 2550 ที่ผ่านมานั้นเศรษฐกิจไทยขยายตัวร้อยละ 4.8 ซึ่งเป็นการขยายตัวที่ช้าลงเนื่องจากผลกระทบจากสถานการณ์ภายในประเทศที่ทำให้ความเชื่อมั่นภาคธุรกิจเอกชนและประชาชนทั่วไปลดลง จึงชะลอการใช้จ่ายและการลงทุนออกไป ประกอบกับมีแรงกดดันด้านต้นทุนจากควมผันผวนในภาคการเงินที่ถูกกระทบต่อเนื่องมาจากปัญหานี้คือยคุณภาพในคลาดการณ์เศรษฐกิจ รวมทั้งแรงกดดันจากราคาน้ำมันและภาวะเงินเฟ้อที่สูงขึ้นมากในช่วงปลายปี ในปี 2550 ที่ผ่านมารการใช้จ่ายครัวเรือนจึงมีการขยายตัวเพียงร้อยละ 1.5 และการลงทุนภาคเอกชนชะลอลงมากโดยมีการขยายการลงทุนเพียงร้อยละ 0.5

สำหรับแนวโน้มในระยะ 20 ปีข้างหน้า ภาคบริการน่าจะเป็นภาคเศรษฐกิจหลักของประเทศและเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างงานและรายได้ที่เกิดจากโอกาสและกระแสแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งของโลกและของไทย เช่น ความร่วมมือในภูมิภาคในเรื่องการขนส่งและโลจิสติกส์ กระแสการให้บริการ Outsourcing ความสามารถในการเป็นศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพ/การศึกษา และแนวโน้มความนิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ตลอดจนชื่อเสียงและความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยที่ได้รับการยอมรับมากขึ้น กระแสและปัจจัยเหล่านี้จะมีส่วนช่วยให้ GNP และ GDP ของไทยขยายตัวไปพร้อมๆ กันได้

1.2 โครงสร้างทางสังคมและประชากร

1.2.1 ประชากรวัยเด็ก (0-14 ปี) มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 21.51 ปี 2551 เป็นร้อยละ 14.41 ปี 2570 ส่งผลต่อ (1) การกำหนดนโยบายและการลงทุนด้านการศึกษาที่ต้องมีการปรับขนาด ประเภท ปริมาณนักเรียนแต่ละชั้นแต่ละระดับ ตลอดจนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (2) โอกาสในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพและทั่วถึงมากขึ้นทั้งในด้าน IQ, EQ, MQ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (3) การเพิ่มโอกาสเข้าถึงการศึกษาในระดับสูงให้กว้างขวางหลากหลาย โดยเฉพาะสาขาที่เป็นความต้องการของประเทศ

1.2.2 ประชากรวัยแรงงาน (15-59 ปี) มีแนวโน้มลดลงเช่นกันจากร้อยละ 67.37 ปี 2551 เป็นร้อยละ 62.86 ปี 2570 ขณะที่คนกลุ่มนี้เป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาที่จะช่วยเพิ่มผลิตผลของประเทศ ประชากรวัยแรงงานต้องรับภาระเพิ่มขึ้นจากประชากรวัยแรงงาน 6.9 คน ดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ปี 2543 เป็นประชากรวัยแรงงาน 2.8 คน ดูแลผู้สูงอายุ 1 คน ปี 2570 กำลังแรงงานที่

ลดลงจะส่งผลต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งหลายประเทศพบว่า การที่ประเทศมีจำนวนแรงงานลดลงจะส่งผลให้มีการลดลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) นอกจากว่าผลิตภาพแรงงานจะเพิ่มขึ้นเร็วกว่าอัตราการลดลงของกำลังแรงงาน ดังนั้น การพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้จึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยเฉพาะกำลังแรงงานให้มีผลิตภาพสูง ควบคู่ไปกับการดำเนินการด้านนโยบายอื่นประกอบกัน อาทิ การปรับโครงสร้างภาคการผลิต การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต

1.2.3 ประชากรวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเท่าตัวทุกช่วงอายุ โดยผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้ (Independent Elderly) (60-69 ปี) มีสัดส่วนมากที่สุดของผู้สูงอายุ ร้อยละ 58.08 (2) กลุ่มที่พอช่วยเหลือตนเองได้ (Semi-independent Elderly อายุ 70-79 ปี) มีสัดส่วนรองลงมา ร้อยละ 32.05 และ (3) กลุ่มที่ต้ององความช่วยเหลือ (Dependent Elderly อายุตั้งแต่ 80 ปี ขึ้นไป) มีขนาดเล็กที่สุด ร้อยละ 9.87 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนา โดยผู้เกษียณอายุที่มีศักยภาพทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชนบ้านในชุมชนท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ความรู้ ความสามารถจะเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญในการร่วมกันพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ขณะเดียวกันอาจก่อให้เกิดข้อจำกัดที่ต้องเตรียมการรองรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้น ทั้งจากภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุต่าง ๆ กล่าวคือ (1) การพัฒนาการเรียนรู้ ปัจจุบันมีผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 80 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่ได้รับการศึกษา (2) การส่งเสริมการทำงาน มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 30 ที่มีงานทำ (3) ด้านสาธารณสุข ดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยกลุ่มโรคเรื้อรัง เช่น มะเร็ง โลหิตจาง ไตวาย เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ฯลฯ ซึ่งเป็นโรคที่มีค่าใช้จ่ายสูง โดยมีการประมาณการในช่วงปี 2540-2554 ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะเพิ่มขึ้น 2.5 เท่า จาก 14,340.9 ล้านบาท เป็น 35,549.7 ล้านบาท (4) ปัญหาผู้สูงอายุที่ยากจนและไร้ที่พึ่ง โดยเฉพาะในเขตชนบท ซึ่งคาดว่าจะมีจำนวนมากที่ต้องมีการจัดสวัสดิการและระบบการดูแลคุ้มครองให้เหมาะสม

1.3 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา และแนวโน้มอนาคต 20 ปีข้างหน้า ชี้ให้เห็นว่าโลกกำลังเผชิญกับวิกฤติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและการปฏิบัติ เพื่อความอยู่รอดในอนาคตอันใกล้ และเพื่อความอยู่รอดของคนรุ่นต่อไปด้วย บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกมีเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญ ดังนี้ 1) การเติบโตของประชากรและเศรษฐกิจโลกทำให้มีความต้องการบริโภคทรัพยากรเป็นจำนวนมาก 2) การใช้ทรัพยากรของโลกไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการจัดการระบบนิเวศอย่างยั่งยืน 3) การเชื่อมโยงกันทางภูมิศาสตร์และระบบนิเวศในภูมิภาค 4) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และภาวะโลกร้อน 5) วิกฤตอาหารและพลังงาน

โดยมีประเด็นวิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในอนาคต ดังนี้ 1) ภาวะโลกร้อน 2) วิกฤติทรัพยากรน้ำ 3) พื้นที่วิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศสำคัญจะมีความเปราะบางต่อการถูกบุกรุกทำลายมากยิ่งขึ้น 4) วิกฤติพืชอาหารและพืชพลังงาน 5) ความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ที่ดิน

1.4 การบริหารจัดการ การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง การปกครอง โดยประเทศที่มีนิติธรรม (Rule of Law) มีสิทธิและสำนึกรับผิดชอบ (Voice and Accountability) หรือมีการควบคุมคอร์รัปชัน (Control of Corruption) สูง โดยเฉลี่ยแล้ว จะสามารถเพิ่มรายได้ต่อหัวได้ถึง 3 เท่าในระยะยาว และประเทศที่มีลักษณะเปิดทางการเมืองสูง หรือมีความเป็นประชาธิปไตยมาก จะสามารถเพิ่มรายได้ประชาชาติถึงร้อยละ 2.53 ต่อปี ในขณะที่ประเทศที่มีลักษณะการเมืองแบบปิด เพิ่มรายได้ประชาชาติได้เพียงร้อยละ 1.41 ต่อปี

ดัชนีวัดการบริหารจัดการที่ดี ได้ชี้ว่าในช่วงพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และต่อเนื่องถึงปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2549 - 2550) ภาพลักษณ์การบริหารจัดการที่ดีของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง และมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลางอยู่ระหว่าง 5.60 - 6.74 จากคะแนนเต็ม 10 โดยในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 คะแนนการบริหารจัดการที่ดีปรับตัวลดลงอยู่ที่ 5.60 คะแนน และปี 2550 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 คะแนนการบริหารจัดการที่ดีได้ลดลงไปอยู่ที่ 5.36 คะแนน เนื่องจาก 1) ภาพลักษณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) การขาดเสถียรภาพทางการเมือง 3) การควบคุมคอร์รัปชันที่ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร

2. ภาวะแวดล้อมของการพัฒนาในช่วง 20 ปีข้างหน้า

ในอนาคต 20 ปีข้างหน้าประเทศไทยและโลกอาจต้องเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง และกระทบในระดับประเทศ อุตสาหกรรม ชุมชน ครัวเรือน จนถึงความคิดและพฤติกรรมของคน โดยมีปัจจัยหลักที่สำคัญ 10 ประการ ประกอบด้วย **แนวโน้มปัจจัยภายนอก** 7 ประการคือ (1) การรวมตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาค (2) เศรษฐกิจโลก (3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเงิน (4) ประชากรสูงอายุในโลก (5) เทคโนโลยี (6) พลังงาน (7) ภาวะโลกร้อน สำหรับ**แนวโน้มภายในประเทศไทย** ประกอบด้วย (8) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจ (9) สังคมผู้สูงอายุ และ (10) การเปลี่ยนแปลงความเป็นเมือง โดยปัจจัยหลักทั้ง 10 ประการที่คาดว่าจะส่งผลถึงภาวะแวดล้อมของการพัฒนาที่ประเทศไทยต้องเผชิญในอนาคตเป็นแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้สูงที่จะเกิดขึ้นอย่างไรก็ตามก็มีความเสี่ยงของปัจจัยอื่นๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปจากแนวโน้มหลัก เช่น

2.1 ปัจจัยภายนอก ได้แก่ วิกฤตเศรษฐกิจโลก ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ของ IMF คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจจีนยังมีความเสี่ยงที่ประสบกับการขยายตัวได้เพียงร้อยละ 6 ในระยะ 2 ปีข้างหน้าซึ่งถือว่าเป็นวิกฤตเศรษฐกิจของจีน หรือเศรษฐกิจสหรัฐที่ยังมีปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลการคลังในระดับสูง และได้ขายพันธบัตรให้แก่ประเทศต่างๆ ไปมากกว่า 2 ล้านล้าน ดอลลาร์ สหรัฐ. ในอนาคตจึงยังมีความเสี่ยงจากวิกฤตการขาดความเชื่อมั่นในค่าเงินดอลลาร์และเศรษฐกิจสหรัฐซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงอื่นๆ เช่น ภัยพิบัติ การก่อการร้าย และสงครามนิวเคลียร์ เป็นต้น

2.2 ปัจจัยภายใน ที่หากเกิดขึ้นจะทำให้ประเทศไทยไม่สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของภาวะแวดล้อมของการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ได้แก่ กรณีที่คนไทยไม่พร้อมสำหรับโลกยุคโลกาภิวัตน์และสังคมฐานความรู้ ซึ่งอาจจะมีความเป็นไปได้ถ้าระบบการศึกษาไม่ได้เตรียมคนให้พร้อม ดังนั้น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญควรเป็นเรื่องของการปฏิรูประบบการศึกษานอกจากนั้นปัญหาระยะสั้นที่อาจส่งผลยืดเยื้อจนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินมาตรการระยะยาวที่ต่อเนื่องหรือเกิดการสูญเสียทรัพยากรการลงทุนของประเทศอย่างยาวนาน เช่น ความวุ่นวายทางการเมืองหรือความขัดแย้งภายในประเทศ เป็นต้น

3. บทสรุปวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาสู่ปี 2570

สศช. ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยปี พ.ศ. 2570 ไว้ว่า *“คนไทยภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีมิติไม่ตรีบนวิถีชีวิตแห่งความพอเพียง ยึดมั่นในวัฒนธรรมประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาล การบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทั่วถึง มีคุณภาพ สังคมมีความปลอดภัยและมั่นคง อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี เกื้อกูลและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ระบบการผลิตเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน อยู่บนฐานทางเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในเวทีโลก สามารถอยู่ในประชาคมภูมิภาคและโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี”* และเพื่อให้การพัฒนาประเทศก้าวไปสู่วิสัยทัศน์ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2570 ประสบความสำเร็จนั้น มีหลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญๆ คือ

3.1 พันธกิจของประเทศ คือ 1) การพัฒนาตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจประเทศไทยให้พึ่งตนเองและแข่งขันได้ในตลาดโลก 3) ปรับโครงสร้างทางสังคมให้มีความเอื้ออาทรและพึ่งพาตนเองได้ สามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลง 4) ร่วมมือกันจัดการทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนต้องดำเนินชีวิตด้วยจิตสำนึกในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 5) เสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยควบคู่กับการบริหารจัดการที่ดีเพื่อสร้างสันติสุขและความเป็นธรรมในสังคมไทย

3.2 เป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ 1) ระบบโครงสร้างเศรษฐกิจที่พึ่งพาตัวเองเพิ่มมากขึ้น มีความมั่นคงด้านอาหาร/พลังงาน และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค 2) ประเทศไทยเชื่อมโยงและเป็นหุ้นส่วนพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้านและอนุภูมิภาค 3) สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเอื้ออาทร (Caring Society) มีความมั่นคง ปลอดภัย พึ่งตนเองได้ และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม 4) ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพที่อุดมสมบูรณ์ของภูมิภาคและโลก 5) ประเทศไทยมีการพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดีให้อยู่ในกลุ่มประเทศผู้นำร้อยละ 25 แรกของโลกในปี 2570 (ปี 2550 ไทยอยู่ในกลุ่มร้อยละ 50 แรก) และ 6) ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นมากขึ้นและอย่างเป็นธรรมาภิบาล

3.3 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ

3.3.1 ด้านเศรษฐกิจ พัฒนาภาคการผลิตที่มีความเชื่อมโยงกันสูงระหว่างภาคเกษตรอุตสาหกรรม และบริการนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มพัฒนาประเทศให้มีบทบาทนำด้านเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคในรูปแบบพันธมิตรเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในอนุภูมิภาค พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจของประเทศไทย ให้เป็นฐานในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ มีความยั่งยืนของระบบนิเวศน์ และความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย พัฒนาความมั่นคงด้านแหล่งพลังงานและพัฒนาเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ให้เชื่อมโยง มีคุณภาพ และเพียงพอต่อการตอบสนองการปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการให้มีความเข้มแข็งและแข่งขันได้

3.3.2 ด้านสังคม ปรับโครงสร้างทางสังคมรองรับการเปลี่ยนแปลงและเชื่อมโยงกับการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมสถาบันครอบครัวและชุมชนในกระบวนการพัฒนารวมทั้งต้องมีการพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงอายุ และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสภาพสังคมในอนาคต

3.3.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมสู่การอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติอย่างสมดุล ปรับการบริหารนโยบายเศรษฐกิจสู่การผลิตที่ยั่งยืน สร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากร คุ้มครองพื้นที่วิกฤติสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศที่เปราะบาง และต้องมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมและจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

3.3.4 ด้านธรรมาภิบาล เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนไทยในทุกระดับ เสริมสร้างความเข้มแข็ง ความเป็นอิสระและความโปร่งใสขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน สร้างภาคราชการที่มี

ประสิทธิภาพ ลดการบังคับควบคุม คำนึงถึงความต้องการของประชาชนและทำงานร่วมกับ
ท้องถิ่น/ชุมชน เพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน/ประชาสังคมในการบริหารจัดการประเทศให้
เข้มแข็ง ส่งเสริมภาคธุรกิจเอกชนให้เกิดความเข้มแข็ง สุจริต และมีธรรมาภิบาล ปฏิรูปกระบวนการ
ยุติธรรมให้มีความเป็นอิสระ เป็นกลางมีประสิทธิภาพ โดยชุมชนมีส่วนร่วม และต้องพัฒนาระบบ
และกลไกการป้องกันและปราบปรามทุจริตประพฤติกมิชอบให้มีพลัง และมีประสิทธิภาพในทาง
ปฏิบัติ

บทที่ 2

ผลการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีภารกิจหลักในการกำหนดนโยบายและ
แผนพัฒนาอุดมศึกษา โดยได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-
2549) เป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของ
ประเทศ โดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป้าหมายทั้งหมด 158 แห่ง แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
27 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง มหาวิทยาลัยสงขล 2
แห่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชน 62 แห่ง และวิทยาลัยชุมชน 18 แห่ง ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เป็นสถาบัน
ที่เข้าร่วมอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในปี 2547 สำหรับแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 9 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาอุดมศึกษา คือ การทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย

การดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)
ได้สิ้นสุดในปี พ.ศ.2549 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จึงได้ดำเนินการประเมินผล
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 โดยมีข้อจำกัดในการประเมินผลการดำเนินงาน คือ รัฐบาลในช่วงปี พ.ศ.
2544-2549 ได้ประกาศใช้นโยบายและยุทธศาสตร์ชาติเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ โดยรัฐบาล
ได้จัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน 4 ปี และให้หน่วยงานต่าง ๆ จัดทำแผนปฏิบัติการ 4 ปี
ให้สอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดิน 4 ปี ทำให้สถาบันอุดมศึกษากำหนดทิศทางและ
เป้าหมายการพัฒนาตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ชาติและแผนปฏิบัติการดังกล่าวเป็นหลัก โดยลด
ความสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 อีกทั้ง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มิได้ถูกนำเสนอต่อ
คณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ จึงอาจมีผลกระทบต่อการนำแผนไปสู่การปฏิบัติของ
สถาบันอุดมศึกษาได้ ประกอบกับสถาบันอุดมศึกษาบางส่วนมิได้นำแผนพัฒนาสถาบันที่
สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มาใช้ จึงไม่มีการประเมินผลระหว่างดำเนินการ (Formative
evaluation) และไม่มีการปรับแผนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศด้วย ดังนั้น การ
ประเมินการดำเนินงานในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 จึงเป็นการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานตาม
แผนของสถาบันอุดมศึกษาในช่วงจุดเริ่มต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 กับผลการดำเนินงานเมื่อ

สิ้นสุดแผนดังกล่าว การประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มีสาระสำคัญของผลการประเมิน สรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาคตามเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

1.1 ผลการดำเนินงานเชิงปริมาณ

1.1.1 นักศึกษาเข้าใหม่

ในภาพรวมอุดมศึกษาของประเทศ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดรับนักศึกษาเข้าใหม่รวมจำนวน 3,932,824 คน จากเป้าหมายของแผนจำนวน 5,409,094 คน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 27 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในระดับปริญญาเอก มีนักศึกษาเข้าใหม่ต่ำกว่าเป้าหมายมากที่สุดร้อยละ 44 รองลงมาในระดับปริญญาโท ต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 42 เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาขา พบว่า กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เดิม สามารถรองรับนักศึกษาเข้าศึกษาในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สูงกว่าเป้าหมายของแผนร้อยละ 2 ในขณะที่กลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับนักศึกษาเข้าใหม่ได้ต่ำกว่าเป้าหมาย ร้อยละ 40

1.1.2 นักศึกษารวม

ในภาพรวมอุดมศึกษาของประเทศ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาในทุกสังกัดและทุกปี การศึกษามีนักศึกษารวมจำนวน 2,243,882 คน จากเป้าหมายของแผนจำนวน 3,256,066 คน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 31 เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาขา พบว่า กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิม ในปีการศึกษา 2548 มีนักศึกษารวมในกลุ่มสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต่ำกว่าเป้าหมายมากที่สุด ร้อยละ 35 (นักศึกษารวม 945,768 คน จากเป้าหมายจำนวน 1,458,400 คน)

1.1.3 ผู้สำเร็จการศึกษา

ในภาพรวมอุดมศึกษาของประเทศ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดและทุกระดับการศึกษา มีผู้สำเร็จการศึกษารวมจำนวน 2,593,382 คน จากเป้าหมายของแผนจำนวน 3,668,718 คน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายร้อยละ 29 เมื่อจำแนกตามกลุ่มสาขา พบว่า กลุ่มสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิม มีผู้สำเร็จการศึกษาในกลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต่ำกว่าเป้าหมายของแผนมากที่สุด ร้อยละ 33

1.2 ผลการดำเนินงานเชิงคุณภาพ

1.2.1 ด้านการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา และความเป็นเลิศทางวิชาการ (Quality and Excellence)

ในภาพรวมสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานคุณภาพอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสถาบันอุดมศึกษาได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่สะท้อนถึงคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย เช่น หลักสูตร e-Learning หลักสูตรสหกิจศึกษา และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดตั้งศูนย์เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Center of Excellence) เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยแห่งความเป็นเลิศ และ/หรือแห่งการวิจัย (Excellence or Research University)

1.2.2 ด้านการขยายโอกาสการเข้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา และความเท่าเทียมกันของโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา (Access and Equity)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลในด้านการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับนักศึกษาทุกคนที่มีความรู้ ความสามารถ และมีศักยภาพในการเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม พัฒนาปรับปรุงระบบการคัดเลือก (Admissions) และมีการจัดตั้งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ สนับสนุนการจัดการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิชาการและวิชาชีพที่สอดคล้องและตั้งอยู่บนพื้นฐานความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของสังคม มีการส่งเสริมการศึกษาทางไกล และพัฒนาการเรียนการสอนเป็นระบบ e-Learning

1.2.3 ด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารอุดมศึกษา และระบบการตรวจสอบ (Efficiency and Accountability)

ในภาพรวมสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษามีระบบการบริหารจัดการอุดมศึกษาที่คล่องตัว โดยการสนับสนุนให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ พัฒนาระบบงบประมาณ ระบบบัญชี และกฎหมาย ให้เอื้อต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุดมศึกษา และในภาพรวมสถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการและเตรียมความพร้อมในด้านการบริหารบุคลากร การบริหารวิชาการ การบริหารการเงิน และปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ นอกจากนี้ยังได้พัฒนาระบบการประเมินผลการทำงานที่เน้นความโปร่งใสและเป็นธรรมมากขึ้น

1.2.4 ด้านความสอดคล้องของผลผลิตของอุดมศึกษากับความต้องการของสังคม ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ (Relevance and Delivery)

ในภาพรวมสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเดิมมุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศ ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏและวิทยาลัยชุมชนส่วนใหญ่เน้นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและตลาดแรงงาน และจากการสำรวจการดำเนินงานหรือการประกอบอาชีพอิสระของบัณฑิตและความพึงพอใจจากนายจ้าง พบว่า บัณฑิตที่จบการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.43 ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระ โดยได้รับความพึงพอใจจากนายจ้างในระดับมาก

1.2.5 ด้านการพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทย และการเปิดสู่ภูมิภาค (Internationalization and Regionalization)

ในภาพรวมสถาบันอุดมศึกษาได้มุ่งเน้นสู่ความเป็นสากลในทุกด้าน ทั้งในด้านจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษา (bilingual education) โดยจัดทำโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ (Joint International Programs) แลกเปลี่ยนอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา และจัดตั้งศูนย์การเรียนนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น และมีการเปิดสอนหลักสูตรนานาชาติ และหลักสูตรที่ให้นักศึกษาในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ เวียดนาม จีน และเขมร เข้ามาศึกษาเพิ่มมากขึ้น มีการเปิดศูนย์ภูมิภาคศึกษาและทำความตกลงกับประเทศเพื่อนบ้าน มีการปรับหลักสูตร และเนื้อหาให้สอดคล้องต่อการเรียนการสอนของนักศึกษาต่างชาติทั้งในระบบชั้นเรียนและการสอนทางไกล

1.2.6 ด้านส่งเสริมภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการอุดมศึกษาและการใช้การบริหารจัดการแบบเอกชนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (Privatization and Corporatization)

ในภาพรวมสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น โดยแก้ไขปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรและการวิจัย การส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษา การพัฒนาหลักสูตรสหกิจศึกษา การสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมรับภาระและลงทุนในการจัดการศึกษาโดยการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนมากขึ้น

1.2.7 ด้านการพัฒนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดหลักการของแผนเน้นเศรษฐกิจพอเพียง แต่ไม่ได้กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์การพัฒนา

ที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม สถาบันอุดมศึกษาได้มีการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มีการจัดตั้งหน่วยงานวิจัยทางด้านเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำโครงการวิจัยและกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำโครงการวิจัยและกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง การบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัยและบริการทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจทฤษฎีใหม่ เป็นต้น

2. ปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)

2.1 ด้านนโยบายและแผนและกลไกการบริหารแผนไปสู่การปฏิบัติ

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกประเทศ เช่น การเปิดเสรีทางการศึกษา เหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรของกระทรวงศึกษาธิการ และการประกาศใช้นโยบายและยุทธศาสตร์ของรัฐบาลเป็นแกนหลักในการพัฒนาประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนปฏิบัตินโยบาย และแผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบทิศทางในการพัฒนา ลดความสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับแผนของสถาบันให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษามีหลายแผนและมีความซ้ำซ้อน ระบบงานขาดความเชื่อมโยงของแผนในแต่ละระดับ/หน่วยงาน ทั้งแผนระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับสถาบัน ขาดความชัดเจนในกรอบทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศ

2.1.2 เป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ขาดการวิเคราะห์ศักยภาพของแต่ละสถาบันและขาดการวิเคราะห์ความต้องการ (Demand) ของตลาดแรงงานและความต้องการในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศอย่างแท้จริง ทำให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และแผนดังกล่าวไม่เป็นแผนเชิงรุก และไม่มีระบบการจัดทำแผนและตัวชี้วัดที่ชัดเจนในแผนดังกล่าว

2.1.3 กลไกหรือองค์กรหลักในการขับเคลื่อนและการกำกับติดตามและประเมินผลในระดับส่วนกลาง ยังไม่มีระบบที่ชัดเจนในเชิงปฏิบัติ มีความล่าช้า และไม่มีความต่อเนื่องในการดำเนินการ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาไม่ทราบทิศทางในการจัดทำแผนรองรับและแนวทางการในการประเมิน

2.1.4 ความชัดเจนในเชิงนโยบายในด้านต่างๆ เช่น การเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ส่งผลให้บุคลากรบางส่วนขาดความมั่นใจและลาออกจากราชการ การปฏิรูประบบการเงินอุดหนุน ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าเรียนของนักศึกษา การเปิดสอนหลักสูตรและการแข่งขันในการจัดการศึกษาในหลักสูตรบางสาขา ทำให้สถาบันอุดมศึกษาต้องปรับแผนให้สอดคล้องกับนโยบาย

2.2 ด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

2.2.1 การพัฒนาระบบและกลไกในการควบคุม ติดตาม และการประกันคุณภาพ ทั้งภายในและภายนอกของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีแนวปฏิบัติที่มีความหลากหลาย ไม่สอดคล้องกันระหว่างมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพและมีความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติ ทำให้สถาบันการศึกษาเกิดความสับสนในทิศทางการพัฒนามาตรฐานคุณภาพ ประกอบกับผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญในการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการอุดมศึกษา

2.2.2 เกณฑ์ด้านคุณภาพมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาบางเกณฑ์ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเกณฑ์ที่กำหนดสัดส่วนคุณวุฒิของอาจารย์ระดับปริญญาโท : ปริญญาเอก ในสัดส่วน 50 : 50 เป็นเกณฑ์ที่ดำเนินการได้ยาก เพราะไม่อาจสรรหาบุคลากรระดับปริญญาเอกเพื่อบรรจุใหม่ได้ ประกอบกับการพัฒนาบุคลากร โดยให้ทุนการศึกษาต่อระดับปริญญาเอกจะใช้เวลา และการควบคุมมาตรฐานหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังไม่มีกลไกที่ชัดเจนในการติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

2.2.3 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษากับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน ยังขาดความเชื่อมโยง โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษา ทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.4 การสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย ทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากรด้านการวิจัยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมในปริมาณที่ยังไม่สามารถให้สถาบันอุดมศึกษาสร้างความเป็นเลิศ นอกจากนี้ยังขาดการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ การบริหารและจัดการทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงการตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติและนานาชาติ

2.3 ด้านงบประมาณและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

2.3.1 การจัดสรรงบประมาณ ไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผน/ภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยยังเป็นการจัดสรรงบประมาณตามฐานเดิม ไม่ได้นำวิธีการจัดสรรงบประมาณต่อหัวนักศึกษามาใช้ ทำให้มหาวิทยาลัยบางแห่งได้รับงบประมาณในสัดส่วนที่

ต่ำกว่ามหาวิทยาลัยอื่นที่เปิดสอนในสาขาวิชาเดียวกัน ไม่เกิดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้มหาวิทยาลัยจะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีงบประมาณไม่เพียงพอ จำเป็นต้องใช้เงินรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ขณะเดียวกันภาครัฐมีข้อจำกัดด้านการสนับสนุนงบประมาณแก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน สำหรับงบสนับสนุนของรัฐผ่านสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังมีความไม่ชัดเจนและยังไม่ได้นำแผนมาเป็นตัวกำหนดในการกระจายงบประมาณสู่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

2.3.2 การใช้ทรัพยากรอุดมศึกษาร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ยังไม่มีความชัดเจน แม้จะมีกฎระเบียบที่เอื้อให้ใช้บุคลากรร่วมกันได้ แต่ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ

2.4 ด้านบุคลากร

สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ ยังขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ขาดการวางแผนเพื่อจัดหาบุคลากรทดแทนผู้เกษียณอายุสายวิชาการ การจัดสรรอัตราค่าจ้างสายวิชาการ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในเรื่องสัดส่วนอาจารย์ต่อจำนวนนิสิตนักศึกษา สัดส่วนคุณวุฒิ และมีปัญหาด้านการเกลี้ยอัตราค่าจ้างให้เหมาะสมกับภาระงาน เนื่องจากการลดอัตราค่าจ้างคนภาครัฐ ไม่สามารถขยายได้และการจ้างอาจารย์อัตราจ้างมีอัตราค่าจ้างต่ำกว่าคนภาครัฐ ไม่สามารถขยายได้และทำให้มหาวิทยาลัยต้องสูญเสียงบประมาณในการจ้างและพัฒนาบุคลากรใหม่ ซึ่งอาจทำให้มีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของประเทศ ประกอบกับสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง ยังไม่มีความชัดเจนเชิงนโยบายและแผนพัฒนาบุคลากร เป็นผลให้มีจำนวนบุคลากรน้อย ไม่สอดคล้องกับภาระงานและโครงสร้างองค์กร ทั้งคุณวุฒิและตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ไม่เป็นที่ไปตามเกณฑ์

2.5 ด้านระบบฐานข้อมูล

ระบบการเชื่อมต่อการให้บริการทางอินเทอร์เน็ตผ่านระบบเครือข่ายสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการศึกษา (UmiNet) ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ การเชื่อมต่อนระบบฐานข้อมูลมีปัญหา ประกอบกับระบบสารสนเทศมีความหลากหลายเกิดความซ้ำซ้อนและข้อมูลไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน ฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาไม่มีการเชื่อมต่อกันทั้งระบบ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดเก็บและการรายงานผลข้อมูลของสถาบันอุดมศึกษา

2.6 ด้านนักศึกษา

การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดเป้าหมายนักศึกษา ทั้งนักศึกษาเข้าใหม่ นักศึกษาทั้งหมด และผู้สำเร็จการศึกษา สูงกว่าจำนวนนักศึกษาที่เสนอของบประมาณ ในปี 2545-2546 ส่งผลให้จำนวนนักศึกษาดังกล่าวต่ำกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ดังนั้น การจัดทำแผนครั้งต่อไป ควรกำหนดเป้าหมายของนักศึกษาโดยคาดการณ์จากประชากรในกลุ่มอายุที่จะเข้าสู่อุดมศึกษา สาขาวิชาที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการของประเทศ จำนวนบัณฑิตในสาขานั้น ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

บทที่ 3

วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์

1. วิสัยทัศน์

วิสัยทัศน์สำหรับการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554) ภายใต้กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551-2565) มีดังนี้

1) สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มุ่งตอบสนองผู้เรียนในวัยเรียนวัยทำงาน และวัยสูงอายุ เพื่อรองรับเปลี่ยนแปลงรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ นำไปสู่การพัฒนาประเทศในกระแสโลกาภิวัตน์ได้

2) อุดมศึกษาไทยมีศักยภาพในการสร้างความรู้และนวัตกรรม และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา (Education Hub) และการวิจัยและพัฒนาในภูมิภาค บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการแข่งขันในระดับสากล สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน โดยใช้กลไกธรรมาภิบาล เครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ

2. เป้าหมายหลักของการพัฒนาอุดมศึกษา

2.1 เป้าหมายการพัฒนาอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับกรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565)

1) มุ่งยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทยเพื่อผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และมีสมรรถนะสากล สามารถเรียนรู้การใช้ชีวิตในสังคม และปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต

2) มุ่งพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาไทยในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศบนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการแข่งขันในระดับสากล รวมทั้งเพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนและท้องถิ่นบนพื้นฐานของ

เสรีภาพทางวิชาการ และเอกภาพเชิงระบบ โดยใช้กลไก ธรรมนูญภาค เครือข่ายอุดมศึกษาทั้งประเทศ

3) มุ่งแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ โดยมีส่วนช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนจากวิกฤติด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะเรื่องการว่างงาน

4) มุ่งปฏิรูปอุดมศึกษาทุกด้าน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย

2.2 เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์

แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554) ได้กำหนดเป้าหมายภายในปี 2554 ไว้ดังนี้

1) มีผู้เข้าเรียนอุดมศึกษาของประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 37 ของประชากรวัย 18-24 ปี หรือจำนวนประมาณ 2,242,970 คน

2) เพิ่มสัดส่วนผู้เข้าศึกษาอุดมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากเดิม 28 : 72 เป็น 33 : 67

3) มุ่งปฏิรูปการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มสัดส่วนคุณวุฒิอาจารย์ระดับปริญญาเอกให้เป็นร้อยละ 30

4) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีงานทำไม่น้อยกว่าร้อยละ 75

5) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีจิตสำนึกของการเป็นผู้ประกอบการ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต มีความสามารถด้านวิเคราะห์ สังเคราะห์ สามารถใช้เทคโนโลยีพื้นฐานได้เป็นอย่างดี มีทักษะในการสื่อสารทั้งภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ

6) มีสถาบันอุดมศึกษาได้รับการจัดอันดับในเวทีโลกอย่างน้อย 5 แห่ง

7) ชะลอการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาขึ้นใหม่ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 สำหรับการจัดการอุดมศึกษาเอกชนให้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญ ความต้องการในการพัฒนาประเทศ พื้นที่ให้บริการ และแนวโน้มประชากร

8) เน้นการมีส่วนร่วมของภาคอุตสาหกรรมการผลิตและภาคอุตสาหกรรมบริการ ในการเพิ่มขีดความสามารถการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และพัฒนาแรงงานที่มีความรู้ใหม่ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น รวมทั้งเพื่อเพิ่มศักยภาพของไทยในการแข่งขันกับนานาประเทศ

9) เพิ่มศักยภาพการผลิตผลงานวิจัยและนวัตกรรม ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย

10) เพิ่มจำนวนผู้เรียนอุดมศึกษานอกเหนือช่วงอายุ 18-24 ปี โดยใช้ระบบสะสมหน่วยกิตในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อรองรับการศึกษาตลอดชีวิต

11) มีพระราชบัญญัติอุดมศึกษาที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือ ในการส่งเสริมกำกับดูแลสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในเรื่องการบริหารจัดการ การเงิน คุณภาพมาตรฐาน สติติอุดมศึกษาและการรายงาน

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาอุดมศึกษาไทย

3.1 การพัฒนาอุดมศึกษาไทยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

เป้าหมาย

1) ชะลอการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สำหรับการจัดการอุดมศึกษาเอกชนให้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญ ความต้องการในการพัฒนาประเทศ พื้นที่ให้บริการ และแนวโน้มประชากร

2) ยุบเลิก/ยุบรวมสาขาวิชาที่ซ้ำซ้อนหรือที่มีมากเกินไป

3) ปฏิรูปอุดมศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย

4) พัฒนาระบบจัดตั้งเรื่องวิชาการและการดำเนินงานชีวิตอย่างมีความสุข

5) มีการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่มตามความเชี่ยวชาญของสถาบัน ประกอบด้วย (1) กลุ่มวิทยาลัยชุมชน โดยให้มีสัดส่วนอาจารย์ปริญญาเอก 10% และนักศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 20 : 80 (2) กลุ่มสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตผู้นำ โดยให้มีสัดส่วนอาจารย์ปริญญาเอก 50% และนักศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 60 : 40 (3) กลุ่มสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตเฉพาะทาง โดยให้มีสัดส่วนอาจารย์ปริญญาเอก 70% และนักศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 60 : 40 และ (4) กลุ่มสถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก โดยให้มีสัดส่วนอาจารย์ปริญญาเอก 100% และนักศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ 90 : 10

มาตรการ

1) ชะลอการขยายตัวในเชิงปริมาณ โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และให้เน้นการพัฒนาคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากประชากรวัยเรียน 18-24 ปี ที่จะเข้าเรียนอุดมศึกษามีจำนวนอัตราการเพิ่มที่ลดลง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 เป็นต้นไป แต่ต้องคำนึงถึงการกระจายตัวตามแหล่งประชากร ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา การกำหนดนโยบายอุดมศึกษาเชิงพื้นที่ที่เครือข่ายความร่วมมือและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับการจัดการอุดมศึกษาเอกชนให้คำนึงถึงความเชี่ยวชาญ และความต้องการในการพัฒนาประเทศ พื้นที่การให้บริการ และแนวโน้มประชากร

2) ดำเนินการปฏิรูปอุดมศึกษาทั้งระบบ เพื่อพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย

3) ยกกระดับวัยแรงงานที่มีความรู้ (Knowledge Workers) นอกเหนือจากการผลิตบัณฑิต และส่งเสริมการวิจัยและการทำงานร่วมกันระหว่างอุดมศึกษาและภาคเอกชน โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมรายสาขา เพื่อให้ประเทศพึ่งตนเองได้ทุกด้าน

4) จัดทำ Tracer Study ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระบบอุดมศึกษาโดยรวม เพื่อติดตามผลการประกอบอาชีพของบัณฑิต รวมทั้งการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและตัวบัณฑิต เพื่อใช้ประกอบการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการวางแผนอุดมศึกษาอย่างมีระบบ

5) จัดทำหลักเกณฑ์และกลไกการกำกับและตรวจสอบและจัดตั้งศูนย์สถิติอุดมศึกษาที่สามารถประมวลข้อมูลที่ต้องการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือเชิงนโยบายและการเงินในการให้เกิดผลทางปฏิบัติเพื่อให้ลดเล็กลูกศรที่ไม่เป็นที่ต้องการของสังคมและแรงงาน รวมทั้ง ลดเลิก/สถาบันที่มีปัญหาคุณภาพอย่างรุนแรง

6) ปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่มุ่งเน้นการประกันคุณภาพบัณฑิตด้วยการพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่คาดหวังของบัณฑิตทั้งด้านวิชาการ ทักษะอื่นๆ ที่จำเป็นเฉพาะสาขาวิชา รวมทั้งคุณลักษณะด้านคุณธรรม อริยธรรม

7) ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการเข้าถึงอุดมศึกษา โดยใช้ประโยชน์จากระบบเครือข่ายที่ครอบคลุมทั้งประเทศ ทั้งผู้อยู่ในวัยเรียน และวัยแรงงาน รวมทั้งผู้สูงอายุ

8) ให้มีการจัดสถาบันอุดมศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวิทยาลัยชุมชน 2) กลุ่มสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตผู้สำเร็จ 3) กลุ่มสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตเฉพาะทาง และ 4) กลุ่มสถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและระดับบัณฑิตศึกษาโดยเฉพาะระดับปริญญาเอก *

9) ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้เรื่องสันติศึกษา คุณค่าของสังคมพลุ๊กขันธ์ และวัฒนธรรม เพื่อสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกัน พึ่งพาซึ่งกันและกันและลดความขัดแย้ง

10) ให้มีรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสมกับกลุ่มนั้นๆ และมีกลไกในการรักษาและพัฒนาคณาจารย์ เพื่อป้องกันสมองไหลไปนอกประเทศ

11) ให้สถาบันอุดมศึกษามีส่วนช่วยปลูกจิตสำนึกให้คนไทยเห็นคุณค่าและภูมิใจในความเป็นไทย และยกระดับวัฒนธรรมไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทยให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับในระดับนานาชาติ

12) สนับสนุนให้ผู้พิการได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อใน ม/ส และให้ ม/ส จัดตั้งอำนาจความสะดวกให้กับนักศึกษาพิการ

13) สนับสนุนให้ ม/ส ที่มีพื้นที่ตั้งในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน เพื่อพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น

14) ส่งเสริมให้ ม/ส พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

15) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทมากขึ้น

หมายเหตุ * สถาบันอุดมศึกษา 4 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มวิทยาลัยชุมชน หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จัดฝึกอบรมสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเตรียมกำลังคนที่มีความรู้เข้าสู่ภาคการผลิตจริงในชุมชน สถาบันสนับสนุนรองรับการเปลี่ยนอาชีพพื้นฐาน เช่น แรงงานที่ออกจากภาคการเกษตร เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิตอันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) กลุ่มสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตผู้สำเร็จ หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงระดับภูมิภาค สถาบันมีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งให้กับหน่วยงานธุรกิจและบุคคลในภูมิภาค เพื่อรองรับการค้าเสรี สถาบันอาจมีการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาโทด้วยก็ได้

3) กลุ่มสถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตเฉพาะทาง หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตเฉพาะทางหรือเฉพาะกลุ่มสาขาวิชา ทั้งสาขาวิชาทางวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์

ชีวภาพ สังคมศาสตร์หรือมนุษยศาสตร์ รวมทั้งสาขาวิชาชีพเฉพาะทาง สถาบันอาจเน้นการทำ วิทยานิพนธ์หรือการวิจัย หรือเน้นการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะใน การประกอบอาชีพระดับสูง หรือเน้นทั้งสองด้าน รวมทั้งสถาบันอาจมีบทบาทในการพัฒนาภาค การผลิตจริงทั้งอุตสาหกรรมและบริการ สถาบันในกลุ่มนี้อาจจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะ ที่ 1 เป็นสถาบันที่เน้นระดับบัณฑิตศึกษา และลักษณะที่ 2 เป็นสถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี และ

4) กลุ่มสถาบันที่เน้นการวิจัยขั้นสูงและระดับบัณฑิตศึกษาโดยเฉพาะระดับปริญญา เอก หมายความว่า สถาบันที่เน้นการผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะระดับปริญญาเอก และเน้นการทำวิทยานิพนธ์และการวิจัย รวมถึงการวิจัยหลังปริญญาเอก สถาบันเน้นการผลิต บัณฑิตที่เป็นผู้นำทางความคิดของประเทศ สถาบันมีศักยภาพในการขับเคลื่อนอุดมศึกษาไทยให้อยู่ ในแนวหน้าระดับสากล มุ่งสร้างองค์ความรู้ ทฤษฎี และข้อค้นพบใหม่ทางวิชาการ

3.2 การเชื่อมต่อการศึกษาระดับพื้นฐานและอาชีวศึกษา

เป้าหมาย

- 1) สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาเด็กตามศักยภาพและความสามารถของตนเอง ทั้งเด็ก ที่มีความสามารถพิเศษ เด็กทั่วไป และเด็กด้อยโอกาส
- 2) กระบวนการผลิตครูการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับการปรับปรุงให้มีคุณภาพและ มาตรฐานวิชาชีพครู
- 3) มีระบบการสะสมหน่วยกิตในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอด ชีวิต
- 4) ปรับปรุงระบบการคัดเลือกการเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาให้ผู้ใช้เรียน ตรงตามศักยภาพ และความถนัด

มาตรการ

- 1) สถาบันอุดมศึกษาร่วมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพัฒนาเด็ก ในทุกกลุ่มตาม ศักยภาพ ทั้งเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เด็กทั่วไป และเด็กด้อยโอกาส เพื่อเข้าสู่ระบบอุดมศึกษา ได้ตามศักยภาพและความสามารถ โดยเฉพาะเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้มีการจัดระบบหลักสูตร เกียรตินิยม
- 2) ทบทวนกระบวนการผลิตและพัฒนาครูการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพและ เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพครู รวมทั้งส่งเสริมให้มีคนดี คนเก่งเข้ามาเรียนครู และพิจารณา คัดเลือกผู้เข้าเรียนครูที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่เฉพาะกิจ รวมทั้งผสมผสานเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าไป ในการผลิตและพัฒนาครู

3) จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันผลิตครู เพื่อพัฒนาสถาบันผลิตครูของ ประเทศให้มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพในการผลิตครูที่มีคุณภาพและจริยธรรม

4) เปิดโอกาสให้ผู้จบอาชีวศึกษาสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ได้ด้วย ความยืดหยุ่น รวมทั้งให้มีการสะสมหน่วยกิตในลักษณะธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) เพื่อเป็น การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) ของมหาวิทยาลัย โดยพิจารณาจากประสบการณ์ในการ ทำงาน และควรเปิดกว้างให้สอดคล้องกับระดับปฏิบัติการ หรือเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

5) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทช่วยทำความเข้าใจและแนะแนว การศึกษาต่อให้นักเรียนในโรงเรียน เพื่อทราบทิศทางของตลาดแรงงาน และสอดคล้องกับ ความต้องการของประเทศ

3.3 บทบาทของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ

เป้าหมาย

- 1) มีศูนย์ความเป็นเลิศที่เป็นแหล่งสร้างผลงานทางวิชาการเฉพาะสาขาใน สถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อม และเชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ เพื่อจัดระเบียบทางวิชาการใหม่ใน การจัดการบัณฑิตศึกษาและการวิจัย โดยใช้โจทย์หรือปัญหาจากภาคการผลิตจัดทำเป็นหลักสูตร การศึกษา และวิจัยบูรณาการที่ช่วยตอบโจทย์ปัญหา
- 2) มีระบบการประเมินความพร้อมในการวิจัยเพื่อสร้างความเป็นเลิศ
- 3) มีการพัฒนาระบบการวิจัยที่ชัดเจนในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้มีมหาวิทยาลัย วิจัยที่เป็นหลักในการพัฒนาการวิจัยของประเทศ
- 4) มีหลักสูตรที่พัฒนาร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและภาคธุรกิจเอกชน รวมทั้งท้องถิ่น เพื่อให้ตรงกับความต้องการของภาคเอกชนและชุมชน โดยเป็นการจัดการศึกษาที่ บูรณาการการเรียนรู้ในสถานศึกษากับการให้นักศึกษาไปปฏิบัติงานจริงเต็มเวลา และทำงานตรง ตามสาขาวิชาชีพ
- 5) อาจารย์และบุคลากร ในสถาบันอุดมศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะวิชาการและ สมรรถนะวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

มาตรการ

- 1) ประยุกต์และปรับใช้ระบบการสนับสนุนงานวิจัยในสถาบันอุดมศึกษา โดย เน้นระบบการประเมินความพร้อมในการวิจัยเพื่อสร้างความเป็นเลิศ

2) สนับสนุนให้มีการพัฒนาระบบการวิจัยที่ชัดเจนในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้มีมหาวิทยาลัยวิจัยที่เป็นหลักในการพัฒนาการวิจัยของประเทศ

3) สนับสนุนให้ทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่ายระหว่างมหาวิทยาลัย กลุ่มมหาวิทยาลัย ศูนย์ความเป็นเลิศ ภาคอุตสาหกรรม เพื่อสร้างพลังร่วมในการพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีที่เพิ่มมูลค่าในการผลิตของประเทศ

4) เร่งรัดให้สถาบันอุดมศึกษาร่วมมือกับภาคธุรกิจเอกชนและท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรที่เป็นความต้องการของภาคธุรกิจเอกชนและชุมชน ตามบทบาทและภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงบริบทของประชาคมอาเซียนด้วย

5) จัดให้มีการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างอาจารย์และบุคลากรที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และทักษะทางวิชาการ โดยเน้นด้านวิชาการ ทักษะความเป็นครู ความสามารถในการวิจัย และสมรรถนะวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

6) สนับสนุนการผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยใช้กลไกของโครงการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

7) เพิ่มขีดความสามารถของอุดมศึกษาไทยในการพัฒนาการเป็นศูนย์กลางการศึกษา วิจัย และการประชุมสัมมนาในภูมิภาค

8) เพิ่มศักยภาพของบัณฑิตในด้านการคิดวิเคราะห์ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความสามารถด้านการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับการมีงานทำในอนาคต และรองรับการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

9) ปฏิรูประบบอุดมศึกษาในด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน โดยการกำหนดมาตรการและแนวทางในการรองรับและส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักศึกษา การพัฒนาระบบการศึกษา การพัฒนาระบบการถ่ายโอนหน่วยกิต การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ฯลฯ

10) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาพัฒนาทักษะในการทำงานของนักศึกษา เพื่อให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและสามารถปฏิบัติงานได้ทันที

11) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งติดตามความก้าวหน้าของบัณฑิต สม่่าเสมอ โดย สกอ.เป็นหน่วยกำกับ

12) สนับสนุนการทำ Benchmarking ในระดับหลักสูตร เพื่อให้เห็นผลผลิตของการจัดการเรียนการสอน

13) สนับสนุนให้ ม/ส พัฒนาความรู้และทักษะฝีมือมาตรฐานให้แก่ผู้ถูกเลิกจ้างและผู้ว่างงาน ให้สามารถประกอบอาชีพอิสระ หรือเพิ่มพูนทักษะเพื่อปรับเปลี่ยนอาชีพ ให้สามารถหางานใหม่ หรือประกอบอาชีพอิสระเลี้ยงตนเองได้

14) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาและการวิจัยและพัฒนาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในรูปแบบต่างๆ อย่างสมดุล

3.4 การเงินอุดมศึกษา

เป้าหมาย

1) สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของเงินนอกงบประมาณ : งบประมาณอุดมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

2) สัดส่วนที่เพิ่มขึ้นของงบประมาณด้านการวิจัย : งบประมาณอุดมศึกษา

3) สัดส่วนงบประมาณที่เน้นการจัดสรรด้านอุปสงค์ (demand side financing) เพิ่มขึ้น

มาตรการ

1) ปรับรูปแบบการจัดการทางการเงินและการระดมทุนอุดมศึกษา โดยเน้นการจัดสรรด้านอุปสงค์ (demand side financing) มากขึ้น และเน้นการประเมินผลลัพธ์เป็นหลัก

2) พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายของอุดมศึกษา ทั้งผู้เรียน ภาครัฐ และภาคผู้ใช้บัณฑิตตามสาขาที่ประเทศต้องการ

3) พัฒนาวิธีการจัดสรรทรัพยากรในลักษณะ “กองทุนพัฒนาอุดมศึกษา” เพื่อการพัฒนาอุดมศึกษาโดยรวมให้ต่อเนื่อง ทั้งกองทุนทั่วไป กองทุนทรัพย์สินถาวร กองทุนวิจัย กองทุนห้องสมุดและเทคโนโลยี กองทุนพัฒนาบุคลากร กองทุนส่งเสริมและกองทุนคลังเงินต้นหรือกองทุนอื่น

4) ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และขยายกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น

5) สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐสามารถพึ่งตัวเองได้มากขึ้น

6) มีพระราชบัญญัติอุดมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรและการเงินอุดมศึกษา

3.5 โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้

เป้าหมาย

- 1) มีการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) เพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษา และเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 2) มีศูนย์สถิติอุดมศึกษาที่สามารถเก็บรวบรวมและประมวล วิเคราะห์และนำข้อมูลรายงานให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมหาวิทยาลัยเจ้าของข้อมูลนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนต่อไป

มาตรการ

- 1) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึง (Access) การให้บริการการเรียนรู้ทางไกล (Distance Learning) และการเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) ทั้งที่เป็นการเรียนในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
- 2) จัดทำกรอบนโยบายการพัฒนาระบบ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” ของอุดมศึกษา
- 3) สร้างแรงจูงใจและการแข่งขันเพื่อให้ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง โดยนำสื่อการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษาออกสู่สาธารณะ (Open courseware) ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
- 4) สนับสนุนการลงทุนและการบริหารจัดการในการจัดระบบ “เครือข่ายห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้” ของอุดมศึกษา
- 5) สนับสนุนการศึกษาในหลักสูตร “ศิลปศาสตร์” (Liberal Arts Education) ในฐานะ โครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้
- 6) จัดให้มีศูนย์สถิติอุดมศึกษา โดยสถาบันอุดมศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลของตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ นำไปสู่การเก็บรวบรวม ประมวล วิเคราะห์ และนำข้อมูลรายงานให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และใช้ประโยชน์ในการวางแผนอุดมศึกษาของหน่วยงานกลาง และของสถาบันอุดมศึกษา

บทที่ 4

สรุปเป้าหมายการรับนักศึกษาเข้าใหม่ นักศึกษารวมทั้งหมด และผู้สำเร็จการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554)

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีเป้าหมายการรับนักศึกษาและการผลิตบัณฑิตระดับการศึกษาต่างๆ ดังนี้

1. เป้าหมายเชิงคุณภาพ

- 1) ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีงานทำไม่น้อยกว่าร้อยละ 75
- 2) บัณฑิตมีคุณสมบัติทางวิชาการ วิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น ตรงกับกรประกอบวิชาชีพ
- 3) จัดทำระบบข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษารายบุคคลในแต่ละปี โดยแสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะความสามารถของบัณฑิตผ่าน website เพื่อให้สถานประกอบการตรวจสอบและคัดเลือกบัณฑิตที่มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ
- 4) ใช้กลไกสหกิจศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้บัณฑิตใช้เวลาเรียนรู้น้อยลง เข้าใจระบบการทำงาน และปรับตัวได้รวดเร็ว มีมุมมองในงานอาชีพกว้างขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของบัณฑิตให้มีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น มีรายได้สูงขึ้น และเป็นที่พักใจขององค์กรผู้รับบัณฑิต
- 5) สถาบันอุดมศึกษามีการวัดความพึงพอใจของผู้รับบัณฑิต

2. เป้าหมายเชิงปริมาณ

1) เป้าหมายการรับนักศึกษาเข้าใหม่

ตารางที่ 4.1 จำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ปี 2549 – 2555 จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา

ได้กำหนดเป้าหมายการเพิ่มการรับนักศึกษา ในกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (รวมวิทยาศาสตร์สุขภาพ) มากขึ้นทุกปีทุกสาขาวิชาตามศักยภาพและความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษา ส่วนเป้าหมายการรับนักศึกษาในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์มีเป้าหมาย

การผลิตผลงานเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ โดยมีเป้าหมายสัดส่วนการรับนักศึกษากลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็น 60 : 33 : 7 ในปี 2554

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	จำนวน น.ศ. เข้าใหม่ (%)		กลุ่มสาขาวิชา					
			มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ (%)		วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี (%)		วิทยาศาสตร์สุขภาพ (%)	
2549	544,690	100	394,389	72	124,786	23	25,515	5
2550	548,465	100	383,282	70	137,689	25	27,494	5
2551	553,936	100	373,269	68	151,060	27	29,607	5
2552	560,257	100	363,762	65	164,581	29	31,914	6
2553	566,578	100	354,255	63	178,102	31	34,221	6
2554	574,036	100	345,444	60	191,623	33	36,969	7
2555	582,444	100	337,189	58	205,144	35	40,111	7

ตารางที่ 4.2 จำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ปี 2549 – 2555 จำแนกตามระดับการศึกษา

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษารับนักศึกษาเข้าใหม่ทุกระดับตั้งแต่ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีขึ้นไปจนถึงระดับปริญญาเอกเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปี 2554 จะรับนักศึกษาเข้าใหม่ จำนวนรวมทั้งสิ้น 574,036 คน

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555
1)ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี	22,148	20,994	21,322	22,156	22,990	24,520	26,603
2)ปริญญาตรี	465,477	469,507	473,537	477,567	481,597	485,627	489,657
3)ปริญญาโท	54,028	54,661	55,428	56,389	57,350	58,752	60,548
4)ปริญญาเอก	3,037	3,303	3,649	4,145	4,641	5,137	5,636
รวม	544,690	548,465	553,936	560,257	566,578	574,036	582,444

ตารางที่ 4.3 จำนวนนักศึกษาเข้าใหม่ปี 2549 -2555 จำแนกตามประเภทสถาบัน

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยเอกชนรับนักศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ (ปี 2554) มีเป้าหมายสัดส่วนการรับนักศึกษาใหม่ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (จำกัดรับ) : สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ไม่จำกัดรับ) : สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็น 63 : 21 : 16

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	ประเภทสถาบันอุดมศึกษา					รัฐ(จำกัดรับ):รัฐ(ไม่จำกัดรับ):เอกชน
	รัฐ(จำกัดรับ)	รัฐ(ไม่จำกัดรับ)	เอกชน	รวม	รัฐ(จำกัดรับ):รัฐ(ไม่จำกัดรับ):เอกชน	
2549	335,655	126,351	82,684	544,690	62 : 23 : 15	
2550	339,919	125,000	83,546	548,465	62 : 23 : 15	
2551	344,555	123,819	85,562	553,936	62 : 22 : 16	
2552	349,847	122,800	87,610	560,257	62 : 22 : 16	
2553	355,139	121,781	89,658	566,578	63 : 21 : 16	
2554	361,568	120,762	91,706	574,036	63 : 21 : 16	
2555	368,947	119,743	93,754	582,444	63 : 21 : 16	

2) เป้าหมายจำนวนนักศึกษารวมทั้งหมด

ตารางที่ 4.4 จำนวนนักศึกษารวมปี 2549-2555 จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 คาดว่าจำนวนนักศึกษารวมในสถาบันอุดมศึกษาจะเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง โดยในปี 2554 จะมีนักศึกษารวมจำนวน 2,158,317 คน และมีเป้าหมายสัดส่วนนักศึกษารวมทั้งหมดกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็น 67 : 26 : 7

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	จำนวน น.ศ. รวม (%)		กลุ่มสาขาวิชา					
			มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		วิทยาศาสตร์สุขภาพ	
			(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
2549	1,837,625	100	1,370,099	75	389,264	21	78,262	4
2550	1,904,203	100	1,375,698	72	439,422	23	89,083	5
2551	1,949,085	100	1,388,816	71	452,588	23	107,681	6
2552	2,025,929	100	1,405,393	69	499,519	25	121,017	6
2553	2,083,807	100	1,420,955	68	525,021	25	137,831	7
2554	2,158,317	100	1,441,161	67	564,810	26	152,346	7
2555	2,221,787	100	1,458,271	65	595,074	27	168,442	8

ตารางที่ 4.5 จำนวนนักศึกษารวมปี 2549-2555 จำแนกตามระดับการศึกษา

สำหรับนักศึกษารวมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นั้น คาดว่าจะมีนักศึกษารวมเพิ่มขึ้นทุกปีในทุกระดับการศึกษา จากปีการศึกษา 2551 มีจำนวน 1,949,085 คนเป็น 2,158,317 คน ในปีการศึกษา 2554

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555
1)ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี	96,058	61,702	64,248	59,768	62,343	64,183	66,513
2)ปริญญาตรี	1,580,386	1,661,646	1,696,850	1,762,680	1,808,062	1,867,081	1,917,013
3)ปริญญาโท	149,687	166,712	172,118	185,271	193,259	204,706	213,891
4)ปริญญาเอก	11,640	14,143	15,869	18,210	20,143	22,347	24,370
รวม	1,837,771	1,904,203	1,949,085	2,025,929	2,083,807	2,158,317	2,221,787

ตารางที่ 4.6 จำนวนนักศึกษารวมปี 2549-2555 จำแนกตามประเภทของสถาบัน

ในช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ในปี 2551 คาดว่า สถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทจะมีนักศึกษารวมคิดเป็นสัดส่วนนักศึกษารวมในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (จำกัดรับ) : สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ไม่จำกัดรับ) : สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็น 61 : 26 : 13 และเมื่อสิ้นแผนพัฒนาฯ ในปี 2554 คาดว่า จะเท่ากับ 66 : 20 : 14 ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (จำกัดรับ) และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะมีจำนวนนักศึกษารวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ไม่จำกัดรับ) จะมีจำนวนนักศึกษาลดลง

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	ประเภทสถาบันอุดมศึกษา				
	รัฐ(จำกัดรับ)	รัฐ(ไม่จำกัดรับ)	เอกชน	รวม	รัฐ(จำกัดรับ):รัฐ(ไม่จำกัดรับ):เอกชน
2549	1,023,221	569,696	244,708	1,837,625	56 : 31 : 13
2550	1,103,815	540,829	259,559	1,904,203	58 : 28 : 14
2551	1,179,255	513,585	256,245	1,949,085	61 : 26 : 13
2552	1,266,655	485,259	274,015	2,025,929	62 : 24 : 14
2553	1,349,750	457,655	276,402	2,083,807	65 : 22 : 13
2554	1,436,659	429,570	292,088	2,158,317	66 : 20 : 14
2555	1,521,031	401,806	298,951	2,221,787	68 : 18 : 14

3) เป้าหมายผู้สำเร็จการศึกษา

ตารางที่ 4.7 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาปี 2548 – 2554 จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา

เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 ในปี 2554 ประมาณการผู้สำเร็จการศึกษามีจำนวน 399,688 คน ซึ่งจำนวนผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่ผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง โดยในปีการศึกษา 2551 มีสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษากลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็น 71 : 23 : 6 และเมื่อสิ้นแผนฯ ในปีการศึกษา 2554 เป็น 67 : 26 : 7 ในปี 2554

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษารวม (%)		กลุ่มสาขาวิชา					
			มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์		วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี		วิทยาศาสตร์สุขภาพ	
2548	332,935	100	250,641	75	71,616	22	10,678	3
2549	340,301	100	253,722	75	72,086	21	14,493	4
2550	352,630	100	254,759	72	81,374	23	16,497	5
2551	360,942	100	257,188	71	83,813	23	19,941	6
2552	375,172	100	260,258	69	92,503	25	22,411	6
2553	385,890	100	263,140	68	97,226	25	25,524	7
2554	399,688	100	266,882	67	104,594	26	28,212	7

ตารางที่ 4.8 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาปี 2548 – 2554 จำแนกตามระดับการศึกษา

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีทุกระดับการศึกษา โดยในปี 2551 ประมาณการจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับต่ำกว่า 360,942 คน และเมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 ในปี 2554 เท่ากับ 399,688 คน

หน่วย : คน

ระดับการศึกษา	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554
1)ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี	12,141	17,789	11,426	11,898	11,068	11,545	11,886
2)ปริญญาตรี	290,409	292,664	307,712	314,231	326,422	334,826	345,756
3)ปริญญาโท	28,229	27,720	30,873	31,874	34,309	35,789	37,908
4)ปริญญาเอก	2,156	2,129	2,619	2,939	3,372	3,730	4,138
รวม	332,935	340,301	352,630	360,942	375,172	385,890	399,688

ตารางที่ 4.9 จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาปี 2548 -2554 จำแนกตามประเภทสถาบัน

ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 คาดว่า จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐ (จำกัดรับ) และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น ในขณะที่สถาบันอุดมศึกษา (ไม่จำกัดรับ) มีแนวโน้มที่ลดลง โดยในปี 2551 สัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐ (จำกัดรับ) : สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ไม่จำกัดรับ) : สถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็น 61 : 26 : 13 และเมื่อสิ้นแผนฯ ในปี 2554 เป็น 67 : 20 : 13

หน่วย : คน

ปีการศึกษา	ประเภทสถาบันอุดมศึกษา				
	รัฐ(จำกัดรับ)	รัฐ(ไม่จำกัดรับ)	เอกชน	รวม	รัฐ(จำกัดรับ):รัฐ(ไม่จำกัดรับ):เอกชน
2548	176,354	109,477	47,104	332,935	53 : 33 : 14
2549	189,485	105,499	45,316	340,301	56 : 31 : 13
2550	204,410	100,154	48,066	352,630	58 : 28 : 14
2551	218,381	95,108	47,453	360,942	61 : 26 : 13
2552	234,566	89,863	50,744	375,172	62 : 24 : 14
2553	249,954	84,751	51,185	385,890	65 : 22 : 13
2554	266,048	79,550	54,090	399,688	67 : 20 : 13

บทที่ 5

การแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2551-2554) เป็นการจัดทำแผนภายใต้กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2551-2565) ซึ่งจะประกอบด้วยแผนพัฒนาอุดมศึกษา รวม 3 ฉบับ คือ ฉบับที่ 10 , 11 และ 12

ดังนั้น การกำหนดมาตรการในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล จึงมีหลักการ ดังนี้

1. มาตรการในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ มีหลักการที่ต้องสอดคล้องกับแนวคิดภายใต้กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว รวมทั้ง การกระจายอำนาจ ไปสู่สถาบันอุดมศึกษา การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี แนวคิดในการปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณ ที่เน้น Demand Side Financing มากขึ้น และการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงกำหนดมาตรการหลักในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1.1 ระดับนโยบาย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา)

(1) ยึดเป้าหมายรวมเป็นเป้าหมายระดับชาติในการผลิตกำลังคน โดยแยกออกเป็น 3 กลุ่มวิชา คือ กลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มวิทยาศาสตร์สุขภาพ และกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(2) เน้นเป้าหมายการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และการมีงานทำในรายอุตสาหกรรม

(3) เน้นการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนบนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ และเอกภาพเชิงระบบ

(4) มีศูนย์สถิติอุดมศึกษาเพื่อทำหน้าที่จัดเก็บข้อมูลจากสถาบันอุดมศึกษาให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อนำไปสู่การประมวล วิเคราะห์ และนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนอุดมศึกษาของหน่วยงานกลางและของสถาบันอุดมศึกษา

(5) ให้มีการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อกำกับติดตามการจัดการอุดมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10

1.2 ระดับมหาวิทยาลัย/สถาบัน

(1) ให้ใช้เป้าหมายในภาพรวมการผลิตบัณฑิต ใน 3 กลุ่มสาขาวิชาในการเสนอค่าของประมาณรายจ่ายประจำปีของแต่ละสถาบันอุดมศึกษา

(2) ให้เน้นการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ และมีงานทำ

(3) ให้เน้นการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพและสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต รวมทั้งเน้นการสร้างความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

(4) ให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาตัวบ่งชี้เพื่อกำกับติดตามการจัดการอุดมศึกษาตามแผนของสถาบันที่สอดคล้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ระดับนโยบาย

2. การติดตามประเมินผลแผน

2.1 ระดับนโยบาย

(1) มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนในภาพรวม และการประเมินผลเฉพาะด้านเป็นระยะๆ

(2) ให้มีการกำกับติดตามประเมินผลตามตัวบ่งชี้ตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 10

2.2 ระดับมหาวิทยาลัย/สถาบัน

(1) ให้สภามหาวิทยาลัยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ของแต่ละมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพภายในและภายนอก รวมทั้งตัวบ่งชี้ระดับนโยบาย

(2) การติดตามหรือประเมินคุณภาพให้เป็นไปตามระบบที่สภามหาวิทยาลัยกำหนด

(3) มหาวิทยาลัย/สถาบันจะต้องจัดเก็บและรายงานผลการดำเนินการตามเป้าหมายเป็นรายปี ดังนี้

- สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รายงานข้อมูลนักศึกษาใหม่ นักศึกษาธรรม และผู้สำเร็จการศึกษา ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม ของทุกปี

- สถาบันอุดมศึกษาเอกชน รายงานข้อมูลนักศึกษา ภายในวันที่ 1 กรกฎาคม ของทุกปี ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.2546
-